

ATLAS RÓMSKÝCH KOMUNÍT NA SLOVENSKU 2013

ATLAS rómskych komunít na Slovensku 2013

ATLAS rómskych komunít na Slovensku 2013

Vydalo:
Regionálne centrum
Rozvojového programu OSN
Pre Európu a Spoločenstvo nezávislých štátov
v Bratislave

Rozvojový program OSN (UNDP) vyjadruje poďakovanie Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky za finančnú podporu a spoluprácu pri implementácii tohto projektu.

© UNDP 2014

ISBN: 978-80-89263-18-9

Všetky práva vyhradené. Reprodukovanie materiálu na ďalší predaj alebo na iné komerčné účely je bez písomného povolenia držiteľa autorských práv zakázané.

Technická úprava, grafická úprava a produkcia:
Valeur, s. r. o., Slovenská republika

Obsah tejto publikácie sa nemusí bezpodmienečne zhodovať s oficiálnym stanoviskom Rozvojového programu OSN, Európskej únie alebo Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.

Náklad 200 ks

Autori: Alexander Mušinka, Prešovská univerzita v Prešove, Ústav rómskych štúdií; Daniel Škobla, UNDP; Jakob Hurrle, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Centrum pro výzkum měst a regionů; Kvetoslava Matlovičová, Prešovská univerzita, Katedra geografie a aplikovanej geoinformatiky; Jaroslav Kling, UNDP

Podakovanie patrí tímu spolupracovníkov a spolupracovníčok, ktorý tvorili: Zuzana Balážová, Gerhard Ballasch, Monika Benková, Dušan Bevilaqua, Stanislav Cína, Kristián Cseh, Roman Csikós, Marián Fečo, Vladimír Fricky, Barbora Gindlová, Martina Heczková, Ladislav Chynoradský, Anna Ištaková, Pavol Kalmár, Maroš Klika, Michal Kozubík, Erika Kušická, Jana Ľuptáková, René Matlovič, Zuzana Melišová, Peter Mihály, František Rac, Daniela Obšasníková, Vladimír Olah, Tünde Peczeová, Rastislav Rosinský, Július Rusnak, Milan Samko, Lucia Segľová, Michal Smetanka, Lenka Smetánková, Vladimír Tirpák, Linda Ulická, Katarína Vanková, Miroslava Žilková.

Spracovateľom výskumnej úlohy poskytli cenné rady Andrey Ivanov, European Union Agency for Fundamental Rights. Na záverečnom spracovaní správy sa podieľala Jarmila Filadelfiová, Inštitút pre výskum práce a rodiny.

ZMOS v rámci Atlasu zabezpečil informačnú a vecnú podporu zberu dát a v záverečnej fáze prieskumu komunikáciu s niektorými obcami.

Recenzenti: Iveta Radičová, Univerzita Komenského, Fakulta sociálnych a ekonomických vied a Robert Ištok, Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied.

OBSAH

1. Úvod a metodológia výskumu.....	6
2. Zber dát o životných podmienkach rómskych komunít v európskom a národnom rámci.....	8
3. Rómske komunity podľa krajov	11
3.1. Geografické rozmiestnenie obcí s rómskou komunitou	11
3.2. Priestorové umiestnenie, typy osídlení a početnosť obyvateľov.....	13
3.3. Infraštruktúrne vybavenie sledovaných obcí	17
3.4. Infraštruktúrne vybavenie osídlení	20
3.5. Osídlenia a typy obydlií	43
3.6. Majetkovo-právny vzťah k pozemkom	53
3.7. Dostupnosť služieb v osídleniach.....	55
3.8. Politická a občianska participácia.....	62
3.9. Komunitné, hygienické a pastoračné centrá; kultúrne a športové aktivity	64
3.10. Sieť škôl	64
3.11. Porovnanie vybraných údajov s Atlasom rómskych komunít 2004.....	67
4. Aplikačné možnosti údajov z Atlasu rómskych komunít 2013	69
4.1. Index segregácie a podrozvinutosti.....	69
4.2. Prínosy a obmedzenia použitia indikátorov pri programovaní	73
5. Zhrnutie.....	78
6. Mapová časť.....	81

ZOZNAM MÁP

- 1 Odhadovaný podiel Rómov v sledovaných obciach
- 2 Odhadovaný počet rómskych osídlení v sledovaných obciach
- 3 Odhadovaný podiel Rómov bývajúcich v osídleniach vo vnútri obce
- 4 Odhadovaný podiel Rómov bývajúcich v osídleniach na okraji obce
- 5 Odhadovaný podiel Rómov bývajúcich v segregovaných osídleniach
- 6 Odhadovaný podiel obydli v obciach s rómskou populáciou, ktoré využívajú na kúrenie tuhé palivo
- 7 Odhadovaný podiel obydli v obciach s rómskou populáciou, ktoré využívajú elektrické vykurovanie
- 8 Odhadovaný podiel obydli v obciach s rómskou populáciou, ktoré využívajú na kúrenie iné (alternatívne) zdroje tepla
- 9 Dostupnosť ambulancie všeobecného lekára v sledovaných obciach
- 10 Dostupnosť pediatrickej ambulancie v sledovaných obciach
- 11 Dostupnosť gynekologickej ambulancie v sledovaných obciach
- 12 Dostupnosť lekárne v sledovaných obciach
- 13 Materské školy
- 14 Materské školy – odhadovaný počet rómskych detí
- 15 Základné školy
- 16 Asistenti učiteľa
- 17 Rómski poslanci obecných a mestských zastupiteľstiev v súčasnosti
- 18 Rómski poslanci obecných a mestských zastupiteľstiev v minulosti
- 19 Komisie na riešenie rómskej problematiky a rómske samosprávy
- 20 Rómski podnikatelia
- 21 Rómski živnostníci
- 22 Obecné hliadky a úradovne policajného zboru
- 23 Obecné hliadky – počet Rómov
- 24 Poštový úrad
- 25 Počet bankomatov v sledovaných obciach
- 26 Predajne potravín
- 27 Pohostinské a reštauračné zariadenia
- 28 Kultúrne domy
- 29 Domy smútku
- 30 Cirkevné/pastoračné centrá
- 31 Angažovanie sa miestnych farárov v práci s rómskou komunitou
- 32 Komunitné a nízkoprahové centrá
- 33 Terénna sociálna práca
- 34 Hygienické centrá
- 35 Komunálny odpad – veľkokapacitné kontajnery
- 36 Občianske združenia a mimovládne organizácie
- 37 Športové kluby
- 38 Rómske folklórne súbory

1. ÚVOD A METODOLÓGIA VÝSKUMU

Projekt *Atlas rómskych komunít 2013* realizoval Rozvojový program OSN (UNDP) v spolupráci s Ústavom rómskych štúdií Prešovskej univerzity, Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a Združením miest a obcí Slovenska (ZMOS). Projekt je súčasťou spoločného programu UNDP a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR, zameraného na monitorovanie životných podmienok rómskej populácie. *Atlas* by mal poskytnúť východisko pre verejnú správu, neziskový a súkromný sektor pri nastavovaní cielených verejných politík a programov zameraných na zlepšovanie životných podmienok a sociálnu inklúziu rómskej populácie.

Na základe pôvodnej metodológie z roku 2004¹ aplikáciou metódy sociografického teritoriálneho mapovania rómskych osídlení sa identifikovali štyri typy bývania rómskej populácie z hľadiska priestorového vzťahu k majorite: rozptýlené (rómski obyvatelia žijú v obci rozptýlene medzi majoritou), koncentrované v obci (rómski obyvatelia žijú v rámci obce, ale koncentrovane v časti či častiach), koncentrované na okraji obce (rómski obyvatelia žijú koncentrovane v okrajovej časti obce) a koncentrované mimo obce (rómski obyvatelia žijú v osade vzdialenej od obce alebo oddelenej od obce nejakou bariérou).

Akým spôsobom sa stali niektoré obce a mestá súčasťou *Atlasu rómskych komunít*? V prípravnej fáze sa na základe existujúcich informačných zdrojov a databáz pripravil zoznam obcí a miest, u ktorých sa predpokladalo, že majú početnejšiu rómsku komunitu (viac ako 30 obyvateľov). Zoznam vychádzal z údajov *Atlasu rómskych komunít 2004*, z databázy schválených *Lokálnych stratégií komplexného prístupu* v rámci Horizontálnej priority MRK a z telefonického zisťovania, ktoré v roku 2010 realizoval Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Do tohto zoznamu boli zaradené aj mestá a obce, v ktorých bolo minimálne 30 obyvateľov, ktorí deklarovali rómsku národnosť v *Sčítaní obyvateľov, domov a bytov* (SODB) v roku 2011.

Podľa týchto kritérií a postupov bolo vybratých 1 070 obcí a miest, v ktorých sa následne realizoval detailný prieskum podľa pripraveného dotazníka. Zber údajov trval od septembra 2012 do septembra 2013 a realizoval ho tím špeciálne vyškolených výskumníkov a výskumníček, ktorí mali skúsenosť s prácou v prostredí marginalizovaných rómskych komunít. Išlo primárne o príslušníkov akademickej obce, štátnych inštitúcií, mimovládnych organizácií a o lokálnych aktivistov. Dotazník sa členil podľa problémových oblastí a požadované informácie získavali výskumníci priamo na mieste v rozhovoroch s tzv. informátormi. Boli nimi najmä starosta alebo starostka, pracovník či pracovníčka mestského a obecného úradu s dobrým prehľadom o podmienkach života v obci a meste. V záujme získania čo najspoľahlivejších dát sa takto získané údaje overili informáciami od rómskych MVO a aktivistov alebo z verejne dostupných zdrojov ako internet, databázy štatistického úradu a podobne.

Je potrebné zdôrazniť, že *Atlas rómskych komunít* v žiadnom prípade nepredstavuje nejakú formu cenzu alebo sčítania rómskeho obyvateľstva. V rámci *Atlasu* sa primárne zisťovali údaje o infraštruktúre obcí a rómskych osídlení, dostupnosti sociálnych a zdravotných služieb, politickej a občianskej participácii rómskych obyvateľov, o ekonomických a kultúrnych aktivitách či školskej infraštruktúre. Až následne sa vo vzťahu k týmto charakteristikám zaznamenávali aj odhady o početnostiach obyvateľov. Takáto metodológia a výskumný postup je v súlade s normami na ochranu osobných údajov, pretože sa neskúmala etnická identita jednotlivcov a nezbierali sa osobné dáta, ale robil sa iba istý „inventár“ osídlení. Takto územne definované východisko ku skúmaniu životných podmienok Rómov je založené na predpoklade, že veľká časť marginalizovanej rómskej populácie žije v určitých priestorových celkoch – osídleniach či už vo vnútri obcí, na ich okraji alebo v segregovaných osídleniach, a na základe toho je možné ich „mapovanie“. Fakt, že v rámci *Atlasu* nešlo o sčítanie rómskej populácie podčiarkuje aj výskumná metodológia, podľa ktorej sú všetky údaje o početnosti oby-

vateľov osídlení založené na odhadoch na základe hromadne pripísanej etnicity (a nie individuálne deklarovanej etnicity či národnosti).

Použitý dotazník bol rozdelený na dve základné časti: Dotazník „A“ zisťoval údaje za celú obec alebo mesto a bol rozdelený do viacerých oblastí: všeobecné informácie o obci, technická infraštruktúra, dostupnosť služieb vrátane sociálnych a kultúrnych, vzdelávanie, občianska a politická participácia, projektové aktivity a hospodárska činnosť. Popri širokej škále informácií o infraštruktúre obce zaznamenával aj odhady početnosti a vekovú štruktúru miestnej rómskej komunity. Dotazník „B“ sa zameriava na jednotlivé osídlenia a bol rozdelený do rovnakých oblastí ako Dotazník „A“; obsahoval však ďalšie informácie o osídlení o kultúre, folklórnych aktivitách a iných aspektoch každodennosti. Dáta podľa dotazníkov „A“ a „B“ boli následne sústredené do jedného súboru, ktorý je k dispozícii inštitúciám verejnej správy. Vzhľadom na zhoršovanie spoločenskej klímy vo vzťahu k obyvateľom rómskych osídlení a v snahe predísť novej identifikácii skupín obyvateľov sa do publikácie zaradili len vybrané údaje, ktoré nepredstavujú možné riziko ohrozenia.

Predkladaná publikácia ponúka výber zo zozbieraných údajov o obciach s róm-skými osídleniami a o osídleniach a jej zámerom je predstaviť verejnosti vybrané základné zistenia podľa jednotlivých tematických oblastí. *Atlas* ponúka odbornej obci aj zainteresovanej verejnosti široký zdroj informácií, ktoré môžu byť užitočné pri skúmaní mnohých tém spojených so životnými podmienkami rómskej populácie. Prvá kapitola uvádza predmetný výskum do širšieho kontextu otázok o zbere etnických dát a pripomína diskusie o tejto téme na národnej aj európskej úrovni. Druhá kapitola predstavuje základné zistenia v tabuľkovom zobrazení. Tretia kapitola je venovaná metodológii konštrukcie tzv. „indexu segregácie“, ktorý by dokázal na základe dát z *Atlasu* generovať lokality s najhoršími životnými podmienkami Rómov. V kombinácii s ďalšími zdrojmi by mohol tvoriť pracovnú pomôcku pre plánovanie a formovanie verejných politík. Súčas-

ťou publikácie je mapová príloha, ktorá za jednotlivé tematické oblasti vizualizuje získané dáta a indikátory.

Atlas rómskych komunít 2013 má význam najmä vo vzťahu k budúcemu programovaciemu obdobiu 2014 – 2020 pre využitie fondov EÚ. Tým, že *Atlas* identifikuje osídlenia, v ktorých majú obyvatelia subštandardné podmienky na život, s nedostatočnou infraštruktúrou alebo s jej úplnou absenciou, stala sa táto databáza tzv. ex-ante kondicionalitou pre uzavretie partnerskej dohody medzi EÚ a SR. Ex-ante kondicionalita predstavuje preddefinované nevyhnutné kritérium, ktoré má priamu a bezprostrednú súvislosť, ako aj dopad, na efektívne a účinné dosiahnutie konkrétneho cieľa v rámci investičnej priority alebo priority EÚ. Plnenie ex-ante kondicionalít má od začiatku programového obdobia 2014 – 2020 priamy vplyv na celkovú úspešnosť implementácie fondov EÚ.

Inými slovami to znamená, že Slovenská republika musela pred podpisom dohody, podľa ktorej sa bude riadiť distribúcia fondov EÚ v najbližších rokoch, preukázať, že identifikovala lokality, kde bude potrebné investovať prostriedky pre rozvoj tak, aby obyvatelia mali zabezpečený prívod vody, kanalizáciu, spevnené komunikácie a legalizované stavby a príbytky. Nedostatok týchto základných podmienok pre život veľmi negatívne ovplyvňuje zdravotný stav a životné šance príslušníkov a príslušníčok marginalizovaných rómskych komunít vrátane šance uplatnenia sa na trhu práce alebo dosiahnutia štandardného či nadštandardného vzdelania. *Atlas rómskych komunít 2013* bol vytvorený s cieľom poskytnúť komplexnú databázu údajov pre efektívnu realizáciu politík smerujúcich k zlepšeniu postavenia Rómov. Veríme, že databáza i publikácia bude zdrojom užitočných informácií pre orgány verejnej správy ako aj pre odbornú verejnosť, a bude slúžiť svojmu účelu – takému cieleniu opatrení, ktoré napomôžu zlepšeniu životných podmienok rómskych komunít na Slovensku. *Atlas rómskych komunít 2013* vnímame ako otvorený a „živý“ dokument, ktorý by sa mal pravidelne dopĺňať, aktualizovať a opravovať tak, aby jeho základný cieľ, pomôcť efektívne riešiť situáciu tejto zraniteľnej skupiny, bol lepšie dosiahnuteľný.

2. ZBER DÁT O ŽIVOTNÝCH PODMIENKACH RÓMSKEJ POPULÁCIE

Rómovia na Slovensku sa podľa výskumov a strategických dokumentov pravidelne objavujú medzi skupinami najviac ohrozenými chudobou, sociálnym vylúčením a diskrimináciou. Pri tejto skupine obyvateľstva sa kombinujú viaceré znevýhodnenia: vyskytuje sa u nich chudoba vytváraná nezamestnanosťou, chudoba zapríčinená nedostatkom vzdelania či previazaná s demografickými podmienkami a diskrimináciou. Za najhoršiu sa označuje situácia tej časti rómskej populácie, ktorá žije v segregovaných osadách. Táto skupina populácie sa explicitne spomína aj v strategických dokumentoch a akčných plánoch SR na potláčanie chudoby či exklúzie.

Problematika sociálneho začleňovania je však nielen otázkou politik, ale aj otázkou štatistiky o životných podmienkach rómskych komunít. Požiadavka mať presné dáta, ktoré by sa dali členiť podľa etnických charakteristík sa v poslednom období priamo aj nepriamo objavuje v takmer všetkých koncepčných dokumentoch na európskej úrovni. Príčinou tohto faktu je okolnosť, že agenda rovnosti príležitostí na všetkých úrovniach vládnutia (a v tejto súvislosti takzvaná „rómska otázka“) generuje intenzívnejšiu potrebu pracovať so štatistickými informáciami. Predstavitelia verejnej správy, ale aj neziskový sektor čoraz častejšie argumentujú, že iba na základe spoľahlivých dát sa môžu verejné politiky odborne pripraviť alebo žiaducim spôsobom nastaviť či modifikovať. Preto, štatistické údaje, dáta a informácie predstavujú jeden z kľúčových nástrojov pri zlepšovaní životných podmienok marginalizovaných menšín.

Ako sa vyvíjal inštitucionálny rámec a ako prebiehala diskusia o zbere dát o etnických menšinách v Európe v posledných dvoch desaťročiach?² V rámci Rady Európy vznikol v roku 1993 orgán pre monitorovanie intolerancie a diskriminácie – Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI). Svoj postoj k štatistickým dátam o menšinách ECRI zreteľne vyjadrila prijatím *Odporúčania č. 1* týkajúceho sa boja proti rasizmu, xenofóbii, antisemitizmu a intolerancii, ktoré zdôrazňovalo potrebu: „v súlade s európskymi zákonmi, obmedzeniami a od-

porúčaniami o ochrane údajov a súkromia – zhromažďovať informácie, ktoré by mohli napomôcť posudzovaniu a hodnoteniu situácie a skúseností skupín osobitne ohrozených rasizmom, xenofóbiou, antisemitizmom a intoleranciou, pretože bez spoľahlivých údajov je zložitá pripraviť a efektívne využívať vhodné opatrenia.“ Vládam členských štátov Rady Európy ECRI odporúčalo realizovať prieskumy o vnímaní diskriminácie z pohľadu obetí diskriminačného konania, napríklad imigrantov, národnostných menšín či iných zraniteľných skupín a v roku 2005 prijalo *Usmernenie o otázkach týkajúcich sa zberu etnických dát*.³ Tento dokument prináša argumenty v prospech zberu etnických dát a zároveň sa venuje problémom spojeným s procesom zberu týchto dát. Podľa názoru ECRI je „chybný názor mnohých európskych krajín... že ich legislatívny rámec nedovoľuje zber dát členených podľa národnosti, etnického pôvodu, jazyka alebo náboženstva“ pričom uzatvára, že „vo väčšine krajín národná legislatíva formálne nezakazuje zber tohto typu dát, ale iba ho vymedzuje a podmieňuje ich existenciou záruk proti zneužitiu“(zvýraznenie autora).⁴

Otázka etnických menšín sa v 90. rokoch premietla aj do agendy Európskej komisie, ktorá v roku 1997 zriadila Európske centrum pre monitorovanie rasizmu a xenofóbie (EUMC), ktoré si postupne vytvorilo špecializovanú sieť na zber dát o diskriminácii, rasovom násilí a situácii etnických menšín RAXEN. Jej každoročné správy sa opierajú o dostupné dáta, ktoré kontaktné osoby v jednotlivých krajinách spracovávajú podľa tematických okruhov na základe jednotných pokynov. EUMC priebežne zdôrazňovalo, že kľúčová úloha je kvantifikovať informácie o špecifických oblastiach života menšín ako zamestnanosť, vzdelanie a bývanie, pretože absentujú štatistické údaje členené podľa národnostného alebo etnického pôvodu. EUMC po svojej transformácii na Agentúru Európskej únie pre základné práva (FRA) v roku 2007, stavia na *Charte základných práv EÚ* a náplňou činnosti agentúry sa stáva „zabezpečiť informácie, pomoc a expertízu v oblasti základných práv“. V súčasnosti prebieha diskusia, či FRA má zabezpe-

čovať monitorovanie všetkých kapitol Charty, alebo či sa zameria iba na určité tematické okruhy. Podľa *Oznámenia Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Rámcu EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020* (zo dňa 5.4. 2011), má FRA „pokračovať vo svojich prieskumoch v celej EÚ a úzko spolupracovať s členskými štátmi s cieľom podporiť ich pri vypracúvaní spoľahlivých vnútroštátnych systémov monitorovania.“⁵

Medzinárodné mimovládne organizácie tiež predstavujú významného aktéra v otázke zberu etnických dát. Inštitút otvorenej spoločnosti (OSI) v roku 2010 publikoval správu o metodológii zberu dát o rómskej populácii a vyzýval vlády, aby vynaložili zvýšené úsilie na zredukovanie deficitu takýchto dát.⁶ Na nedostatok údajov o životných podmienkach Rómov poukazuje aj Európske centrum pre práva Rómov (ERRC) a neziskový Rómsky vzdelávací fond (REF), ktorý podporuje zber dát o Rómoch tak, aby analytici mohli pracovať „s fundovanými a spoľahlivými informáciami v otázkach rómskeho vzdelávania“⁷

Okrem veľkých inštitúcií s celoeurópskou pôsobnosťou sa v nedávnej minulosti etablovali aj flexibilné štruktúry pôsobiace v oblasti etnických menšín ako napríklad Sieť právnych expertov Európskej komisie pre antidiskrimináciu alebo Sieť nezávislých expertov Európskej komisie pre oblasť sociálnej inklúzie, ktoré príležitostne monitorujú situáciu v oblasti diskriminácie a integrácie minorít. Európska sieť proti rasizmu (ENAR) je zase združenie európskych mimovládnych organizácií, ktoré vyvíjajú aktivity na podporu boja proti rasizmu v členských štátoch EÚ. V správach, ktoré tieto siete pripravujú, sa často objavujú konštatovania o nedostupnosti etnických údajov.

Slovenská republika sa zapojila do programu pod názvom *Dekáda začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015* a rozpracovala jeho priority do *Národného akčného plánu Dekády*, ktorého aktualizovaná verzia bola schválená vládou SR v roku 2011. Akčný plán vymenúva súbor indikátorov v rámci jednotlivých priorít, ako vzdelávanie, bývanie, zamestnanie, zdravie a stanovuje ich vyhodnocovanie a vymenúva inštitúcie zodpovedné za monitorovanie.

UNDP predstavuje dôležitý paneurópsky hlas v otázke expertízy a produkcie dát aj v dôsledku toho, že od roku 2002 realizuje veľké medzinárodné komparatívne výskumy o podmienkach života marginalizovaných Rómov.⁸ Tieto výskumy

mapujú životné podmienky rómskych domácností a vychádzajú z chápania ľudského rozvoja ako komplexného, mnohodimenzionálneho a dynamického konceptu. Sú založené na štatistickom zisťovaní podľa obsiahleho štruktúrovaného dotazníka a venujú pozornosť všetkým kľúčovým oblastiam inklúzie Rómov ako je bývanie, zdravie, vzdelávanie a trh práce, ale aj príjmovej situácii a materiálnej deprivácii. Správy spracované z týchto výskumov sú určené pre vlády, verejné inštitúcie a odborníkov, ktorí sa zaoberajú zlepšovaním podmienok pre marginalizované skupiny Rómov.

UNDP, ktoré metodicky podporuje prácu Sekretariátu *Dekády začleňovania rómskej populácie*, v roku 2007 vypracovalo dokument *Kvantitatívne indikátory pre monitorovanie postupu Dekády*, v ktorom sa reflektuje prax a politiky a navrhuje množstvo aplikovateľných zlepšení. UNDP sa tiež aktívne podieľalo na práci odbornej platformy pod názvom Indicators Group, ktorá pripravila k otázke dát a indikátorov niekoľko metodologických dokumentov⁹ a seminárov, na základe ktorých sa v roku 2011 revidoval *Národný akčný plán (NAP) Dekády* v Slovenskej republike.

Pre vývoj agendy zberu dát o rómskej populácii na európskej úrovni dalo ďalší stimul *Uznesenie Európskeho parlamentu z 31. januára 2008 o európskej stratégii riešenia rómskej otázky*,¹⁰ ktoré poukazuje na to, že rómska agenda a otázka dát o Rómoch sa stáva jednou zo súčastí plánovania európskych politík. V *Uznesení* sa priamo apeluje na zlepšenie legislatívnych rámcov a na tvorbu aktívnej rómskej politiky. *Európska platforma pre rómsku inklúziu*¹¹ má byť akýmsi odborným fórom, ktorá združuje národné vlády, EÚ, medzinárodné organizácie a rómskych zástupcov z občianskej spoločnosti a jej činnosť sa má zameriavať na podporu spolupráce a výmenu skúseností na úspešné začlenenie Rómov a ich integráciu. V rámci prvého stretnutia platformy v Prahe v roku 2009 bolo identifikovaných *10 Spoločných základných princípov* ako účinne riešiť začlenenie a integráciu Rómov.¹²

Míľnik v európskej diskusii o rómskych dátach vytvára *Rámcu EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020*.¹³ Podľa tohto dokumentu by národné vlády mali pripraviť stratégie, na základe ktorých sa otázka základných ľudských práv prepojí s otázkou ľudského rozvoja a na tomto základe by sa mali realizovať špecifické intervencie v prospech Rómov. V dokumente sa konštatuje, že: „na úrovni EÚ aj členských štátov je potrebné konať rozhodne v rámci aktívneho

dialógu s Rómami... a, že hlavnú zodpovednosť... majú štátne orgány“. Európske inštitúcie, podľa tohto dokumentu, vnímajú sociálnu a ekonomickú integráciu Rómov ako dvojsmerný proces, ktorý si vyžaduje zmenu postojov väčšiny obyvateľstva ako aj členov rómskych komunít. Rámec požaduje, aby členské štáty zabezpečili „aby Rómovia neboli diskriminovaní a aby sa s nimi zaobchádzalo ako s inými občanmi EÚ, aby mali rovnaký prístup ku všetkým základným právam... a z tohto dôvodu je potrebné zaviesť účinný monitorovací mechanizmus, ktorý zaistí merateľnosť dosiahnuteľných výsledkov....“

Ako odpoveď na *Rámec EÚ* bola uznesením vlády Slovenskej republiky č. 1/2012 z 11. januára 2012 schválená *Stratégia Slovenskej Republiky pre integráciu Rómov do roku 2020*, ktorá určila *Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015* aktualizovaný na roky 2011 – 2015 ako akčný plán *Stratégie* pre oblasti: vzdelávania, zamestnanosti, zdravia, bývania; a súčasne uložila ďalšie úlohy v oblasti jej monitorovania a revízie. *Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020* reaguje na potrebu riešiť výzvy spojené so sociálnym a spoločenským začleňovaním rómskych komunít a jej hlavným zámerom je „zastavenie segregácie rómskych komunít, dosiahnutie výrazného pozitívneho obratu pri sociálnom a ekonomickom začleňovaní rómskych komunít, nediskriminácie a zmeny postoja väčšinového obyvateľstva voči rómskej menšine prostredníctvom opatrení, inkluzívnych politík a právnych noriem na všetkých úrovniach štátnej a verejnej správy v Slovenskej republike v období rokov 2012 – 2020“.

Hoci v poslednom období sa stávame svedkami procesu, ktorý spočíva v presúvaní ťažiska politickej iniciatívy v rómskej oblasti z členských štátov na európsku úroveň, implementácia riešení zostáva v rámci kapacít a jurisdikcie jednotlivých členských štátov. Dá sa preto povedať, že *européanizácia* tzv. rómskej otázky je iba čiastočná a národné štáty sa nevyhnutne budú musieť so svojimi záväzkami vysporiadať sami. V Európe existuje širší odborný konsenzus, že zber štatistických údajov o životných podmienkach menšín predstavuje nevyhnutnú podmienku pre poznanie a analýzu nerovností v spoločnosti. Skutočnosť, že zber agregovaných a anonymizovaných dát o Rómoch sám o sebe nie je v rozpore so zákonmi o ochrane osobných údajov a s ochranou ľudských práv, zdôrazňujú tak európske medzivládne inštitúcie, ako aj medzinárodní mimovládni aktéri. Množstvo paneurópskych dokumentov, konvencií OSN, odporúčaní a analytických správ konštatuje, že používanie dát o skupinových charakteristikách neporušuje zákony o ochrane osobných údajov – právne predpisy však stanovujú špecifické obmedzenie pre zber dát a vymedzujú aké dáta a akým spôsobom sa môžu zbierať, aby nemohlo dôjsť k ich zneužitiu. Jednotlivé krajiny by preto nemali rezignovať na zber etnických dát, ale pri takomto type zisťovaní musia citlivo zvažovať aké metódy použiť a aké dáta zbierať a zverejniť. *Atlas rómskych komunít 2013* je konkrétnym metodologickým príspevkom Slovenska do celoeurópskej diskusie o získavaní sociologických informácií a dát o živote sociálne vylúčenej rómskej populácie a o determinatoch ich marginalizácie.

3. RÓMSKE KOMUNITY PODĽA KRAJOV

3.1. Geografické rozmiestnenie obcí s rómskou komunitou

Na začiatku tejto kapitoly je potrebné zdôrazniť, že *Atlas rómskych komunít 2013* nemal za cieľ sčítanie rómskej populácie, ale opiera sa o odhady na základe vnímania ľudí v konkrétnej obci či meste ako Rómov. Do *Atlasu* neboli zaradené všetky obce a mestá, v ktorých žijú Rómovia a Rómky, ale iba tie, kde sa predpokladalo, že majú rómsku komunitu s odhadovaným počtom viac ako 30 obyvateľov.

Z celkového počtu 2 890 obcí Slovenska (mesto Bratislava a Košice sme v rámci tohto výskumu považovali za jednu administratívnu jednotku) sa dotazníkový prieskum realizoval v 1 070 obciach, čo tvorí celkovo 37 % všetkých miest a obcí. Z celkového počtu 1 070 jednotiek je 120 miest a 950 obcí. Dominantné zastúpenie v tomto kontexte majú tri kraje (Banskobystrický, Košický a Prešovský), za ktorými nasleduje s malým odstupom Nitriansky kraj. Ostatné štyri kraje sa na geografickom rozmiestnení obcí s rómskou komunitou podieľajú iba marginálne.

Najvyšší počet obcí a miest s rómskou komunitou sa nachádza v Banskobystrickom kraji (266 obcí, čo je 24,9 % všetkých obcí zaradených do *Atlasu*) a najmenej v Bratislavskom a v Žilinskom kraji (27 obcí, čo je iba 2,5 % všetkých obcí zaradených do *Atlasu*). Najvyššie percentuálne zastúpenie obcí s rómskou komunitou má Košický kraj (58,2 %) a najmenšie percento obcí s rómskou komunitou má Žilinský kraj (8,6 %).

Z celkového počtu 138 miest Slovenska *Atlas* iba v 18 mestách neregistruje relevantnú rómsku komunitu. Ide o tieto mestá: Svätý Jur (BA); Sliač (BB); Dudince (BB); Vysoké Tatry (PO); Nová Dubnica (TN); Nemšová (TN); Ilava (TN); Bojnice (TN); Vrbové (TT); Leopoldov (TT); Bytča (ZA); Tvrdošín (ZA); Námestovo (ZA); Trstená (ZA); Krásno nad Kysucou (ZA); Turčianske Teplice (ZA); Rajec (ZA); Rajec-ké Teplice (ZA).

Detailné výsledky za jednotlivé kraje ukazuje tabuľka č. 1. Do konečného spracovania sme zahrnuli aj 27 obcí, pri ktorých terénny výskum zistil, že odhadovaná veľkosť rómskych komunít v obci je nižšia ako 30 osôb a korigoval sa tak pôvodný zoznam obcí vytvorený v prípravnej fáze na základe troch zdrojov informácií (pozri kapitolu č. 1). V týchto 27 obciach až v 26 Rómovia bývajú rozptýlene medzi majoritou (v súhrne je to približne 600 ľudí).

Tab. č. 1:**Počet obcí s rómskymi komunitami, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Celkový počet obcí	Počet obcí s rómskou komunitou	% podiel na celkovom počte obcí v kraji	% podiel na celkovom počte obcí s rómskou komunitou na Slovensku
Banskobystrický kraj	516	266	51,6	24,9
Bratislavský kraj	73	27	37,0	2,5
Košický kraj	440	256	58,2	23,9
Nitriansky kraj	354	134	37,9	12,5
Prešovský kraj	665	243	36,5	22,7
Trenčiansky kraj	276	41	14,9	3,8
Trnavský kraj	251	76	30,3	7,1
Žilinský kraj	315	27	8,6	2,5
SPOLU	2890	1070		37,0

Poznámka: Uvádzané údaje sú odhady na základe pripísanej etnicity v rámci zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty; týkajú sa iba obcí zaradených do Atlasu.

3.2. Priestorové umiestnenie, typy osídlení a početnosť obyvateľov

Jednou z kľúčových informácií, ktoré *Atlas 2013* sledoval, bolo priestorové umiestnenie rómskych osídlení v sledovaných mestách a obciach Slovenska. V prvom rade sme zisťovali prítomnosť (či neprítomnosť) a početnosť rómskych osídlení v danej obci, pričom sme sledovali iba sídelnú rovinu tohto ukazovateľa, t. j. či sa v konkrétnej obci nachádza rómske osídlenie alebo nie a akú má polohu. Aj keď na určenie typu osídlenia boli pre anketárov vypracované spoločné metodické pokyny, v teréne sme často narazili na hraničné prípady, ktoré sme v princípe nechali na rozhodnutí príslušných informátorov (t. j. poväčšine vedúcich predstaviteľov obce, pracovníkov obecných a mestských úradov, terénnych pracovníkov či rómskych aktivistov). Vychádzali sme z predpokladu, že lokálne (ne)vnímanie konkrétneho sídelného celku ako osídlenia, je pre každodenný život komunity jedným z najdôležitejších faktorov.

V súlade s metodológiou uplatnenou v rámci zisťovania v roku 2004 sme identifikovali 3 typy osídlení:

1. Osídlenia vo vnútri obce
2. Osídlenia na okraji obce
3. Segregované osídlenia

Na tomto mieste je nevyhnutné zdôrazniť, že sídelné umiestnenie príslušného osídlenia má nízku výpovednú hodnotu v rovine hodnotenia sociálnych vzťahov medzi rómskou a nerómskou komunitou v konkrétnej obci. Môže určitú tendenciu naznačovať, ale ako ukazovateľ hodnotenia sociálnych vzťahov slúžiť nemôže. (Poznáme prípady osídlení vo vnútri obce, ktoré majú veľmi zlé vzťahy s okolitou majoritou, ako aj presne opačný prípad, kedy segregované osídlenia majú dobré vzťahy s majoritou.) Na druhej strane predpokladáme, že umiestnenie osídlenia môže naznačiť kvalitu životných podmienok, infraštruktúry a dostupnosť služieb. Z tejto perspektívy je najhoršia situácia v segregovaných osídleniach a zlepšuje sa s mierou priestorovej integrovanosti. Okrem priestorového umiestnenia osídlení sme ako doplnujúcu informáciu zaznamenávali, na základe informácií od vedúcich predstaviteľov obce či pracovníkov a pracovní-

čiek mestských úradov aj odhad početnosť rómskej populácie žijúcej v týchto osídleniach.

V rámci *Atlasu 2013* sme získali údaje z 1 070 miest a obcí na Slovensku. V týchto sledovaných mestách a obciach je celkovo 803 osídlení všetkých troch typov. Tieto osídlenia sa nachádzajú v 583 sledovaných obciach (54,7 % všetkých sledovaných obcí). Dôvodom početného rozdielu je skutočnosť, že v niektorých obciach je viac ako jedno osídlenie. Priemerný počet osídlení za všetkých 1 070 sledovaných obcí bol 0,8 osídlenia na jednu obec. Ak však budeme počítať iba s obcami, ktoré osídlenia evidujú, tak sa priemerná hodnota sa zvýši na 1,4 osídlenia na jednu obec. Najpočetnejšie sú obce s jedným osídlením, ktorých je celkovo 455. Zaznamenali sme 77 obcí s dvomi osídleniami, 33 obcí s tromi osídleniami, 12 so štyrmi osídleniami a 4 s piatimi osídleniami a 4 obce mali viac ako päť osídlení. Všetky obce s viac ako piatimi osídleniami sú mestá. Najvyšší počet osídlení sme zaznamenali v meste Hnúšťa (okres Rimavská Sobota), kde sa eviduje až 10 osídlení. Okrem uvedených 583 miest a obcí, v ktorých sa nachádza aspoň jedna osídlenie, evidujeme až 485 miest a obcí (45,3 % sledovaných obcí), v ktorých sa nenachádza žiadne osídlenie a všetci Rómovia bývajú v rozptyle medzi majoritným obyvateľstvom.

Najvyšší počet obcí, ktoré sa dostali do *Atlasu*, a neevidujeme v nich žiadne rómske osídlenie, nájdeme v Banskobystrickom kraji. Je ich tam až 173, čo je 65,0 % všetkých sledovaných obcí v kraji. Avšak podľa percentuálneho zastúpenia je na prvom mieste Nitriansky kraj, kde je takýchto obcí 93 a tvoria až 69,4 % všetkých sledovaných obcí v kraji. Na opačnom konci pomyselného rebríčka je v rovine absolútnych čísiel Bratislavský kraj, kde je iba 10 obcí (37 %), v ktorých nie je evidovaná žiadne osídlenie. V percentuálnom vyjadrení je na poslednom mieste Prešovský kraj, v ktorom je síce 47 obcí bez osídlení, ale tieto tvoria iba 19,3 % všetkých sledovaných obcí.

Na Slovensku evidujeme 150 obcí, v ktorých bývajú všetci Rómovia v osídleniach. V tomto kontexte je na prvom mieste – v absolútnych aj percentuálnych číslach – Prešovský kraj, kde je takých obcí až 95, čo je 39,1 % všetkých sledovaných obcí v kraji. Najmenej obcí s výlučným bývaním Rómov iba v osídleniach má Trenčiansky kraj, v ktorom nie je ani jedna takáto obec; na druhom mieste je Nitriansky kraj, kde je takýchto obcí iba 5 a tvoria 1,9 % všetkých sledovaných obcí kraja.

Z celkového počtu 803 osídlení sú najpočetnejším typom osídlenia na okraji obce, ktorých je až 324 (40,4 % všetkých osídlení). Na druhom mieste sú osídlenia vo vnútri obcí, ktorých je celkovo 246 (30,7 % všetkých osídlení) a tretie miesto pripadá na segregované osídlenia s počtom 233 (16,6 % všetkých osídlení). Prehľad jednotlivých typov osídlení podľa krajov uvádzame v tabuľke č. 2.

Popri počtoch a type osídlení sa zisťoval aj odhad početnosti ich obyvateľov. Ukázalo sa, že najviac rómskych obyvateľov býva v rozptyle medzi majoritným obyvateľstvom, podľa odhadu 187 305 Rómov; čo je 46,5 % z celkového odhadovaného počtu Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania. Druhou najpočetnejšou skupinou sú obyvatelia rómskych osídlení na okraji obce, ktorých je podľa odhadov 95 020 (23,6 % z celkového odhadovaného počtu Rómov v obciach zaradených do *Atlasu*). Počet obyvateľov segregovaných osídlení predstavoval 73 920, čo tvorí 18,4 % všetkých odhadovaných Rómov. Najnižší počet býva v rómskych osídleniach vo vnútri obce, podľa odhadov 46 496 Rómov, čo tvorí 11,5 % všetkých odhadovaných Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do *Atlasu*.

Ak získané údaje analyzujeme za jednotlivé kraje Slovenska, najviac Rómov bývajúcich v rozptyle medzi majoritným obyvateľstvom sa odhadovalo v Banskobystrickom kraji: 57 758, čo je 73,2 % všetkých Rómov v obciach zaradených do *Atlasu* v tomto kraji. Podľa percentuálneho zastúpenia je na 1. mieste Bratislavský kraj, kde podľa odhadov žije v rozptyle 81,4 % Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do *Atlasu* v rámci kraja; vzhľadom na ich početnosť to ale predstavuje iba 11 513 osôb.

Podobná situácia je aj v prípade odhadovaných počtov Rómov bývajúcich v osídleniach vo vnútri obce. Početne najviac ich býva v Prešovskom kraji (14 565

čo je 12,8 % odhadovaných počtov všetkých Rómov žijúcich v tomto kraji), avšak v percentuálnom zastúpení je na prvom mieste Nitriansky kraj, kde v osídleniach vo vnútri obce býva podľa odhadov až 19,1 % všetkých Rómov, avšak v absolútnych číslach to predstavuje iba 5 847 osôb. V prípade počtov Rómov žijúcich v osídleniach na okraji obce má najvyššie odhadované zastúpenie v absolútnych aj pomerných číslach Prešovský kraj. V tomto type osídlení žije podľa odhadov v Prešovskom kraji 45 177 Rómov, čo je 39,6 % zo všetkých Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do *Atlasu* v rámci kraja. Najviac Rómov žijúcich v segregovaných osídleniach má podľa odhadov Košický kraj: 34 270 Rómov, čo je 27,1 % zo všetkých Rómov v obciach, zaradených do *Atlasu* v rámci kraja. Zároveň je to aj najvyšší percentuálny podiel zo všetkých krajov. Detailný prehľad o odhadovaných počtoch Rómov v obciach, ktoré boli zaradené do *Atlasu*, za jednotlivé sídelné typy a kraje ukazuje tabuľka č. 3.

Najvyšší počet Rómov podľa odhadov v rámci *Atlasu rómskych komunít 2013* býva v meste Košice, kde na základe pripísanej etnicity žije približne 18 162 Rómov. Priemerný počet Rómov dosiahol v sledovaných obciach a mestách na Slovensku 376 osôb na jedno sídlo. V 120 mestách celkovo býva 146 771 Rómov čo v priemere na jedno mesto vychádza 1 223 Rómov. V skúmaných dedinách býva celkovo 256 039 Rómov a priemerný počet Rómov na jednu dedinu dosahuje 270 jednotlivcov. Podiel sledovaného rómskeho obyvateľstva bývajúceho v mestách dosiahol 36,4 % a na vidieku 63,6 %.

Najvyššie zastúpenie Rómov spomedzi miest sa odhadlo v meste Jelšava (okres Revúca, Banskobystrický kraj), kde tvoria 40,1 % všetkých obyvateľov mesta; na druhej pozícii je mesto Dobšiná (okres Rožňava, Košický kraj), kde tvoria podľa odhadov 36,8 % obyvateľstva; na tretie miesto patrí mesto Fiľakovo (okres Lučenec, Banskobystrický kraj), s odhadovaným podielom Rómov 32,2 %.

Tab. č 2:**Počty osídlení v jednotlivých krajoch Slovenska podľa typu (absolútne počty)**

Kraj	Vo vnútri obce		Na okraji obce		Mimo obce		Celkové počty			Obce bez osídlenia		Obce bez bývajúcich v rozptyle	
	Počet osídlení vo vnútri obce	Počet obcí s osídleniami vo vnútri obce	Počet osídlení na okraji obce	Počet obcí s osídleniami na okraji obce	Počet segregovaných osídlení	Počet obcí so segregovanými osídleniami	Celkový počet osídlení	Celkový počet obcí, v ktorých je aspoň jeden typ osídlenia	Celkový počet sledovaných obcí	Počet obcí bez osídlení	% podiel na celkovom počte sledovaných obcí	Počet obcí v ktorých Rómovia nebyvajú v rozptyle	% podiel na celkovom počte sledovaných obcí
Banskobystrický	51	27	40	34	51	49	142	93	266	173	65,0	5	1,9
Bratislavský	7	6	9	9	3	3	19	17	27	10	37,0	1	3,7
Košický	52	41	102	89	76	66	230	169	256	86	33,6	41	16,0
Nitriansky	45	34	13	10	7	6	65	41	134	93	69,4	4	3,0
Prešovský	46	34	128	112	80	77	254	196	243	47	19,3	95	39,1
Trenčiansky	6	5	5	5	2	2	13	11	41	30	73,2	0	0,0
Trnavský	30	25	21	19	10	7	61	45	76	31	40,8	3	4,0
Žilinský	9	5	6	5	4	3	19	11	27	15	55,6	1	3,7
SPOLU	246	177	324	283	233	213	803	583	1070	485	45,3	150	14,0

Poznámka: Uvádzané údaje sú odhady na základe pripísanej etnicity v rámci zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty; týkajú sa iba obcí zaradených do Atlasu.

Tab. č. 3:**Odhadovaný počet a podiel Rómov na základe pripísanej etnicity podľa typu osídlenia (absolútne počty a %)**

Kraj	Žijúci v rozptyle		Osídlenia vo vnútri obce		Osídlenia na okraji obce		Osídlenia mimo obce	
	Odhadovaný počet Rómov žijúcich v rozptyle medzi majoritným obyvateľstvom	% podiel na počte všetkých odhadovaných Rómov v kraji	Odhadovaný počet Rómov žijúcich v osídleniach vo vnútri obce	% podiel na počte všetkých odhadovaných Rómov v kraji	Odhadovaný počet Rómov žijúcich v osídleniach na okraji obce	% podiel na počte všetkých odhadovaných Rómov v kraji	Odhadovaný počet Rómov žijúcich v segregovaných osídleniach	% podiel na počte všetkých odhadovaných Rómov v kraji
Banskobystrický	57 758	73,2	8 537	10,8	6 394	8,1	6 200	7,9
Bratislavský	11 513	81,4	841	6,0	1 680	11,9	108	0,8
Košický	48 688	38,4	8 764	6,9	34 884	27,5	34 270	27,1
Nitriansky	21 840	71,5	5 847	19,1	1 431	4,7	1 434	4,7
Prešovský	25 432	22,3	14 565	12,8	45 177	39,6	29 033	25,4
Trenčiansky	4 634	53,9	1 571	18,3	1 515	17,6	878	10,2
Trnavský	12 105	57,8	5 707	27,3	2 275	10,9	849	4,1
Žilinský	5 335	60,6	664	7,5	1 664	18,9	1 148	13,0
SPOLU	187 305	46,5	46 496	11,5	95 020	23,6	73 920	18,4

Poznámka: Uvádzané údaje sú odhady na základe pripísanej etnicity v rámci zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty; týkajú sa iba obcí zaradených do Atlasu.

Tab. č. 4:**Mestá s najvyšším odhadovaným podielom príslušníkov rómskych obyvateľov**

Mesto	Kraj	Okres	Celkový odhadovaný počet Rómov	Odhadovaný podiel Rómov (%)
Jelšava	Banskobystrický	Revúca	1 252	40,1
Dobšiná	Košický	Rožňava	1 900	36,8
Hanušovce nad Topľou	Prešovský	Vranov nad Topľou	934	24,9
Hurbanovo	Nitriansky	Komárno	1 400	17,7
Sládkovičovo	Trnavský	Galanta	680	12,2
Handlová	Trenčiansky	Prievidza	1 153	6,5
Liptovský Mikuláš	Žilinský	Liptovský Mikuláš	1 350	4,2
Bratislava	Bratislavský	Bratislava	8 800	2,1

Poznámka: Uvádzané údaje sú odhady na základe pripísanej etnicity v rámci zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty; týkajú sa iba obcí zaradených do Atlasu.

3.3. Infraštruktúrne vybavenie sledovaných obcí

Veľmi dôležitým ukazovateľom pre sledovanie úrovne životných podmienok Rómov, ale aj celej populácie na Slovensku, je dostupnosť a využívanie inžinierskych sietí. V prvom rade ide o dostupnosť a využívanie rozvodov elektrickej energie, verejného vodovodu, verejnej kanalizácie a plynu. *Atlas 2013* sledoval aj tieto údaje. Poukázať na (ne)prítomnosť týchto inžinierskych sietí v jednotlivých typoch rómskych osídlení by bez zohľadnenia kontextu nebolo korektné, ani metodologicky správne. Konštatovanie o (ne)dostupnosti konkrétneho druhu inžinierskych sietí v jednotlivých osídleniach má iba čiastočnú výpovednú hodnotu a relevanciu, pokiaľ zároveň nevieme, či v obci, v ktorej sa osídlenie nachádza, je sledovaná inžinierska sieť vôbec dostupná. Skonštatovať, že v osídlení nie je verejný vodovod, je málo výpovedná informácia, ak nevieme aspoň čiastočne kontext zisteného stavu: či chýba preto, že v celej obci verejný vodovod absen-tuje, alebo chýba iba v osídlení, ale obec verejný vodovod má, a podobne.

Z uvedeného dôvodu sme sledovali dostupnosť inžinierskych sietí v celej obci, pričom sme ju rozdelili do troch úrovní:

1. úplná dostupnosť – príslušná inžinierska sieť je dostupná pre 50 % a viac všetkých domácností
2. čiastočná dostupnosť – inžinierska sieť je dostupná pre menej ako 50 % domácností
3. nedostupná

Sme si vedomí skutočnosti, že definovaný výskum neumožňuje získať presné údaje o pokrytí všetkých domácností v osídleniach jednotlivými typmi inžinierskych sietí, preto išlo v mnohých prípadoch iba o odhady z prostredia obecných a mestských úradov. V prípade miest anketári nemuseli zisťovať údaje o dostupnosti inžinierskych sietí v teréne, použité boli údaje Štatistického úradu SR. Ak v príslušnom meste niektoré inžinierske siete absentovali, anketár mal inštrukciu zozbierať viac údajov podľa dotazníka.

Údaje získané v rámci *Atlasu 2013* potvrdzujú, že na Slovensku neexistuje žiadne mesto, v ktorom by neboli úplne dostupné rozvody elektrickej energie, verej-

ného vodovodu a plynu. Najnižšie zistené pokrytie elektrickou energiou v mes-tách bolo 90 %; najnižšie pokrytie verejným vodovodom bolo 80 %; najnižšie pokrytie rozvodmi plynu bolo 50 %. Iba v prípade siete verejnej kanalizácie sme našli tri mestá, v ktorých je podľa údajov pokrytie nižšie ako 50 % (Modrý Ka-meň v okr. Veľký Krtíš, Hurbanovo v okr. Komárno a Kolárovo v okr. Komárno). V jednom meste sa však verejná kanalizácia už buduje a v ďalších dvoch sa jej realizácia pripravuje.

Na základe údajov *Atlasu 2013* sme zistili, že v rámci sledovaných 1 070 obcí nie je ani jedna obec alebo mesto, ktoré by nebolo úplne pokryté sieťami elektrickej energie. V tomto smere je zisťovanie týchto údajov skôr rutinou, lebo elektrifi-kácia Slovenska bola ukončená v roku 1960. Ak preto dnes hovoríme o absencii dostupnosti elektrických sietí, týka sa to iba okrajových, vzdialených alebo ešte nedobudovaných častí niektorých obcí či miest, resp. ich častí.

Úplne pokrytie (rovné alebo väčšie ako 50 %) verejným vodovodom zazname-nalo 884 miest a obcí, čo tvorí 82,6 % všetkých sledovaných obcí. Vzhľadom na charakter vzorky (počet a charakter sledovaných obcí) neprekvapí, že najvyššie zastúpenie v tomto smere zaznamenal Žilinský kraj, kde je 100 % pokrytie a Bra-tislavský kraj, ktorý má 96,3 % pokrytie. V absolútnych číslach najvyšší počet obcí s úplným pokrytím verejným vodovodom má Košický kraj, kde je takýchto obcí 206 (80,5 % všetkých sledovaných obcí). Len o dve obce menej eviduje-me v Banskobystrickom kraji, kde je ich 204, avšak tieto obce tvoria iba 76,7 % všetkých sledovaných obcí v kraji, čo je najmenej zo všetkých krajov. Čiastočná (menej ako 50 %, ale viacej ako 0) dostupnosť verejného vodovodu je iba v 25 (2,3 %) sledovaných obcí na Slovensku. Podobne ako v predošlej kategórii je ich najmenej v Žilinskom kraji, kde takéto obce nie sú žiadne a najviac v Košickom kraji, kde je takýchto obcí 10 (3,9 %).

Až 161 sledovaných obcí nemá vôbec infraštruktúru verejného vodovodu, čo predstavuje 15,1 % všetkých sledovaných obcí. V absolútnych číslach aj v per-centuálnom zastúpení je najviac takýchto obcí v Banskobystrickom kraji (59; t.j. 22,2 % zo všetkých sledovaných obcí kraja), najmenej ich je v Bratislavskom a Žilinskom kraji, kde takéto obce vôbec neevidujeme.

Veľmi podobná situácia ako u sietí verejného vodovodu je aj v prípade plynofi-kácie obcí. Zo sledovaných obcí na Slovensku až 879 je úplne plynofikovaných,

čo predstavuje 82,2 % všetkých sledovaných obcí. Najviac plynofikovaných obcí je v Košickom kraji – 223, čo predstavuje 87,1 % zo všetkých sledovaných obcí kraja. V percentuálnom zastúpení je najviac takýchto obcí je v Bratislavskom kraji, kde ich je 27, čo znamená plné pokrytie v rámci sledovaných obcí kraja. Čiastočne plynofikovaných je iba 14 obcí (1,3 % všetkých sledovaných obcí na Slovensku), pričom najviac ich je v Prešovskom kraji (celkovo 4). Bez rozvodov plynu je 177 zo sledovaných obcí, čo predstavuje 16,5 %. Najviac ich má Banskobystrický kraj – až 88, čo predstavuje najvyšší počet aj v percentuálnom vyjadrení (33,1 %).

Najmenej zastúpenými infraštruktúrnymi sieťami je verejná kanalizácia. Iba 446 (41,7 %) zo sledovaných obcí evidujeme v kategórii úplne pokrytých verejnou kanalizáciou. Najviac týchto obcí je v Prešovskom kraji; 122, čo však tvorí 50,2 % zo všetkých sledovaných obcí. V percentuálnom vyjadrení najvyššie zastúpenie obcí s úplnou kanalizáciou evidujeme zhodne v Bratislavskom a Žilinskom kraji, kde ich je 81,5 % zo všetkých sledovaných obcí, čo je však iba 22 obcí v každom kraji.

Počet 22 obcí bez kanalizácie je zároveň najnižšie absolútne číslo a dosiahol ho, okrem už spomínaných dvoch krajov – Bratislavský a Žilinský – aj kraj Tren-

čiansky (53,7 %). Aj v percentuálnom vyjadrení evidujeme najnižšie zastúpenie obcí s úplnou verejnou kanalizáciou evidujeme v Banskobystrickom kraji, kde je takýchto obcí iba 30,5 % (81 obcí) zo všetkých sledovaných obcí kraja. Čiastočne pokrytých verejnou kanalizáciou je v rámci sledovaných obcí na Slovensku 71 obcí (6,6 %). Najviac takýchto obcí je v Banskobystrickom kraji – 18 (6,8 %) a najmenej v Žilinskom kraji – 1 (3,7 %). V percentuálnom vyjadrení je na prvom mieste Bratislavský kraj – 14,8 % (4 obce) a na poslednom mieste Košický kraj – 3,5 % (9 obcí). Až 553 sledovaných obcí na Slovensku verejnú kanalizáciu nemá vôbec. Predstavuje to 51,7 % zo všetkých sledovaných obcí. Najviac obcí, v ktorých verejná kanalizácia absentuje, je v Banskobystrickom kraji – 167 (62,8 %) a najmenej v Bratislavskom kraji, kde je takáto obec iba jedna (3,7 %). V percentuálnom vyjadrení najviac neodkanalizovaných obcí je v Košickom kraji, v ktorom ich evidujeme až 64,8 % a najmenej opäť v Bratislavskom kraji, kde to je iba vyššie uvedených 3,7 %.

Opätovne zdôrazňujeme, že uvedené čísla sa týkajú iba vzorky sledovaných obcí nie celého Slovenska. Detailný prehľad infraštruktúrneho vybavenia obcí v jednotlivých krajoch ukazuje tabuľka č. 5.

Tab. č. 5:
Prehľad infraštruktúrnej dostupnosti podľa jednotlivých krajov Slovenska

Kraj	Elektrická energia			Vodovod			Kanalizácia			Plynofikácia		
	Počet obcí úplne elektrifikovaných	Počet obcí čiastočne elektrifikovaných	Počet obcí bez prístupu k elektrickej energii	Počet obcí s verejným vodovodom	Počet obcí s čiastočným verejným vodovodom	Počet obcí bez verejného vodovodu	Počet obcí plne pokrytých verejnou kanalizáciou	Počet obcí čiastočne pokrytých verejnou kanalizáciou	Počet obcí bez verejnej kanalizácie	Počet obcí úplne plynofikovaných	Počet obcí čiastočne plynofikovaných	Počet obcí bez prístupu k plynu
Banskobystrický kraj	266	0	0	204	3	59	81	18	167	177	1	88
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	76,7	1,1	22,2	30,5	6,8	62,8	66,5	0,4	33,1
Bratislavský kraj	27	0	0	26	1	0	22	4	1	27	0	0
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	96,3	3,7	0,0	81,5	14,8	3,7	100,0	0,0	0,0
Košický kraj	256	0	0	206	10	40	81	9	166	223	3	30
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	80,5	3,9	15,6	31,6	3,5	64,8	87,1	1,2	11,7
Nitriansky kraj	134	0	0	121	2	11	43	15	76	120	1	13
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	90,3	1,5	8,2	32,1	11,2	56,7	89,6	0,8	9,7
Prešovský kraj	243	0	0	192	6	45	122	15	106	202	4	37
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	79,0	2,5	18,5	50,2	6,2	43,6	83,1	1,7	15,2
Trenčiansky kraj	41	0	0	37	2	2	22	4	15	34	2	5
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	90,2	4,9	4,9	53,7	9,8	36,6	82,9	4,9	12,2
Trnavský kraj	76	0	0	71	1	4	53	5	18	74	1	1
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	93,4	1,3	5,3	69,7	6,6	23,7	97,4	1,3	1,3
Žilinský kraj	27	0	0	27	0	0	22	1	4	22	2	3
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	81,5	3,7	14,8	81,5	7,4	11,1
SPOLU	1070	0	0	884	25	161	446	71	553	879	14	177
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	0,0	82,6	2,3	15,1	41,7	6,6	51,7	82,2	1,3	16,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

3.4. Infraštruktúrne vybavenie osídlení

Údaje o infraštruktúrnem vybavení obcí slúžia aj ako referencia vo vzťahu k infraštruktúrnemu vybaveniu rómskych osídlení. Ako sa uvádza vyššie, naše mapovanie evidovalo 803 osídlení v 583 obciach na Slovensku. V rámci týchto 803 osídlení našej sledovanej vzorky má niekoľko atypickú pozíciu. Napríklad jedno z osídlení v meste Michalovce je obývané rómskou komunitou, ale nikto z tunajších Rómov nemá v tejto lokalite trvalý pobyt. Toto osídlenie však nie je nelegálne, lebo domy sú legálne postavené a pravdepodobne poväčšine aj majetkovo-právne vysporiadané. Podobných osídlení bude pravdepodobne na Slovensku viacero (najmä v mestských aglomeráciách, kde sa podobná situácia môže vyskytovať v bývalých záhradkárskych kolóniách či chatových oblastiach a pod.), avšak na rozdiel od Michaloviec sa nám o iných osídleniach nepodariť získať bližšie informácie. Iný príklad predstavuje malé osídlenie v obci Tušice, ktoré tvoril jeden rodinný dom s prístavbami, ktorý však prednedávnom vyhorel. V čase výskumu v ňom ľudia aktuálne nebývali, ale tento dom stále formálne existoval a jeho bývalí obyvatelia v ňom mali trvalý pobyt.

Jednou zo základných informácií v tomto zisťovaní je počet a charakter osídlení, ktorým chýbajú akékoľvek inžinierske siete. Na Slovensku evidujeme v rámci *Atlasu 2013* celkovo 14 osídlení bez akéhokoľvek infraštruktúrneho vybavenia, t.j. bez prístupu k elektrickej energii, verejnému vodovodu, kanalizácii a plynu. Všetky tieto osídlenia patria do kategórie segregovaných a sú vzdialené od obce v priemere približne 1 350 metrov (interval vzdialenosti sa pohybuje od 50 m po 7 km). Osídlenia sa nachádzajú iba v troch krajoch: 6 osídlení sa nachádza v Banskobystrickom kraji, 2 sú v Prešovskom kraji a 6 je v Košickom kraji. V prípade Košického kraja je nevyhnutné poznamenať, že 4 z týchto 6 osídlení sú osídlenia v meste Košice (dve sú v MČ Ťahanovce, jedno v MČ Nad Jazerom a jedno v MČ Juh).

Jedno z uvedených 14 osídlení bolo medzičasom likvidované. Ide o mediálne známe osídlenie v obci Letanovce, ktoré bolo koncom roku 2013 po dlhoročných sporoch zrušené. Jeho obyvatelia boli presťahovaní do lokality Strelníky, kde napriek segregovanému umiestneniu, sú dostupné všetky inžinierske siete s výnimkou plynu. V zásade môžeme konštatovať, že osídlenia patria k tým

menej početným. Celkovo v týchto 14 lokalitách bývalo 1 579 ľudí. Práve spomínané osídlenie v obci Letanovce malo na uvedenom počte najvyšší podiel, lebo v tomto (už neexistujúcom osídlení) bývalo až 823 Rómov. V zostávajúcich lokalitách býva celkovo 756 ľudí, čo je zanedbateľných 0,2 % zo všetkých Rómov podľa odhadov Atlasu 2013.

V kontexte inžinierskych sietí sme sa zamerali na sledovanie štyroch základných – verejný vodovod, verejná kanalizácia, elektrické siete a rozvody plynu. Pri sledovaní týchto ukazovateľov sme zisťovali nielen pokrytie jednotlivých osídlení týmito sieťami, ale aj mieru ich využívania. V prípade absencie danej siete sme sa zamerali na spôsob a mieru využívania alternatívnych zdrojov (napr. súkromných studní v prípade absencie rozvodov verejného vodovodu alebo žump v prípade absencie verejnej kanalizácie).

Pitná voda

Až takmer tri štvrtiny (74,5 %) zo sledovaných 801 osídlení je úplne pokrytých verejným vodovodom (pokrytie je rovné alebo väčšie ako 50 %). Celkovo to predstavuje 598 osídlení. V týchto osídleniach verejný vodovod využíva až 76,0 % všetkých obyvdlí, ktoré sa v nich nachádzajú. 18 osídlení (2,2 % z celkového počtu osídlení) je pokrytých vodovodom iba čiastočne a využíva ho 21,5 % obyvdlí v týchto osídleniach. V zostávajúcich 185 osídleniach (23,0 %) verejný vodovod chýba úplne a však až 111 z nich (13,8 %) sa nachádza v obciach, ktoré majú verejným vodovodom pokrytie čiastočné alebo úplne.

Ak sa pozrieme na sledovanú situáciu cez typy osídlení a jednotlivé kraje zistíme, že miera pokrytia verejným vodovodom je priamo úmerná typu osídlenia. Kým úplne pokrytých verejným vodovodom je spomínaných 74,5 % všetkých osídlení, spomedzi osídlení vo vnútri obcí to je až 87,8 %; v prípade osídlení na okraji obcí je to ešte stále nadpriemerných 77,5 %; no zo segregovaných osídlení to je iba 56,2 %.

Celkovo je najlepšia situácia je v Trenčianskom kraji, kde má úplné pokrytie verejným vodovodom 92,3 % osídlení (je to však iba 12 osídlení). Najhoršie vychádza Košický kraj, kde je verejný vodovod dostupný iba 66,5 % osídlení, čo predstavuje 153 osídlení. Spomedzi osídlení vo vnútri obce je najlepšia situá-

cia v Trenčianskom a Žilinskom kraji, kde je verejným vodovodom pokrytých 100,0 % sledovaných osídlení tohto typu. Najhoršie sú na tom osídlenia vo vnútri obce situované v Prešovskom kraji, kde miera pokrytia verejným vodovodom dosiahla iba 84,8 %. V rámci osídlení *na okraji obce* je najlepšia situácia v Nitrianskom a Trenčianskom kraji, kde úroveň pokrytia dosiahla 100,0 %; najhoršia je v Košickom kraji, kde verejný vodovod má iba 71,5 % všetkých sledovaných osídlení tohto typu. Najlepšie pokrytie verejným vodovodom majú *segregované osídlenia* v Žilinskom kraji (100,0 %) a najhoršie je na tom Bratislavský kraj, kde verejný vodovod má iba 33,3 % segregovaných osídlení kraja (v absolútnych číslach to ale predstavuje iba jedno osídlenie).

Priama úmera medzi dostupnosťou verejného vodovodu a priestorovým vzdialením typov osídlení od obce, neplatí v prípade jeho reálneho využívania obydliami v osídleniach. Celkovo je využívanie verejného vodovodu v priemere na úrovni 76,3 %; pritom najviac je verejný vodovod využívaný v osídleniach vo vnútri obcí (77,6 %); menej v segregovaných osídleniach (76,5 %); a najmenej v osídleniach na okraji obcí (iba 74,3 %). Čo sa týka krajov, najviac využívaný je verejný vodovod v Trenčianskom kraji (99,1 %) a najmenej v Košickom kraji (63,1 %). Podľa jednotlivých typov osídlení je využívanosť verejného vodovodu v krajoch nasledovná: spomedzi osídlení vo vnútri obce je najvyššia využívanosť v Žilinskom kraji (100,0 %) a najnižšia v Košickom kraji (60,6 %); v rámci osídlení na okraji obce je najvyššia využívanosť verejného vodovodu v Trenčianskom kraji (99,8 %) a najnižšia v Nitrianskom kraji (55,5 %); v prípade segregovaných osídlení je najvyššia využívanosť verejného vodovodu identická v štyroch krajoch, kde dosahuje 100,0 % (Bratislavský, Trenčiansky, Trnavský a Žilinský kraj) a najnižšia je opäť v Košickom kraji, kde dosahuje úroveň 63,3 %.

Detailný prehľad úplného pokrytia osídlení verejným vodovodom podľa typov osídlení a krajov ukazuje tabuľka č. 6. Tabuľka zobrazuje aj reálne využívanie verejného vodovodu obydliami v jednotlivých typoch osídlení.

Pre úplnosť uvádzame (tabuľka č. 7) aj prehľad osídlení, ktoré sú len čiastočne pokryté verejným vodovodom (t.j. kde verejný vodovod pokrýva menej ako 50% osídlenia) hoci majú nízku absolútnu početnosť. Detailná analýza nie je v tomto prípade účelná, pretože celkový počet takýchto osídlení bol iba 18. Nachádzajú sa v troch krajoch: 11 je v Košickom kraji, 6 v Prešovskom kraji a jedna v Trnav-

skom kraji. Rovnaký je aj počet podľa typov osídlení: 11 z uvedených 18 osídlení je na okraji obce; 6 je segregovaných; a jedna je osídlenie vo vnútri obce.

Atlas 2013 eviduje 185 osídlení (23,0 % zo všetkých zistených osídlení na Slovensku), v ktorých verejný vodovod úplne chýba. Z týchto 185 osídlení je 111 (13,8 % sledovaných osídlení) v obciach, ktoré verejný vodovod majú (úplne alebo čiastočne). Na rozdiel od prítomnosti verejného vodovodu, v prípade miery jeho dostupnosti platí priama úmera, že miera absencie verejného vodovodu závisí od typu osídlenia. Najnižší podiel osídlení bez verejného vodovodu je v kategórii vo vnútri obce (11 %), horšia situácia je v kategórii osídlení na okraji obce (19,1 %) a najhoršia situácia je v kategórii segregovaných osídlení, kde až 41,2 % nemá zavedený verejný vodovod.

Ak sa sústredíme iba na osídlenia, ktoré nie sú pokryté verejným vodovodom, ale zároveň sa nachádzajú v obciach, v ktorých verejný vodovod je, opäť je výrazne najhoršia situácia v prípade segregovaných osídlení. Až 30,5 % všetkých segregovaných osídlení je bez prístupu k verejnemu vodovodu, ale v obci, ku ktorej oficiálne patria, sa verejný vodovod nachádza. Spomedzi osídlení na okraji obce je ich iba 8,0 % a v prípade osídlení vo vnútri obce je ich najmenej – iba 5,7 %.

Ak sledujeme údaje o vybavenosti vodovodom za jednotlivé kraje, tak najlepšia situácia je v Trenčianskom kraji, kde sa nachádza iba jedno osídlenie bez verejného vodovodu v obci, v ktorej verejný vodovod existuje. Najhoršia situácia je v Bratislavskom kraji, kde sa v obciach s vodovodom nachádzajú síce iba 4 osídlenia bez verejného vodovodu, tieto však predstavujú až 21,1 % všetkých osídlení v kraji. V absolútnych číslach je najviac osídlení bez verejného vodovodu v Košickom kraji – 64 osídlení, z ktorých sa 34 nachádza v obciach s verejným vodovodom.

V prípade osídlení *vo vnútri obcí* je najlepšia situácia v Trenčianskom kraji, v ktorom nie je ani jedno osídlenie tohto typu – bez verejného vodovodu. Najhoršia situácia je v Košickom kraji, kde je najvyšší počet sledovaných osídlení vo vnútri obcí – v absolútnych aj pomerných číslach; 10 osídlení, ktoré predstavujú 19,2 % podiel. V rovine osídlení *na okraji obcí* žiadne osídlenie v tomto smere neevidujeme v Trenčianskom a Nitrianskom kraji. Opäť sme najviac uvedených osídlení zaznamenali v Košickom kraji, kde je ich 24 (23,5 %), avšak percentuálne najvyš-

šie zastúpenie (27,5 %, resp. 11 osídlení na okraji obcí bez verejného vodovodu) je v Banskobystrickom kraji. V prípade *segregovaných osídlení* ani jedno takéto osídlenie neevidujeme v Žilinskom kraji, početne najviac (spolu 30 osídlení; 39,5 %) sa nachádza opäť v Košickom kraji. V percentuálnom vyjadrení sme najhoršie výsledky zaznamenali v Bratislavskom kraji, kde až 66,7 % segregovaných osídlení nemá vodovod, avšak tento podiel vytvárať iba 2 osídlenia.

Detailný prehľad osídlení bez verejného vodovodu podľa jednotlivých typov a krajov uvádza tabuľka č. 8.

V prípade absencie verejného vodovodu v osídlení sme zisťovali aj používanie iných zdrojov (pitnej) vody. Teda okrem používania verejného vodovodu sme zaznamenávali používanie vlastných studní alebo iných zdrojov. Medzi inými zdrojmi boli najčastejšie uvádzané verejná alebo obecná studňa, prírodný prameň, používanie vody od susedov (Rómov aj majority), požiarne hydranty, nelegálne odbery z verejných vodovodov a pod. Zároveň sme sledovali počet obydľí bez prístupu k pitnej vode.

Súčet odpovedí na uvedené otázky môže prevýšiť 100 %, pretože mnohé obydľia používajú viacej zdrojov (pitnej) vody. Veľmi častá je napr. kombinácia verejného vodovodu a vlastnej studne. V prípade posledných dvoch kategórií (obydľia bez prístupu k pitnej vode a obydľia využívajúce iné zdroje) sme zistili, že v rôznych obciach je pitná voda definovaná rôznym spôsobom. Niekde za pitnú vodu považujú iba tie zdroje, ktoré sú oficiálne uznané ako pitná voda, inde za pitnú vodu považujú vodné zdroje, z ktorých sa voda pravidelne konzumuje (často napríklad potok a pod.). Účelom uvedeného zisťovania bolo poskytnúť reálny pohľad platný pre konkrétnu obec a osídlenie, ktorý následne príslušné štátne orgány a inštitúcie môžu používať pre svoju prácu (napr. pre zlepšenie dostupnosti k pitnej vode). Štatistické spracovanie je preto len orientačný prehľad a slúži iba na vytvorenie všeobecného obrazu sledovanej problematiky, z tohto uhla pohľadu je preto vhodné k nemu takto pristupovať.

Na základe zistených údajov môžeme skonštatovať, že 58,8 % obydľí vo všetkých typoch osídlení využíva ako zdroj pitnej vody verejný vodovod. V rámci osídlení vo vnútri obcí toto číslo stúpne na úroveň 69,8 %; v prípade osídlení na okraji obce poklesne na 60,1 %; v prípade segregovaných osídlení klesne až na úroveň 45,2 %. Z pohľadu krajov najvyšší podiel obydľí využívajúcich verejný vo-

dovod nájdeme v Trenčianskom kraji (91,5 %) a najnižší v Košickom kraji (43,0 %). V rámci osídlení vo vnútri obce najlepšie je na tom Žilinský kraj (100,0 %) a najhoršie Košický kraj (49,3 %); v rovine osídlení na okraji obce najlepšie je na tom Trenčiansky kraj (99,8 %) a najhoršie opäť Košický kraj (49,6 %); v kategórii segregovaných osídlení najlepšie je na tom opäť Žilinský kraj (100,0 %) a najhoršie Bratislavský kraj (33,3 %).

Vlastnú studňu ako zdroj pitnej vody využíva v rámci všetkých sledovaných osídlení 23,7 % obydľí. Najvyšší počet obydľí využívajúcich tento zdroj pitnej vody je v Nitrianskom kraji (33,6 %) a najnižší počet obydľí evidujeme v Trenčianskom kraji (7,7 %). Ak sa na tieto čísla pozrieme v kontexte jednotlivých typov osídlení, môžeme sledovať stúpajúcu tendenciu so vzdialenosťou osídlení od obce. Najnižší počet obydľí odkázaných na vlastnú studňu ako zdroj pitnej vody nachádzame v osídleniach vo vnútri obce, kde je takýchto obydľí iba 21,7 % (najnižší počet takýchto obydľí v tomto type osídlenia nájdeme v Žilinskom kraji a najviac v Košickom kraji – 31,9 %). V osídleniach na okraji obce toto číslo stúpne na 23,6 % (žiadne takéto obydľie v tomto type osídlenia nenájdeme v Trenčianskom kraji a najviac ich nájdeme v Nitrianskom kraji – 36,8 %). Percentuálny podiel obydľí v segregovaných osídleniach používajúcich ako zdroj pitnej vody vlastné studne stúpne až na 25,5 % (žiadne takéto obydľie v tomto type osídlenia nenájdeme v Žilinskom kraji; najviac ich nájdeme v Bratislavskom kraji – 66,7 %).

Iné zdroje pitnej vody používa v sledovaných osídleniach v priemere 15,0 % obydľí, pričom najmenej ich je v Trenčianskom kraji (žiadna) a najviac v Košickom kraji (26,2 %). V osídleniach vo vnútri obce dosahuje úroveň 8,6 % (najmenej v Bratislavskom, Trenčianskom a Žilinskom kraji, kde je to 0 a najviac v Košickom kraji – 17,3 %). Osídlenia na okraji obce dosiahli priemernú úroveň 14,1 % (najmenej v Trenčianskom kraji – 0 a najviac Košickom kraji – 22,6 %) a segregované osídlenia 23,1 % (najmenej opätovne Trenčiansky kraj s 0 a najviac Košický kraj – 36,8 %).

Celkovo 7,2 % všetkých obydľí v sledovaných osídleniach nemá prístup k pitnej vode. Najhoršia situácia je v Košickom kraji, kde je takýchto obydľí 10,7 % a najlepšia situácia je v Trenčianskom kraji, kde je takýchto obydľí iba 0,9 %. Čo sa týka jednotlivých typov osídlení, najlepšia situácia je za osídlenia vo vnútri obce, v ktorých evidujeme 4,0 % obydľí bez prístupu k pitnej vode (Bratislavský a Žilin-

ský kraj 0 a najhoršie je na tom Nitriansky kraj s 6,2 %). O trochu horšia situácia je v prípade osídlení na okraji obce, kde je bez pitnej vody 6,9 % obydľí (najviac takýchto obydľí nájdeme v Bratislavskom kraji – 11,6 % a najmenej v Trnavskom kraji – 0). Najhoršia situácia je v prípade segregovaných osídlení, kde je bez prístupu k pitnej vode až 11,1 % obydľí (najviac v Košickom kraji – 16,8 %; v piatich krajoch je zhodne 0 – Bratislavský, Nitriansky, Trenčiansky, Trnavský a Žilinský kraj).

Opäť musíme upozorniť, že uvedené čísla poukazujú iba na percentuálny podiel obydľí, čo vzhľadom na nízku početnosť rómskych osídlení v niektorých krajoch môže viesť k vychýleniu tejto štatistiky. Vzhľadom na pramenný charakter publikácie nebolo naším cieľom detailne analyzovať získané údaje.

Prehľad využívania rôznych zdrojov pitnej vody za jednotlivé typy osídlení a kraje ukazuje tabuľka č. 9.

Tab. č. 6:
Prehľad osídlení s úplným pokrytím verejným vodovodom podľa typu a kraja

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s úplným pokrytím verejným vodovodom	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydľí v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydľí v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ho aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	101	71,1	85,2	48	33,8	94,1	85,9	29	20,4	72,5	78,6	24	16,9	47,1	91,5
Bratislavský kraj	15	79,0	81,0	6	31,6	85,7	98,3	8	42,1	88,9	65,6	1	5,3	33,3	100,0
Košický kraj	153	66,5	63,1	39	17,0	75,0	60,6	73	31,7	71,6	64,3	41	17,8	54,0	63,3
Nitriansky kraj	59	90,8	63,2	42	64,6	93,3	64,3	13	20,0	100,0	55,5	4	6,2	57,1	77,5
Prešovský kraj	190	74,8	80,3	39	15,4	84,8	89,9	100	39,4	78,1	79,4	51	20,1	63,8	74,8
Trenčiansky kraj	12	92,3	99,1	6	46,2	100,0	98,3	5	38,5	100,0	99,8	1	7,7	50,0	100,0
Trnavský kraj	51	83,6	80,9	27	44,3	90,0	73,6	19	31,2	90,5	86,3	5	8,2	50,0	100,0
Žilinský kraj	17	89,5	97,2	9	47,4	100,0	100,0	4	21,1	66,7	88,3	4	21,1	100,0	100,0
SPOLU	598	74,5	76,0	216	26,9	87,8	77,6	251	31,3	77,5	74,3	131	16,3	56,2	76,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 7:**Prehľad osídlení s čiastočným pokrytím verejným vodovodom podľa typu a kraja**

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s čiastočným pokrytím verejným vodovodom	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko% obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko% obydli osídleniach vo vnútri obce ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko% obydli osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko% obydli osídlení ho aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Bratislavský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Košický kraj	11	4,8	13,8	1	0,4	1,9	0,0	5	2,2	4,9	13,0	5	2,2	6,6	17,4
Nitriansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Prešovský kraj	6	2,4	34,2	0	0,0	0,0	0,0	5	2,0	3,9	37,0	1	0,4	1,3	20,0
Trenčiansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Trnavský kraj	1	1,6	30,0	0	0,0	0,0	0,0	1	1,6	4,8	30,0	0	0,0	0,0	0,0
Žilinský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
SPOLU	18	2,2	21,5	1	0,1	0,4	0,0	11	1,4	3,4	25,5	6	0,8	2,6	17,8

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 8:

Prehľad osídlení bez verejného vodovodu podľa typu a kraja

Kraj	Spolu				Osídlenia vo vnútri obce						Osídlenia na okraji obce						Osídlenia mimo obce					
	Celkový počet osídlení bez verejného vodovodu	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejným vodovodom	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejným vodovodom	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejným vodovodom	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejným vodovodom	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení
Banskobystrický kraj	41	28,9	29	20,4	3	2,1	5,9	2	1,4	3,9	11	7,8	27,5	5	3,5	12,5	27	19,0	52,9	22	15,5	43,1
Bratislavský kraj	4	21,1	4	21,1	1	5,3	14,3	1	5,3	14,3	1	5,3	11,1	1	5,3	11,1	2	10,5	66,7	2	10,5	66,7
Košický kraj	64	27,8	36	15,7	10	4,4	19,2	6	2,6	11,5	24	10,4	23,5	10	4,4	9,8	30	13,0	39,5	20	8,7	26,3
Nitriansky kraj	6	9,2	6	9,2	3	4,6	6,7	3	4,6	6,7	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	3	4,6	42,9	3	4,6	42,9
Prešovský kraj	58	22,8	25	9,8	7	2,8	15,2	0	0,0	0,0	23	9,1	18,0	7	2,8	5,5	28	11,0	35,0	18	7,1	22,5
Trenčiansky kraj	1	7,7	1	7,7	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	7,7	50,0	1	7,7	50,0
Trnavský kraj	9	14,8	8	13,1	3	4,9	10,0	2	3,3	6,7	1	1,6	4,8	1	1,6	4,8	5	8,2	50,0	5	8,2	50,0
Žilinský kraj	2	10,5	2	10,5	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	2	10,5	33,3	2	10,5	33,3	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
SPOLU	185	23,0	111	13,8	27	3,4	11,0	14	1,7	5,7	62	7,7	19,1	26	3,2	8,0	96	12,0	41,2	71	8,8	30,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 9:**Vyžívanie rôznych zdrojov pitnej vody podľa typu osídlenia a kraja (podiel obydľí v %)**

Kraj	Vodovod				Vlastná studňa				Bez prístupu k pitnej vode				Neštandardný zdroj pitnej vody			
	Kolko % obydľí vo všetkých osídleniach využíva verejný vodovod	Kolko % obydľí v osídleniach vo vnútri obce využíva verejný vodovod	Kolko % obydľí v osídleniach na okraji obce využíva verejný vodovod	Kolko % obydľí v segregovaných osídleniach využíva verejný vodovod	Kolko % obydľí vo všetkých osídleniach využíva vlastnú studňu	Kolko % obydľí v osídleniach vo vnútri obce využíva vlastnú studňu	Kolko % obydľí v osídleniach na okraji obce využíva vlastnú studňu	Kolko % obydľí v segregovaných osídleniach využíva vlastnú studňu	Kolko % obydľí vo všetkých osídleniach nemá prístup k pitnej vode	Kolko % obydľí v osídleniach vo vnútri obce nemá prístup k pitnej vode	Kolko % obydľí v osídleniach na okraji obce nemá prístup k pitnej vode	Kolko % obydľí v segregovaných osídleniach nemá prístup k pitnej vode	Kolko % obydľí vo všetkých osídleniach využíva iný zdroj pitnej vody	Kolko % obydľí v osídleniach vo vnútri obce využíva iný zdroj pitnej vody	Kolko % obydľí v osídleniach na okraji obce využíva iný zdroj pitnej vody	Kolko % obydľí v segregovaných osídleniach využíva iný zdroj pitnej vody
Banskobystrický kraj	60,6	80,9	57,0	43,0	25,4	12,3	30,2	34,7	4,7	3,9	2,8	7,1	9,4	2,9	10,1	15,2
Bratislavský kraj	64,0	84,3	58,3	33,3	24,9	15,7	18,1	66,7	5,5	0,0	11,6	0,0	10,4	0,0	21,9	0,0
Košický kraj	43,0	49,3	49,6	39,4	23,4	31,9	24,3	16,7	10,7	5,2	8,9	16,8	26,2	17,3	22,6	36,8
Nitriansky kraj	57,4	62,8	55,5	44,3	33,6	29,3	36,8	55,7	4,4	6,2	0,8	0,0	10,2	12,8	6,9	0,0
Prešovský kraj	60,9	76,2	63,5	47,9	22,3	19,7	22,2	24,0	8,1	1,2	8,2	11,8	13,3	5,3	11,1	21,4
Trenčiansky kraj	91,5	98,3	99,8	50,0	7,7	0,0	0,0	50,0	0,9	1,7	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Trnavský kraj	68,2	66,3	79,5	50,0	24,1	24,7	15,7	40,0	2,8	5,7	0,0	0,0	7,7	9,0	4,8	10,0
Žilinský kraj	87,0	100,0	58,8	100,0	7,9	0,0	25,0	0,0	2,7	0,0	8,7	0,0	2,4	0,0	7,5	0,0
SPOLU	58,8	69,8	60,1	45,2	23,7	21,7	23,6	25,5	7,2	4,0	6,9	11,1	15,0	8,6	14,1	23,1

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Kanalizácia

Úplne pokrytých verejnou kanalizáciou je 41,6 % všetkých sledovaných osídlení (t. j. pokrytie je rovné alebo väčšie ako 50 %). Celkovo to predstavuje 334 osídlení. V týchto osídleniach verejnú kanalizáciu využíva 82,5 % všetkých obydľí, ktoré sa v nich nachádzajú. 15 osídlení (1,9 %) je pokrytých verejnou kanalizáciou iba čiastočne a využíva ju iba 18,4 % obydľí v týchto osídleniach. V 453 osídleniach (56,4 %) verejná kanalizácia úplne chýba. Z nich až 170 osídlení (21,2 %) sa nachádza v obciach, v ktorých je verejná kanalizácia čiastočne alebo úplne zavedená.

Ak sa pozrieme na situáciu v rovine typov osídlení a jednotlivých krajov zistíme, že miera pokrytia verejnou kanalizáciou súvisí s typom osídlenia. Zatiaľ čo úplne pokrytých verejnou kanalizáciou je spomínaných 41,5 % zo všetkých osídlení, spomedzi osídlení vo vnútri obcí to je až 62,6 %; v prípade osídlení na okraji obcí je to 39,8 %; a v prípade segregovaných osídlení iba 21,5 %.

Celkovo najlepšiu situáciu má Žilinský kraj, kde je úplne pokrytých verejnou kanalizáciou 79,0 % osídlení (čo však predstavuje iba 15 osídlení). Najhoršia situácia je v Košickom kraji, kde je verejná kanalizácia dostupná iba 25,7 % osídlení, čo predstavuje 59 osídlení. V rámci osídlení *vo vnútri obce* je najlepšia situácia v Trenčianskom a Žilinskom kraji, kde je verejnou kanalizáciou pokrytých 100 % sledovaných osídlení uvedeného typu. Najhoršia situácia je v Bratislavskom kraji, kde miera pokrytia verejnou kanalizáciou dosiahla za tento typ osídlenia iba 14,3 %, čo však predstavuje iba jedno osídlenie. V rámci osídlení *na okraji obce* je najlepšia situácia v Žilinskom kraji, kde úroveň pokrytia dosiahla 66,7 %. Najhorší stav je opäť v Košickom kraji, kde verejnú kanalizáciu má iba 23,5 % všetkých sledovaných osídlení daného typu. Zo segregovaných osídlení majú najlepšie pokrytie verejnou kanalizáciou tie v Trenčianskom a Žilinskom kraji – 50,0 %; najhoršie je na tom Bratislavský kraj, kde verejnú kanalizáciu nemá ani jedna segregovaná osídlenie.

Reálne využívanie verejnej kanalizácie dosahuje priemernú úroveň 82,5 %, pričom najviac je verejná kanalizácia využívaná v osídleniach na okraji obce – 85,7 %; menej v osídleniach vo vnútri obce – 82,5 %; a najmenej v segregovaných osídleniach – 76,9 %. Čo sa týka krajov, najviac využívaná je verejná

kanalizácia v osídleniach v Trenčianskom kraji (98,0 %) a najmenej v Košickom kraji (55,3 %). Podľa jednotlivých typov osídlení je využívanie verejnej kanalizácie nasledovné: za osídlenia vo vnútri obce je najvyššia miera využívania v Bratislavskom kraji (100,0 %) a najnižšia v Košickom kraji (58,0 %); v rámci osídlení na okraji obce je najvyššia miera využívania verejnej kanalizácie v Trenčianskom kraji (100,0 %) a najnižšia opäť v Košickom kraji (53,0 %); v prípade segregovaných osídlení je najvyššia miera využívania verejnej kanalizácie v Trenčianskom kraji (100,0 %) a najnižšia v Bratislavskom kraji (0).

Detailnú situáciu úplným pokrytím za osídlenia verejnou kanalizáciou podľa jednotlivých typov osídlení a krajov ukazuje tabuľka č. 10. Zároveň uvádza aj reálne využívanie verejnej kanalizácie v jednotlivých typoch osídlení.

Podobne ako v prípade verejného vodovodu, aj prehľad osídlení, ktoré sú len čiastočne pokryté verejnou kanalizáciou (t. j. kde verejná kanalizácia pokrýva menej ako 50,0 % osídlenia) uvádzame vzhľadom na ich nízke absolútne počty iba pre úplnosť. Podrobnú analýzu nepovažujeme za účelnú, keďže ide len o 15 osídlení v štyroch krajoch: 1 v Bratislavskom kraji, 2 v Trnavskom kraji a po 6 v Košickom a Prešovskom kraji. Celkovo 4 z uvedených 15 osídlení sú vo vnútri obce, 5 osídlení je na okraji obce a 6 osídlení je segregovaných (tabuľka č. 11).

Atlas 2013 eviduje 453 osídlení (56,4 % z celkového počtu), v ktorých verejná kanalizácia úplne chýba. Z týchto 453 osídlení je 170 osídlení (21,2 % zo všetkých sledovaných) v obciach, ktoré verejnú kanalizáciu majú (úplne alebo čiastočne). Najnižší podiel osídlenia bez verejnej kanalizácie je v kategórii vo vnútri obce (35,0 %, čo predstavuje celkovo 86 osídlení). Horšia situácia je v kategórii na okraji obce (58,3 %, čo predstavuje celkovo 189 osídlení) a najhoršia je situácia v kategórii segregovaných osídlení, z ktorých až 76,0 % nemá zavedenú verejnú kanalizáciu (čo predstavuje celkovo 177 osídlení).

Ak sa sústredíme iba na osídlenia bez verejnej kanalizácie, ktoré sa ale nachádzajú v obciach pokrytých verejnou kanalizáciou, tak je opäť výrazne najhoršia situácia, v percentuálnom aj absolútnom vyjadrení, v prípade segregovaných osídlení. Z nich až 79 osídlení, t. j. 33,9 % všetkých segregovaných osídlení, bez prístupu k verejnej kanalizácii, ale v obci sa kanalizácia nachádza. V prípade osídlení na okraji obce je bez kanalizácie iba 61 z nich, čo predstavuje 18,0 %.

Najmenej osídlení bez kanalizácie je v rámci kategórie vo vnútri obce, ktorých je iba 29, čo predstavuje 11,8 %.

Ak sledujeme údaje o osídleniach bez kanalizácie za jednotlivé kraje, tak najlepšia situácia v percentuálnom vyjadrení je v Žilinskom kraji, kde je iba 21,1 % osídlení bez verejnej kanalizácie, čo sú iba 4 osídlenia. Z toho sa 3 osídlenia nachádzajú v obciach s verejnou kanalizáciou. V absolútnych číslach je najlepšia situácia v Trenčianskom kraji, kde sú iba 3 osídlenia bez verejnej kanalizácie, čo tvorí 23,1 % podiel. Dve z týchto osídlení sú v obciach, v ktorých sa verejná kanalizácia nachádza. Najhoršiu situáciu evidujeme v Košickom kraji, kde je 70,9 % osídlení bez verejnej kanalizácie. Uvedený podiel predstavuje 163 osídlení, z ktorých 50 je v obciach s verejnou kanalizáciou.

V prípade osídlení vo vnútri obcí je najlepšia situácia v Trenčianskom a Žilinskom kraji, v ktorých nie je ani jedna osídlenie uvedeného typu – bez verejnej kanalizácie. Najhoršiu situáciu má Košický kraj, kde je najvyšší počet sledovaných osídlení tohto typu v absolútnych číslach (30; čo predstavuje 57,7 % podiel). V pomernom vyjadrení je najhoršia situácia v Bratislavskom kraji, kde je bez verejnej kanalizácie 71,4 % sledovaných osídlení, čo však predstavuje iba 5 osídlení. V rovine osídlení na okraji obcí je v Trenčianskom kraji bez verejnej kanalizácie iba jedna osídlenie (čo je 16,7 %) a najväčší počet 76 osídlení (74,5 %) je opäť v Košickom kraji. V prípade segregovaných osídlení evidujeme iba jedno osídlenie v Trenčianskom kraji (50,0 %). V absolútnych číslach sme najviac segregovaných osídlení bez kanalizácie 59 (73,6 %) zaznamenali v Prešovskom kraji; v percentuálnom vyjadrení to bolo v Bratislavskom kraji, kde takéto osídlenia predstavujú 100 % (tabuľka č. 12).

Rovnako ako pri absencii verejného vodovodu, aj v prípade absencie verejnej kanalizácie v osídleniach sme zisťovali používanie iných foriem odvádzania odpadových vôd. Okrem verejnej kanalizácie sme sledovali aj používanie vlastných žump a domácich čističiek odpadových vôd (DČOV). Taktiež sme zaznamenávali aj počet obydľí bez kanalizácie. Aj za údaje o spracovaní odpadových vôd platia podobné metodologické obmedzenia ako v prípade verejného vodovodu: v mnohých obciach nemajú informácie o odvádzaní odpadových vôd v jednotlivých obydliach, v uvedených prípadoch sa preto informátori uchýľovali k odhadom situácie. Ako častý jav sme zaznamenali, že obydľia v jednotlivých obciach

a osídleniach síce oficiálne majú určitú formu kanalizácie, ktorú však nepoužívajú alebo ju používajú iba čiastočne. Formálne napríklad majú mnohé obydľia žumpy, reálne ich ale nepoužívajú.

Na základe zistených údajov môžeme skonštatovať, že 30,0 % obydľí vo všetkých typoch osídlení využíva verejnú kanalizáciu. V rámci osídlení vo vnútri obcí stúpane využívanie na 48,0 %; za osídlení na okraji obce poklesne na 27,3 %; v prípade segregovaných osídlení poklesne len na úroveň 15,0 %.

Podľa krajov najvyšší podiel obydľí využívajúcich verejnú kanalizáciu nájdeme v Trenčianskom kraji (75,4 %) a najnižší v Košickom kraji (15,2 %). V rámci osídlení vo vnútri obce najlepšie je na tom Žilinský kraj (97,8 %) a najhoršie Bratislavský kraj (18,6 %); v rovine osídlení na okraji obce najlepšie je na tom Trenčiansky kraj (60,0 %) a najhoršie Košický kraj (13,0 %); v kategórii segregovaných osídlení najlepšie je na tom Trenčiansky a Žilinský kraj (50,0 %) a najhoršie Bratislavský kraj (0).

Vlastnú žumpu využíva v rámci všetkých sledovaných osídlení 24,7 % obydľí, pričom najvyšší počet obydľí využívajúcich žumpu je v Bratislavskom kraji (60,0 %) a najnižší v Žilinskom kraji (9,2 %). Ak sa na údaje pozrieme podľa jednotlivých typov osídlení, tak vidíme stúpajúcu tendenciu. Najnižší počet obydľí odkázaných na vlastnú žumpu nachádzame v osídleniach vo vnútri obce, kde ich je 22,5 % (najnižší počet takýchto obydľí v tomto type osídlení nájdeme v Trenčianskom kraji – 0 a najvyšší v Bratislavskom kraji – 72,1 %). V osídleniach na okraji obce podiel obydľí využívajúcich žumpu stúpane na 25,9 % (najnižší počet takýchto obydľí v tomto type osídlení nájdeme v Žilinskom kraji – 9,2 %; najviac v Trnavskom kraji – 38,6 %). Percentuálny podiel obydľí v segregovaných osídleniach používajúcich žumpu dosiahla úroveň 25,4 % (najnižší počet obydľí v uvedenom type osídlení nájdeme v Trenčianskom kraji – 0 a najvyšší v Bratislavskom kraji – 100 %).

Domáce čističky odpadových vôd používa v sledovaných osídleniach iba 0,6 % obydľí, pričom v osídleniach vo vnútri obce to bola úroveň 0,4 %; v osídleniach na okraji obce 0,4 %; v segregovaných osídleniach 1,1 %. Vzhľadom na veľmi nízky výskyt DČOV nie je hlbšia analýza ich požívania v jednotlivých krajoch účelná.

Celkovo až 44,7 % všetkých obydľí v osídleniach nemá kanalizáciu. Najhoršia situácia je v Košickom kraji, kde je 33,3 % obydľí bez kanalizácie; najlepšia situ-

ácia je v Trenčianskom kraji, kde je uvedených obydľí iba 12,3 %. Za jednotlivé typy osídlení je najlepšia situácia v kategórii vo vnútri obce, v ktorých evidujeme 29,3 % obydľí bez kanalizácie (najlepšie je na tom Žilinský kraj 0 a najhoršie Košický kraj s 47,5 %). Mierne lepšia situácia je v osídleniach na okraji obce, kde je bez kanalizácie až 46,3 % obydľí (najviac v Žilinskom kraji – 49,2 %; najmenej

v Trenčianskom kraji – 10,0 %). Najhoršia situácia je v prípade segregovaných osídlení, kde je bez kanalizácie 58,5 % obydľí (najviac v Košickom kraji – 70,5; najmenej v Bratislavskom kraji – 0).

Detailný prehľad využívania rôznych foriem kanalizácie podľa jednotlivých typov osídlení a krajov ukazuje tabuľka č. 13.

Tab. č. 10:

Prehľad osídlení s úplným pokrytím osídlení verejnou kanalizáciou podľa typu a kraja

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s úplným pokrytím verejnou kanalizáciou	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydľí v osídleniach ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydľí v osídleniach ju aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	61	43,0	76,3	38	26,8	74,5	76,7	15	10,6	37,5	72,7	8	5,6	15,7	81,3
Bratislavský kraj	6	31,6	66,7	1	5,3	14,3	100,0	5	26,3	55,6	60,0	0	0,0	0,0	0,0
Košický kraj	59	25,7	55,3	20	8,7	38,5	60,0	24	10,4	23,5	53,0	15	6,5	19,7	52,7
Nitriansky kraj	31	47,7	64,5	26	40,0	57,8	63,1	4	6,2	30,8	67,5	1	1,5	14,3	90,0
Prešovský kraj	118	46,5	73,5	34	13,4	73,9	87,1	65	25,6	50,0	68,9	19	7,5	23,8	64,4
Trenčiansky kraj	10	76,9	98,0	6	46,2	100,0	96,7	3	23,1	60,0	100,0	1	7,7	50,0	100,0
Trnavský kraj	34	55,7	68,8	20	32,8	66,7	58,0	10	16,4	47,6	83,0	4	6,6	40,0	87,5
Žilinský kraj	15	79,0	90,7	9	47,4	100,0	97,8	4	21,1	66,7	70,0	2	10,5	50,0	100,0
SPOLU	334	41,6	82,5	154	19,2	62,6	82,5	129	16,1	39,8	85,7	50	6,2	21,5	76,9

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 11:**Prehľad osídlení s čiastočným pokrytím osídlení verejnou kanalizáciou podľa typu a kraja**

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s čiastočným pokrytím verejnou kanalizáciou	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydli v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydli v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydli v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydli v osídlení ju aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Bratislavský kraj	1	5,3	30,0	1	5,3	14,3	30,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Košický kraj	6	2,6	17,5	0	0,0	0,0	0,0	2	0,9	2,0	25,0	4	1,7	5,3	13,8
Nitriansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Prešovský kraj	6	2,4	16,8	1	0,4	2,2	30,0	3	1,2	2,3	10,0	2	0,8	2,5	20,5
Trenčiansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Trnavský kraj	2	3,3	20,0	2	3,3	6,7	20,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Žilinský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
SPOLU	15	1,9	18,4	4	0,5	1,6	25,0	5	0,6	1,5	16,0	6	0,8	2,6	16,0

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 12:

Osídlenia bez verejnej kanalizácie podľa typu a kraja

Kraj	Spolu				Osídlenia vo vnútri obce						Osídlenia na okraji obce						Osídlenia mimo obce					
	Celkový počet osídlení bez verejnej kanalizácie	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho v obciach, ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejnou kanalizáciou	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho v obciach, ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejnou kanalizáciou	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho v obciach, ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejnou kanalizáciou	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Z toho v obciach, ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté verejnou kanalizáciou	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení
Banskobystrický kraj	81	57,0	40	28,2	13	9,2	25,5	9	6,3	17,7	25	17,6	62,5	9	6,3	22,5	43	30,3	84,3	22	15,5	43,1
Bratislavský kraj	12	63,2	12	63,2	5	26,3	71,4	5	26,3	71,4	4	21,1	44,4	4	21,1	44,4	3	15,8	100,0	3	15,8	100,0
Košický kraj	163	70,9	50	21,7	30	13,0	57,7	6	2,6	11,5	76	33,0	74,5	19	8,3	18,6	57	24,8	75,0	25	10,9	32,9
Nitriansky kraj	34	52,3	12	18,5	19	29,2	42,2	4	6,2	8,9	9	13,9	69,2	4	6,2	30,8	6	9,2	85,7	4	6,2	57,1
Prešovský kraj	131	51,6	42	16,5	11	4,3	23,9	4	1,6	8,7	61	24,0	47,7	18	7,1	14,1	59	23,2	73,8	20	7,9	25,0
Trenčiansky kraj	3	23,1	2	15,4	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	2	15,4	40,0	1	7,7	20,0	1	7,7	50,0	0	0,0	0,0
Trnavský kraj	25	41,0	9	14,8	8	13,1	26,7	1	1,6	3,3	11	18,0	52,4	5	8,2	23,8	6	9,8	60,0	3	4,9	30,0
Žilinský kraj	4	21,1	3	15,8	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	1	5,3	16,7	1	5,3	16,7	2	10,5	50,0	2	10,5	50,0
SPOLU	453	56,4	170	21,2	86	10,7	35,0	29	3,6	11,8	189	23,5	58,3	61	7,6	18,8	177	22,0	76,0	79	9,8	33,9

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 13:**Vyžívanie rôznych druhov kanalizácie podľa typu osídlenia a kraja (podiel obydľí v %)**

Kraj	Verejná kanalizácia				Vlastná žumpa				DČOV				Absencia kanalizácie			
	Koľko % obydľí vo všetkých osídlení využíva verejnú kanalizáciu	Koľko % obydľí v osídlení vo vnútri obce využíva verejnú kanalizáciu	Koľko % obydľí v osídlení na okraji obce využíva verejnú kanalizáciu	Koľko % obydľí v segregovaných osídlení využíva verejnú kanalizáciu	Koľko % obydľí vo všetkých osídlení využíva vlastnú žumpu	Koľko % obydľí v osídlení vo vnútri obce využíva vlastnú žumpu	Koľko % obydľí v osídlení na okraji obce využíva vlastnú žumpu	Koľko % obydľí v segregovaných osídlení využíva vlastnú žumpu	Koľko % obydľí vo všetkých osídlení využíva DČOV	Koľko % obydľí v osídlení vo vnútri obce využíva DČOV	Koľko % obydľí v osídlení na okraji obce využíva DČOV	Koľko % obydľí v segregovaných osídlení využíva DČOV	Koľko % obydľí vo všetkých osídlení je bez kanalizácie	Koľko % obydľí v osídlení vo vnútri obce je bez kanalizácie	Koľko % obydľí v osídlení na okraji obce je bez kanalizácie	Koľko % obydľí v segregovaných osídlení je bez kanalizácie
Banskobystrický kraj	32,8	57,2	27,3	12,8	20,7	16,4	24,3	22,5	1,1	1,8	1,8	0,0	45,4	25,5	46,8	64,8
Bratislavský kraj	22,6	18,6	33,3	0,0	60,0	72,1	37,2	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	17,4	9,3	29,4	0,0
Košický kraj	15,2	26,0	13,0	11,1	20,8	26,5	21,1	16,7	0,6	0,0	0,2	1,7	63,4	47,5	65,8	70,5
Nitriansky kraj	30,8	36,4	20,8	12,9	29,3	26,5	32,5	41,4	0,0	0,0	0,0	0,0	39,9	37,1	46,7	45,7
Prešovský kraj	34,3	65,0	34,8	15,8	27,3	22,7	27,4	29,8	0,7	0,1	0,4	1,5	37,7	12,2	37,4	52,9
Trenčiansky kraj	75,4	96,7	60,0	50,0	11,5	0,0	30,0	0,0	0,8	1,7	0,0	0,0	12,3	1,7	10,0	50,0
Trnavský kraj	39,0	40,0	39,5	35,0	30,1	19,8	38,6	43,0	0,0	0,0	0,0	0,0	30,9	40,2	21,9	22,0
Žilinský kraj	71,6	97,8	46,7	50,0	9,2	2,2	9,2	25,0	0,0	0,0	0,0	0,0	19,2	0,0	49,2	25,0
SPOLU	30,0	48,0	27,3	15,0	24,7	22,5	25,9	25,4	0,6	0,4	0,4	1,1	44,7	29,3	46,3	58,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Elektrická energia

Najdostupnejšou inžinierskou sieťou v osídleniach, podobne ako v obciach, je elektrická energia. S výnimkou už spomínaných 14 osídlení je elektrická energia dostupná vo všetkých sledovaných osídleniach. Až 782 osídlení, čo predstavuje 97,4 % zo všetkých sledovaných osídlení, je úplne pokrytých rozvodmi elektrickej energie, t. j. pokrytie je rovné alebo väčšie ako 50 %. V týchto osídleniach elektrickú energiu využíva 94,3 % obydľí, ktoré sa v nich nachádzajú. Iba 5 osídlení (0,6 %) je pokrytých elektrickou energiou čiastočne, kde ju využíva iba 35,4 % obydľí zmienených osídlení.

Ak sa pozrieme na situáciu na základe typov osídlení a krajov, zistíme, že miera pokrytia elektrickou energiou je približne rovnaká vo všetkých typoch osídlení

okrem segregovaných. Medzi segregované osídlenia patria všetky už spomínané prípady osídlení bez elektrickej energie, ako aj 3 z 5 osídlení, ktoré sú elektrickou energiou pokryté iba čiastočne. Zostávajúce osídlenia sú z kategórie osídlení na okraji obce.

Podrobnú situáciu za osídlenia úplne pokryté elektrickou energiou podľa jednotlivých typov a krajov ukazuje tabuľka č. 14. Tabuľka uvádza aj reálne využívanie elektrickej energie v jednotlivých typoch osídlení. Ďalšie dve tabuľky (č. 15 a 16) sú iba „povinnou súčasťou“ analýzy pre možnosť kompletnej komparácie údajov tohto typu. Vzhľadom na veľmi nízke početnosti osídlení, ktorých sa týka čiastočné pokrytie elektrickou energiou, nie je účelne dávať komplexný prehľad; za osídlenia bez elektrickej energie sme popis už uviedli.

Tab. č. 14:

Prehľad úplne elektrifikovaných osídlení podľa typu a kraja

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s úplne elektrifikovaných	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	134	94,4	90,8	51	35,9	100,0	92,3	39	27,5	97,5	96,6	44	31,0	86,3	83,9
Bratislavský kraj	19	100,0	96,3	7	36,8	100,0	100,0	9	47,4	100,0	92,2	3	15,8	100,0	100,0
Košický kraj	220	95,7	91,7	50	21,7	96,2	88,4	101	43,9	99,0	92,0	69	30,0	90,8	93,6
Nitriansky kraj	65	100,0	94,6	45	69,2	100,0	95,0	13	20,0	100,0	95,9	7	10,8	100,0	90,0
Prešovský kraj	251	98,8	97,0	46	18,1	100,0	98,8	128	50,4	100,0	96,7	77	30,3	96,3	96,4
Trenčiansky kraj	13	100,0	93,7	6	46,2	100,0	88,3	5	38,5	100,0	97,6	2	15,4	100,0	100,0
Trnavský kraj	61	100,0	98,4	30	49,2	100,0	98,5	21	34,4	100,0	99,1	10	16,4	100,0	97,0
Žilinský kraj	19	100,0	99,0	9	47,4	100,0	100,0	6	31,6	100,0	96,7	4	21,1	100,0	100,0
SPOLU	782	97,4	94,3	244	30,4	99,2	94,4	322	40,1	99,4	95,2	216	26,9	92,7	92,9

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 15:**Prehľad čiastočne elektrifikovaných osídlení podľa typov a krajov**

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s čiastočne elektrifikovaných	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	2	1,4	10,0	0	0,0	0,0	0,0	1	0,7	2,5	20,0	1	0,7	2,0	0,0
Bratislavský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Košický kraj	2	0,9	56,0	0	0,0	0,0	0,0	1	0,4	1,0	100,0	1	0,4	1,3	12,0
Nitriansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Prešovský kraj	1	0,4	45,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	1	0,4	1,3	45,0
Trenčiansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Trnavský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Žilinský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
SPOLU	5	0,6	35,4	0	0,0	0,0	0,0	2	0,3	0,6	60,0	3	0,4	1,3	19,0

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 16:

Prehľad osídlení podľa typov a krajov bez dostupných elektrických sietí

Kraj	Spolu				Osídlenia vo vnútri obce						Osídlenia na okraji obce						Osídlenia mimo obce					
	Celkový počet osídlení bez elektrických sietí	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne elektrifikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne elektrifikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne elektrifikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne elektrifikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení
Banskobystrický kraj	6	4,2	6	4,2	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	6	4,2	11,8	6	4,2	11,8
Bratislavský kraj	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Košický kraj	6	2,6	6	2,6	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	6	2,6	7,9	6	2,6	7,9
Nitriansky kraj	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Prešovský kraj	2	0,8	2	0,8	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	2	0,8	2,5	2	0,8	2,5
Trenčiansky kraj	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Trnavský kraj	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Žilinský kraj	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
SPOLU	14	1,7	14	1,7	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	14	1,7	6,0	14	1,7	6,0

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Plyn a spôsoby vykurovania

Pri sledovaní situácie v dostupnosti a vo využívaní plynu je situácia oproti ostatným druhom inžinierskych sietí atypická. Hoci sú rozvody plynu dostupnejšie ako verejná kanalizácia, ich využívanie v osídleniach je jedno z najnižších. Inými slovami: hoci je dostupnosť plynu v rómskych osídleniach relatívne vysoká, jeho využívanie je relatívne nízke. Dôvodom je skutočnosť, že plyn je finančne náročný zdroj energie, ktorý je možné v mnohých prípadoch (najmä v dedinskom prostredí) nahradiť lacnejšími energetickými zdrojmi, ako napríklad tuhé palivo. Tvrdenie jasne dokumentujú nižšie uvedené tabuľky, ktoré popisujú spôsob a typ vykurovania.

Keďže spôsob vykurovania považujeme za významný ukazovateľ, zaradili sme informácie o využívaní jednotlivých typov kúrenia v rámci sledovaných obcí a osídlení na úvod tejto časti. Plyn ako nákladný zdroj energie sa primárne využíva práve na kúrenie a až následne na varenie.

Z nižšie tabuľky č. 17 je evidentná súvislosť medzi typom osídlenia a typom vykurovania. Najnižšie využívanie plynu evidujeme v segregovaných osídleniach, kde je aj najvyšší podiel kúrenia prostredníctvom tuhého paliva. Detailný prehľad spôsobov vykurovania podľa jednotlivých krajov a typov osídlení uvádzajú priložené tabuľky. Pre úplnosť uvádzame, že z celkového počtu 1 070 obcí a 803 osídlení sme údaje o vykurovaní získali z 1 006 obcí a z 797 osídlení. Údaje chýbajú primárne za mestá, čo bolo spôsobené metodologickým usmernením.

Podľa zisťovania evidujeme celkom 416 osídlení, ktoré sú úplne pokryté rozvodmi plynu (pre porovnanie – v prípade verejnej kanalizácie to je iba 334 osídlení),

ale využíva ich iba 35,1 % obydľí (oproti 82,5 % v prípade kanalizácie). Zo 416 osídlení je 181 vo vnútri obce a využívanie plynu v uvedených osídleniach je 41,7 %. Ďalších 181 osídlení je na okraji obce a využíva v nich plyn iba 33,7 % obydľí. Najmenej pokryté rozvodmi plynu sú segregované osídlenia, kde evidujeme 54 osídlení s rozvodmi plynu, ktoré ale využíva dokonca iba 19,7 % obydľí.

Najvyšší percentuálny podiel osídlení s úplnou plynofikáciou je v Nitrianskom kraji – 51 osídlení (78,5 %) a najnižší v Žilinskom kraji – 3 osídlenia (15,8 %). V kategórii osídlení vo vnútri obce najvyšší podiel má Trnavský kraj (93,3 %, čo predstavuje 28 osídlení) a najnižší opäť Žilinský kraj (33,3 %, čo predstavuje 3 osídlenia). V rámci osídlení na okraji obce je situácia identická: najviac ich je v Trnavskom kraji (71,4 %, čo je 15 osídlení) a najmenej v Žilinskom kraji (0,0 % percent). V rámci segregovaných osídlení najvyššie pokrytie majú osídlenia v Košickom kraji – iba 36,8 % (28 osídlení). Najnižšie je zhodne v Bratislavskom, Trenčianskom a Žilinskom kraji, kde neevidujeme ani jedno plynofikované segregované osídlenie.

Čiastočne plynofikovaných je na Slovensku spolu iba 26 osídlení, pričom najväčšie zastúpenie majú v rámci tejto kategórie osídlenia na okraji obce.

Celkovo v rámci *Atlasu 2013* evidujeme 356 osídlení bez rozvodov plynu, čo predstavuje 44,3 % všetkých sledovaných osídlení. Tieto osídlenia sa nachádzajú v 261 obciach, ktoré sú úplne alebo čiastočne pokryté rozvodmi plynu. Neprekvapí skutočnosť, že najvyšší počet osídlení bez plynofikácie tvoria segregované osídlenia a najmenej neplynofikovaných osídlení je vo vnútri obcí. Detailný prehľad jednotlivých typov osídlení podľa pokrytia plynovými rozvodmi ukazujú tabuľky 19 až 21.

Tab. č. 17:**Spôsob vykurovania obydľí za obce a osídlenia podľa krajov**

Kraj	Koľko % obydľí v obci využíva na kúrenie					Koľko % obydľí v osídleniach využíva na kúrenie				
	centralizované zásobovanie teplom	plyn	tuhé palivo	elektrina	iné (alternatívne) zdroje tepla	centralizované zásobovanie teplom	plyn	tuhé palivo	elektrina	iné (alternatívne) zdroje tepla
Banskobystrický kraj	1,8	26,0	66,2	6,3	0,1	5,0	4,7	90,7	1,7	0,0
Bratislavský kraj	14,6	39,6	50,7	2,1	0,0	0,0	17,4	83,2	2,6	0,0
Košický kraj	2,9	50,3	44,2	2,6	0,1	1,8	7,1	90,1	0,7	0,6
Nitriansky kraj	6,5	61,7	31,1	3,0	0,3	6,4	31,7	63,3	1,6	0,3
Prešovský kraj	2,3	34,3	62,5	2,3	0,6	2,0	8,2	89,9	0,4	0,0
Trenčiansky kraj	13,1	41,0	39,9	4,1	1,9	30,8	7,1	41,4	21,3	0,0
Trnavský kraj	10,7	60,2	29,3	2,4	0,0	11,5	25,3	60,8	3,3	0,0
Žilinský kraj	7,9	34,3	48,2	8,9	0,7	26,8	0,0	72,6	1,2	0,0
SPOLU	4,3	41,9	51,2	3,6	0,3	4,6	10,5	84,4	1,4	0,2

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 18:**Prehľad spôsobov vykurovania za jednotlivé typy osídlení**

Typ osídlenia	Koľko % obydľí v osídleniach využíva na kúrenie					Počet osídlení z ktorých sme získali údaje
	centralizované zásobovanie teplom	plyn	tuhé palivo	elektrinu	iné (alternatívne) zdroje tepla	
vo vnútri obce	10,9	19,2	69,8	1,8	0,1	240
na okraji obce	2,2	9,9	88,3	0,5	0,3	324
segregované	1,3	2,2	94,0	2,4	0,1	233

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 19:**Prehľad úplne plynofikovaných osídlení podľa typu a kraja**

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení úplne plynofikovaných	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	51	35,9	15,6	32	22,5	62,8	17,8	17	12,0	42,5	13,2	2	1,4	3,9	0,0
Bratislavský kraj	10	52,6	76,0	6	31,6	85,7	76,7	4	21,1	44,4	75,0	0	0,0	0,0	0,0
Košický kraj	118	51,3	28,6	36	15,7	69,2	45,1	54	23,5	52,9	23,4	28	12,2	36,8	17,3
Nitriansky kraj	51	78,5	49,6	40	61,5	88,9	53,5	10	15,4	76,9	38,5	1	1,5	14,3	5,0
Prešovský kraj	130	51,2	32,4	31	12,2	67,4	28,9	78	30,7	60,9	37,1	21	8,3	26,3	20,3
Trenčiansky kraj	8	61,5	76,9	5	38,5	83,3	79,0	3	23,1	60,0	73,3	0	0,0	0,0	0,0
Trnavský kraj	45	73,8	51,6	28	45,9	93,3	48,2	15	24,6	71,4	54,7	2	3,3	20,0	75,0
Žilinský kraj	3	15,8	0,0	3	15,8	33,3	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
SPOLU	416	51,8	35,1	181	22,5	73,6	41,7	181	22,5	55,9	33,7	54	6,7	23,2	19,7

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 20:**Prehľad čiastočne plynofikovaných osídlení podľa typu a kraja**

Kraj	Spolu			Osídlenia vo vnútri obce				Osídlenia na okraji obce				Osídlenia mimo obce			
	Celkový počet osídlení s čiastočne plynofikovaných	% zo všetkých sledovaných osídlení	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Kolko % obydli v osídlení ho aj skutočne využíva
Banskobystrický kraj	2	1,4	25,0	1	0,7	2,0	20,0	1	0,7	2,5	30,0	0	0,0	0,0	0,0
Bratislavský kraj	1	5,3	20,0	0	0,0	0,0	0,0	1	5,3	11,1	20,0	0	0,0	0,0	0,0
Košický kraj	10	4,4	8,5	1	0,4	1,9	5,0	7	3,0	6,9	10,0	5	2,2	6,6	2,0
Nitriansky kraj	2	3,1	18,0	0	0,0	0,0	0,0	2	3,1	15,4	18,0	0	0,0	0,0	0,0
Prešovský kraj	8	3,2	13,0	2	0,8	4,4	7,7	3	1,2	2,3	16,0	3	1,2	3,8	13,7
Trenčiansky kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
Trnavský kraj	3	4,9	16,7	1	1,6	3,3	30,0	1	1,6	4,8	10,0	1	1,6	10,0	10,0
Žilinský kraj	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0,0
SPOLU	26	3,2	13,3	5	0,6	2,0	14,1	15	1,9	4,6	14,3	9	1,1	3,9	10,2

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 21:
Prehľad osídlení bez rozvodov plynu podľa typu a kraja

Kraj	Spolu				Osídlenia vo vnútri obce						Osídlenia na okraji obce						Osídlenia mimo obce					
	Celkový počet osídlení bez plynofikácie	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne plynofikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	Z toho osídlenia vo vnútri obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne plynofikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení vo vnútri obce	Z toho osídlenia na okraji obce	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne plynofikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných osídlení na okraji obce	Z toho segregované osídlenia	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení	Z toho v obciach ktoré sú úplne alebo čiastočne plynofikované	% zo všetkých sledovaných osídlení	% zo všetkých sledovaných segregovaných osídlení
Banskobystrický kraj	87	61,3	58	40,9	16	11,3	31,4	12	8,5	23,5	22	15,5	55,0	11	7,8	27,5	49	34,5	96,1	35	24,7	68,6
Bratislavský kraj	8	42,1	8	42,1	1	5,3	14,3	1	5,3	14,3	4	21,1	44,4	4	21,1	44,4	3	15,8	100,0	3	15,8	100,0
Košický kraj	100	43,5	69	30,0	13	5,7	25,0	11	4,8	21,2	41	17,8	40,2	19	8,3	18,6	46	20,0	60,5	19	8,3	25,0
Nitriansky kraj	12	18,5	11	16,9	5	7,7	11,1	4	6,2	8,9	1	1,5	7,7	1	1,5	7,7	6	9,2	85,7	6	9,2	85,7
Prešovský kraj	116	45,7	84	33,1	13	5,1	28,3	7	2,8	15,2	47	18,5	36,7	37	14,6	28,9	56	22,1	70,0	40	15,8	50,0
Trenčiansky kraj	4	30,8	4	30,8	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	2	15,4	40,0	2	15,4	40,0	2	15,4	100,0	2	15,4	100,0
Trnavský kraj	13	21,3	11	18,0	1	1,6	3,3	0	0,0	0,0	5	8,2	23,8	5	8,2	23,8	7	11,5	70,0	6	9,8	60,0
Žilinský kraj	16	84,2	16	84,2	6	31,6	66,7	6	31,6	66,7	6	31,6	100,0	6	31,6	100,0	4	21,1	100,0	4	21,1	100,0
SPOLU	356	44,3	261	32,5	55	6,9	22,4	41	5,1	16,7	128	15,9	39,5	85	10,6	26,2	173	21,5	74,3	115	14,3	49,4

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Prístupová cesta

O kvalite života v jednotlivých osídleniach vypovedá do značnej miery aj typ prístupovej cesty, preto sme v rámci *Atlasu 2013* tento indikátor sledovali. Prehľad údajov podľa typu osídlenia za jednotlivé kraje uvádzame v tabuľke č. 22. Musíme ale konštatovať, že v tomto prípade sú informácie iba približné, pretože kvalita jednotlivých prístupových komunikácií je veľmi rôzna. Napr. mnohé oficiálne asfaltové prístupové komunikácie sú v dezolátnom stave; v prípade segregovaných osídlení prístupová komunikácia určitého typu veľmi často

končí na začiatku osídlenia alebo v jeho strede a k častiam alebo jednotlivým obydliam už vedie komunikácia úplne iného typu. Na druhej strane však musíme priznať, že podobnú situáciu sme často zaznamenali aj v prípade obcí alebo ich častí, ktoré nemajú s rómskou problematikou nič spoločné. Pre potreby tejto analýzy sme v záujme kvantitatívneho spracovania získaných údajov skoncentrovali reálne možnosti do niekoľkých súhrnných typov prístupových komunikácií. Avšak základná databáza (dátový súbor) v poznámkovej časti obsahuje informácie, ktoré môžu zainteresovaným inštitúciám poskytnúť detailnejší opis konkrétnej situácie.

Tab. č. 22:
Prehľad prístupových ciest do osídlení podľa typu a kraja

Prístupová cesta																				
Kraj	Všetky koncentrácie					Koncentrácie vo vnútri obce					Koncentrácie na okraji obce					Koncentrácie segregované				
	Počet koncentrácií	asfaltová	častočne asfaltová resp. kombinovaná	betónová (panelové)	poľná, spevnená, iná	Počet koncentrácií	asfaltová	častočne asfaltová resp. kombinovaná	betónová (panelové)	poľná, spevnená, iná	Počet koncentrácií	asfaltová	častočne asfaltová resp. kombinovaná	betónová (panelové)	poľná, spevnená, iná	Počet koncentrácií	asfaltová	častočne asfaltová resp. kombinovaná	betónová (panelové)	poľná, spevnená, iná
Banskobystrický kraj	142	98	20	0	24	51	42	6	0	3	40	33	4	0	3	51	23	10	0	18
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	69,01	14,08	0,00	16,90	35,92	29,58	4,23	0,00	2,11	28,17	23,24	2,82	0,00	2,11	35,92	16,20	7,04	0,00	12,68
Bratislavský kraj	19	13	3	1	2	7	5	1	0	1	9	6	1	1	1	3	2	1	0	0
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	68,42	15,79	5,26	10,53	36,84	26,32	5,26	0,00	5,26	47,37	31,58	5,26	5,26	5,26	15,79	10,53	5,26	0,00	0,00
Košický kraj	230	169	34	5	22	52	46	3	0	3	102	74	15	2	11	76	49	16	3	8
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	73,48	14,78	2,17	9,57	22,61	20,00	1,30	0,00	1,30	44,35	32,17	6,52	0,87	4,78	33,04	21,30	6,96	1,30	3,48
Nitriansky kraj	65	56	5	1	3	45	41	3	0	1	13	11	1	0	1	7	4	1	1	1
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	86,15	7,69	1,54	4,62	69,23	63,08	4,62	0,00	1,54	20,00	16,92	1,54	0,00	1,54	10,77	6,15	1,54	1,54	1,54
Prešovský kraj	254	185	40	9	20	46	39	4	2	1	128	97	20	5	6	80	49	16	2	13
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	72,83	15,75	3,54	7,87	18,11	15,35	1,57	0,79	0,39	50,39	38,19	7,87	1,97	2,36	31,50	19,29	6,30	0,79	5,12
Trenčiansky kraj	13	12	0	0	1	6	6	1	0	0	5	5	0	0	0	2	1	0	0	1
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	92,31	0,00	0,00	7,69	46,15	46,15	7,69	0,00	0,00	38,46	38,46	0,00	0,00	0,00	15,38	7,69	0,00	0,00	7,69
Trnavský kraj	61	50	3	5	3	30	26	0	0	3	21	16	2	3	0	10	8	0	2	0
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	81,97	4,92	8,20	4,92	49,18	42,62	0,00	0,00	4,92	34,43	26,23	3,28	4,92	0,00	16,39	13,11	0,00	3,28	0,00
Žilinský kraj	19	15	3	1	0	9	9	0	0	0	6	4	2	0	0	4	2	1	1	0
% podiel na celkovo počte koncentrácií v kraji	100,00	78,95	15,79	5,26	0,00	47,37	47,37	0,00	0,00	0,00	31,58	21,05	10,53	0,00	0,00	21,05	10,53	5,26	5,26	0,00
SPOLU	803	598	108	22	75	246	214	18	2	12	324	246	45	11	22	233	138	45	9	41
% podiel na celkovom počte koncentrácií	100,00	74,47	13,45	2,74	9,34	30,64	26,65	2,24	0,25	1,49	40,35	30,64	5,60	1,37	2,74	29,02	17,19	5,60	1,12	5,11

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

3.5. Osídlenia a typy obydlí

Jednou z dôležitých tém diskusie o životných podmienkach Rómov na Slovensku sú otázky spojené s bývaním. Variabilita reálnej situácie z hľadiska typu bývania Rómov na Slovensku nútila pri príprave dotazníka a terénneho výskumu k zjednodušovaniu jednotlivých typológií obydlí obývaných Rómami. Zároveň sme boli nútení nájsť jednoznačnejšie definície niektorých druhov obydlí (primárne napríklad chatrčí), s ktorými mali aj predošlé výskumy problém.

V zisťovaní sme obydlia v jednotlivých osídleniach delili do dvoch základných kategórií: na obydlia bytového charakteru (bytové domy a v nich byty) a individuálne obydlia (domy, drevenice, chatrče, unimobunky, maringotky a pod.). Samostatnú kategóriu tvorili nebytové a tzv. iné obydlia slúžiace na bývanie, ktoré sa nesledovali primárne zo štatistických dôvodov, ale kvôli zachyteniu typologickej variability obydlí.

Pri definovaní súhrnného charakteru obydlí sme vychádzali z dvoch dimenzií: predovšetkým z legálnosti jednotlivých druhov obydlí (zápis do katastra) ako aj z princípu technológie ich výstavby (murované domy alebo drevenice, unimobunky, maringotky a pod.). Iba v prípade chatrčí sa kombinovali obidve dimenzie. U murovaných domov alebo dreveníc sme sledovali ich legálnosť. „Legálnym“ obydliím rozumieme obydlie zapísané v katastri nehnuteľností alebo obydlie, na ktoré bolo vydané stavebné povolenie. Zvoleným postupom vygeneroval nasledovné kategórie: murované domy legálne; drevenice legálne; murované domy pred kolaudáciou (t.j. v štádiu stavby). Za uvedené stavby sme nasledovali techniku výstavby alebo stav. Rovnako sme nasledovali technický stav alebo kvalitu bytového fondu v prípade bytových domov a jednotlivých bytov v nich.

Pokiaľ konkrétna stavba nemala legálny status, tzn. nebola zapísaná v katastri nehnuteľností a ani na ňu nebolo vydané stavebné povolenie, sledovali sme formu stavebnej realizácie alebo jej kvalitu. Príčiny nelegálnosti stavby môžu byť totiž rôzne a nemusia priamo súvisieť s kvalitou stavby. V mnohých prípadoch je nelegálnosť stavby spôsobená nevysporiadanými majetkovo-právnymi vzťahmi k pozemkom, a nie nevhodnou kvalitou stavby. Pokiaľ charakter nelegálnej vykázal kvalitu, ktorá teoreticky nebránila jej dodatočnej legalizácii (neexistovali by technické prekážky jej legalizácie), považovali sme danú stavbu

za murovaný dom alebo drevenicu nezapísanú do katastra. Pokiaľ ale technický stav obydlia ani teoreticky neumožňoval dodatočnú legalizáciu, túto stavbu sme považovali za *chatrč* (bez ohľadu na druh použitého stavebného materiálu a techniku stavby).

Posledným typom zisťovaných obydlí boli maringotky, unimobunky alebo nebytové priestory (napríklad pivnice, garáže, šopy, bývalá materská škôlka, stajne, prezliekárne a pod.) a iné stavby. Medzi „inými stavbami“ sa vyskytli kuriózne príbytky ako stan, vagón, nedefinované prístavby, kontajnery a pod.

Na základe uvedených kritérií sa v 803 zisťovaných osídleniach sa nachádza celkovo 29 406 obydlí, v ktorých podľa odhadov bývalo 215 436 ľudí. V osídleniach sú najviac zastúpené byty v bytových domoch, ktorých je celkovo 10 635 (36,2 %) a podľa odhadov v nich býva 66 400 obyvateľov (29,7 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Druhým najčastejším typom obydlí sú legálne murované domy, tzn. domy zapísané v katastri nehnuteľností, ktorých počet je 8 701 a býva v nich až 72 083 ľudí (33,5 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Legálnych dreveníc a domov, na ktoré bolo vydané stavebné povolenie (tzn. legálne individuálne domy) bolo 9 889 (33,6 %), v ktorých podľa odhadov býva 79 187 ľudí (36,8 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Zisťovanie poukázalo na to, že minimálne 69,8 % obydlí v osídleniach je legálnych a býva v nich 66,5 % obyvateľov zo všetkých osídlení.

V skúmaných osídleniach sa nachádza ďalších 3 662 murovaných domov a 399 dreveníc, ktoré majú nelegálny status, ale stavebne spĺňajú charakter stavby, ktorú by bolo možné legalizovať. Spolu to predstavuje 4 061 obydlí (13,8 %), v ktorých podľa odhadov býva 33 822 ľudí (15,7 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Chatrčí sme celkovo v rámci *Atlasu 2013* zaevidovali 4 131, čo predstavuje 14,1 % všetkých obydlí a býva v nich odhadom 31 601 ľudí (14,7 % zo všetkých obyvateľov osídlení). Ako ukázal tento výskum, chatrče nie sú najpočetnejším druhom stavieb v osídleniach.

Zistené údaje umožnili vypočítať priemerný počet ľudí obývajúcich jedno obydlie. Priemerné počty obyvateľov však majú iba obmedzenú výpovednú hodnotu, pretože v rámci výskumu *Atlasu 2013* sme z kapacitných a technických dôvodov nezisťovali obytnú plochu jednotlivých obydlí, čo by umožnilo zistiť koľko m² obytnej plochy pripadá na jedného obyvateľa. Na základe informácií o celko-

vom počte obydľí (29 406) a odhade jeho obyvateľov (215 436) zisťujeme, že v sledovaných osídleniach v jednom obydľí býva priemerne 7,3 ľudí. V prípade bytov v bytových domoch je priemerný počet 6,2 obyvateľov. Najvyšší počet ľudí pripadajúcich na jedno obydľie evidujeme v murovaných domoch (legálnych aj nelegálnych), kde toto číslo dosahuje úroveň 8,3 ľudí (resp. 8,5 v prípade nelegálnych murovaných domov) na jedno obydľie. Pravdepodobnou príčinou najvyššieho priemerného počtu obyvateľov v murovaných domoch je skutočnosť, že murované domy majú obvykle najväčšiu obytnú plochu a technicky i reálne ide o viacgeneračné stavby. Naopak takmer polovicu sledovaných bytov v osídleniach (4 983 bytov) tvoria nájomné byty nižšieho štandardu, ktoré majú menšie obytné plochy a len zriedka sú obývané viacgeneračnými rodinami. Priemerný počet obyvateľov jednej chatrče je 7,6 ľudí. V prípade chatrčí obvykle

ide o malometrážne jedno priestorové obydľia, a preto uvedený priemerný počet obyvateľov chatrče považujeme za veľmi vysoké číslo.

Najľudnatejším typom osídlení sú osídlenia na okrajoch miest a obcí s počtom obydľí 12 440, kde podľa odhadov býva 95 020 obyvateľov a na jedno obydľie pripadá priemerne 7,6 obyvateľov. Rovnaký priemerný počet obyvateľov sme zistili aj v prípade segregovaných osídlení, v ktorých evidujeme 9 756 obydľí obývaných podľa odhadov 73 920 obyvateľmi. V osídleniach vo vnútri obce odhadujeme 46 496 obyvateľov a evidujeme najnižší počet obydľí (7 210); zároveň najmenej obyvateľov na jedno obydľie – 6,5 obyvateľov.

Prehľad jednotlivých typov obydľí za kraje a typy osídlení vrátane priemerného počtu obyvateľov pripadajúcich na jedno obydľie uvádzame v tabuľkách č. 23-26.

Tab. č. 23:**Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov podľa typu obydľia a kraja**

Kraj	Spolu		Bytové domy				Murované domy legálne			Drevenice legálne			Murované domy pred kolaudáciou			Murované domy nezapísané		
	Odhadovaný počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný počet obydľí	Bytové domy	Byty	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jeden byt	Murované domy legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Drevenice legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy pred kolaudáciou	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	21 131	3 665	154	1 910	8 938	4,7	817	6 719	8,2	38	204	5,4	27	142	5,3	352	2 532	7,2
% podiel na celkovom počte	9,8	12,5	12,9	18,0	13,5		9,4	9,3		18,8	14,7		2,7	2,5		9,6	8,1	
Bratislavský kraj	2 629	509	1	12	60	5,0	288	1 512	5,3	0	0	0,0	7	60	8,6	195	961	4,9
% podiel na celkovom počte	1,2	1,7	0,1	0,1	0,1		3,3	2,1		0,0	0,0		0,7	1,1		5,3	3,1	
Košický kraj	77 918	9 625	323	2 781	23 311	8,4	2 956	23 001	7,8	41	264	6,4	582	3 298	5,7	1 305	11 856	9,1
% podiel na celkovom počte	36,2	32,7	27,0	26,2	35,1		34,0	31,9		20,3	19,0		59,0	57,7		35,6	38,1	
Nitriansky kraj	8 712	1 468	73	709	3 271	4,6	577	4 503	7,8	28	104	3,7	14	127	9,1	74	428	5,8
% podiel na celkovom počte	4,0	5,0	6,1	6,7	4,9		6,6	6,3		13,9	7,5		1,4	2,2		2,0	1,4	
Prešovský kraj	88 775	10 731	421	3 036	21 562	7,1	3 198	31 071	9,7	95	819	8,6	345	2 033	5,9	1 660	14 830	8,9
% podiel na celkovom počte	41,2	36,5	35,2	28,6	32,5		36,8	43,1		47,0	58,9		35,0	35,6		45,3	47,6	
Trenčiansky kraj	3 964	1 018	89	962	3 668	3,8	29	200	6,9	0	0	0,0	0	0	0,0	1	5	5,0
% podiel na celkovom počte	1,8	3,5	7,4	9,1	5,5		0,3	0,3		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Trnavský kraj	8 831	1 508	85	556	3 312	6,0	791	4 685	5,9	0	0	0,0	11	53	4,8	67	454	6,8
% podiel na celkovom počte	4,1	5,1	7,1	5,2	5,0		9,1	6,5		0,0	0,0		1,1	0,9		1,8	1,5	
Žilinský kraj	3 476	882	50	669	2 278	3,4	45	392	8,7	0	0	0,0	0	0	0,0	8	76	9,5
% podiel na celkovom počte	1,6	3,0	4,2	6,3	3,4		0,5	0,5		0,0	0,0		0,0	0,0		0,2	0,2	
SPOLU	215 436	29 406	1 196	10 635	66 400	6,2	8 701	72 083	8,3	202	1 391	6,9	986	5 713	5,8	3 662	31 142	8,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 23 - pokračovanie:**Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov podľa typu obydľia a kraja**

Kraj	Spolu		Drevenice nezapísané			Chatrče			Unimobunky			Maringotky			Nebytové priestory			Iné obydľia		
	Odhadovaný počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný počet obydľí	Drevenice nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Chatrče	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Unimobunky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Maringotky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Nebytové priestory	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Iné obydľia	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	21 131	3 665	45	309	6,9	320	1 567	4,9	121	540	4,5	21	77	3,7	11	92	8,4	3	11	3,7
% podiel na celkovom počte	9,8	12,5	11,3	11,5		7,8	5,0		21,9	17,0		34,4	25,8		17,2	14,0		23,1	10,6	
Bratislavský kraj	2 629	509	0	0	0,0	0	0	0,0	7	36	5,1	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,2	1,7	0,0	0,0		0,0	0,0		1,3	1,1		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Košický kraj	77 918	9 625	22	139	6,3	1 788	14 512	8,1	105	797	7,6	21	125	6,0	22	413	18,8	2	5	2,5
% podiel na celkovom počte	36,2	32,7	5,5	5,2		43,3	45,9		19,0	25,1		34,4	41,8		34,4	63,0		15,4	4,8	
Nitriansky kraj	8 712	1 468	2	14	7,0	6	41	6,8	42	218	5,2	1	6	6,0	15	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	4,0	5,0	0,5	0,5		0,2	0,1		7,6	6,9		1,6	2,0		23,4	0,0		0,0	0,0	
Prešovský kraj	88 775	10 731	294	2 050	7,0	1 945	15 145	7,8	130	1 001	7,7	10	54	5,4	13	137	10,5	5	73	14,6
% podiel na celkovom počte	41,2	36,5	73,7	76,5		47,1	47,9		23,6	31,6		16,4	18,1		20,3	20,9		38,5	70,2	
Trenčiansky kraj	3 964	1 018	0	0	0,0	13	48	3,7	11	33	3,0	0	0	0,0	2	10	5,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,8	3,5	0,0	0,0		0,3	0,2		2,0	1,0		0,0	0,0		3,1	1,5		0,0	0,0	
Trnavský kraj	8 831	1 508	8	30	3,8	6	29	4,8	60	224	3,7	6	27	4,5	1	4	4,0	2	13	6,5
% podiel na celkovom počte	4,1	5,1	2,0	1,1		0,2	0,1		10,9	7,1		9,8	9,0		1,6	0,6		15,4	12,5	
Žilinský kraj	3 476	882	28	138	4,9	53	259	4,9	76	321	4,2	2	10	5,0	0	0	0,0	1	2	2,0
% podiel na celkovom počte	1,6	3,0	7,0	5,2		1,3	0,8		13,8	10,1		3,3	3,3		0,0	0,0		7,7	1,9	
SPOLU	215 436	29 406	399	2 680	6,7	4 131	31 601	7,6	552	3 170	5,7	61	299	4,9	64	656	10,3	13	104	8,0

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 24:

Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov v osídleniach vo vnútri obcí

Kraj	Spolu		Bytové domy				Murované domy legálne			Drevenice legálne			Murované domy pred kolaudáciou			Murované domy nezapísané		
	Odhadovaný Počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný Počet obydľí	Bytové domy	Byty	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jeden byt	Murované domy legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Drevenice legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy pred kolaudáciou	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	8 537	1 548	81	1 068	4 848	4,5	326	2 623	8,0	0	0	0,0	2	15	7,5	103	701	6,8
% podiel na celkovom počte	18,4	21,5	22,4	26,8	22,4		13,3	13,8		0,0	0,0		2,2	2,7		26,9	24,4	
Bratislavský kraj	841	146	1	12	60	5,0	122	704	5,8	0	0	0,0	4	30	7,5	7	35	5,0
% podiel na celkovom počte	1,8	2,0	0,3	0,3	0,3		5,0	3,7		0,0	0,0		4,4	5,3		1,8	1,2	
Košický kraj	8 764	1 154	47	486	3 380	7,0	431	3 497	8,1	5	45	9,0	42	311	7,4	55	391	7,1
% podiel na celkovom počte	18,9	16,0	13,0	12,2	15,6		17,6	18,4		25,0	12,8		45,7	55,3		14,4	13,6	
Nitriansky kraj	5 847	934	42	475	2 242	4,7	406	3 389	8,3	0	0	0,0	10	77	7,7	14	81	5,8
% podiel na celkovom počte	12,6	13,0	11,6	11,9	10,4		16,5	17,8		0,0	0,0		10,9	13,7		3,7	2,8	
Prešovský kraj	14 565	2 052	126	1 318	7 331	5,6	523	5 327	10,2	15	308	20,5	23	76	3,3	145	1 274	8,8
% podiel na celkovom počte	31,3	28,5	34,8	33,1	33,9		21,3	28,0		75,0	87,3		25,0	13,5		37,9	44,4	
Trenčiansky kraj	1 571	294	13	282	1 533	5,4	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	3,4	4,1	3,6	7,1	7,1		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Trnavský kraj	5 707	943	46	239	1 875	7,8	628	3 339	5,3	0	0	0,0	11	53	4,8	59	388	6,6
% podiel na celkovom počte	12,3	13,1	12,7	6,0	8,7		25,6	17,5		0,0	0,0		12,0	9,4		15,4	13,5	
Žilinský kraj	664	139	6	105	365	3,5	18	158	8,8	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,4	1,9	1,7	2,6	1,7		0,7	0,8		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
SPOLU	46 496	7 210	362	3 985	21 634	5,4	2 454	19 037	7,8	20	353	17,7	92	562	6,1	383	2 870	7,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 24 - pokračovanie:**Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov v osídleniach vo vnútri obcí**

Kraj	Spolu		Drevenice nezapísané			Chatrče			Unimobunky			Maringotky			Nebytové priestory			Iné obydlia		
	Odhadovaný Počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný Počet obydľí	Drevenice nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Chatrče	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Unimobunky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Maringotky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Nebytové priestory	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Iné obydlia	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	8 537	1 548	0	0	0,0	31	253	8,2	18	97	5,4	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	18,4	21,5	0,0	0,0		18,6	19,5		24,0	23,5		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Bratislavský kraj	841	146	0	0	0,0	0	0	0,0	1	12	12,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,8	2,0	0,0	0,0		0,0	0,0		1,3	2,9		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Košický kraj	8 764	1 154	1	7	7,0	117	849	7,3	17	87	5,1	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	18,9	16,0	14,3	10,8		70,1	65,5		22,7	21,1		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Nitriansky kraj	5 847	934	2	14	7,0	2	8	4,0	10	36	3,6	0	0	0,0	15	0*	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	12,6	13,0	28,6	21,5		1,2	0,6		13,3	8,7		0,0	0,0		71,4	0,0		0,0	0,0	
Prešovský kraj	14 565	2 052	2	9	4,5	17	187	11,0	2	16	8,0	3	17	5,7	4	20	5,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	31,3	28,5	28,6	13,9		10,2	14,4		2,7	3,9		75,0	68,0		19,1	66,7		0,0	0,0	
Trenčiansky kraj	1 571	294	0	0	0,0	0	0	0,0	10	28	2,8	0	0	0,0	2	10	5,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	3,4	4,1	0,0	0,0		0,0	0,0		13,3	6,8		0,0	0,0		9,5	33,3		0,0	0,0	
Trnavský kraj	5 707	943	0	0	0,0	0	0	0,0	3	31	10,3	1	8	8,0	0	0	0,0	2	13	6,5
% podiel na celkovom počte	12,3	13,1	0,0	0,0		0,0	0,0		4,0	7,5		25,0	32,0		0,0	0,0		100,0	100,0	
Žilinský kraj	664	139	2	35	17,5	0	0	0,0	14	106	7,6	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,4	1,9	28,6	53,9		0,0	0,0		18,7	25,7		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
SPOLU	46 496	7 210	7	65	9,3	167	1 297	7,8	75	413	5,5	4	25	6,3	21	30	1,4	2	13	6,5

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 25:

Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov v osídleniach na okraji obcí

Kraj	Spolu		Bytové domy				Murované domy legálne			Drevenice legálne			Murované domy pred kolaudáciou			Murované domy nezapísané		
	Odhadovaný Počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný Počet obydľí	Bytové domy	Byty	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jeden byt	Murované domy legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Drevenice legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy pred kolaudáciou	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	6 394	967	23	350	1 420	4,1	317	2 886	9,1	10	159	15,9	25	127	5,1	122	1 042	8,5
% podiel na celkovom počte	6,7	7,8	6,3	10,2	7,0		6,7	7,2		13,3	33,8		4,5	3,8		6,6	6,9	
Bratislavský kraj	1 680	339	0	0	0	0,0	142	700	4,9	0	0	0,0	3	30	10,0	188	926	4,9
% podiel na celkovom počte	1,8	2,7	0,0	0,0	0,0		3,0	1,8		0,0	0,0		0,5	0,9		10,1	6,1	
Košický kraj	34 884	4 390	110	962	7 263	7,5	1 835	14 486	7,9	27	153	5,7	274	1 570	5,7	706	6 150	8,7
% podiel na celkovom počte	36,7	35,3	30,1	28,1	36,0		38,7	36,2		36,0	32,6		49,2	47,0		37,9	40,8	
Nitriansky kraj	1 431	271	4	31	132	4,3	158	945	6,0	28	104	3,7	0	0	0,0	46	196	4,3
% podiel na celkovom počte	1,5	2,2	1,1	0,9	0,7		3,3	2,4		37,3	22,1		0,0	0,0		2,5	1,3	
Prešovský kraj	45 177	5 181	114	1 048	7 908	7,5	2 085	19 388	9,3	10	54	5,4	255	1 615	6,3	789	6 643	8,4
% podiel na celkovom počte	47,5	41,7	31,2	30,6	39,2		44,0	48,4		13,3	11,5		45,8	48,3		42,4	44,1	
Trenčiansky kraj	1 515	458	69	430	1 317	3,1	26	188	7,2	0	0	0,0	0	0	0,0	1	5	5,0
% podiel na celkovom počte	1,6	3,7	18,9	12,6	6,5		0,6	0,5		0,0	0,0		0,0	0,0		0,1	0,0	
Trnavský kraj	2 275	365	27	195	937	4,8	153	1 236	8,1	0	0	0,0	0	0	0,0	8	66	8,3
% podiel na celkovom počte	2,4	2,9	7,4	5,7	4,6		3,2	3,1		0,0	0,0		0,0	0,0		0,4	0,4	
Žilinský kraj	1 664	469	18	408	1 221	3,0	26	224	8,6	0	0	0,0	0	0	0,0	2	50	25,0
% podiel na celkovom počte	1,8	3,8	4,9	11,9	6,1		0,6	0,6		0,0	0,0		0,0	0,0		0,1	0,3	
SPOLU	95 020	12 440	365	3 424	20 198	5,9	4 742	40 053	8,4	75	470	6,3	557	3 342	6,0	1 862	15 078	8,1

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 25 - pokračovanie:**Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov v osídleniach na okraji obcí**

Kraj	Spolu		Drevenice nezapísané			Chatrče			Unimobunky			Maringotky			Nebytové priestory			Iné obydlia		
	Odhadovaný počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný počet obydľí	Drevenice nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Chatrče	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Unimobunky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Maringotky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Nebytové priestory	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Iné obydlia	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	6 394	967	15	134	8,9	88	404	4,6	34	202	5,9	3	9	3,0	0	0	0,0	3	11	3,7
% podiel na celkovom počte	6,7	7,8	16,9	16,2		6,0	3,0		21,5	16,3		11,1	7,8		0,0	0,0		33,3	12,9	
Bratislavský kraj	1 680	339	0	0	0,0	0	0	0,0	6	24	4,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,8	2,7	0,0	0,0		0,0	0,0		3,8	1,9		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Košický kraj	34 884	4 390	4	19	4,8	508	4 563	9,0	46	359	7,8	14	60	4,3	13	256	19,7	1	5	5,0
% podiel na celkovom počte	36,7	35,3	4,5	2,3		34,3	34,3		29,1	29,0		51,9	52,2		76,5	82,6		11,1	5,9	
Nitriansky kraj	1 431	271	0	0	0,0	0	0	0,0	7	48	6,9	1	6	6,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,5	2,2	0,0	0,0		0,0	0,0		4,4	3,9		3,7	5,2		0,0	0,0		0,0	0,0	
Prešovský kraj	45 177	5 181	70	676	9,7	854	8 164	9,6	58	587	10,1	5	25	5,0	3	50	16,7	4	67	16,8
% podiel na celkovom počte	47,5	41,7	78,7	81,5		57,7	61,4		36,7	47,3		18,5	21,7		17,7	16,1		44,4	78,8	
Trenčiansky kraj	1 515	458	0	0	0,0	0	0	0,0	1	5	5,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,6	3,7	0,0	0,0		0,0	0,0		0,6	0,4		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Trnavský kraj	2 275	365	0	0	0,0	4	17	4,3	0	0	0,0	4	15	3,8	1	4	4,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	2,4	2,9	0,0	0,0		0,3	0,1		0,0	0,0		14,8	13,0		5,9	1,3		0,0	0,0	
Žilinský kraj	1 664	469	0	0	0,0	26	152	5,8	6	15	2,5	0	0	0,0	0	0	0,0	1	2	2,0
% podiel na celkovom počte	1,8	3,8	0,0	0,0		1,8	1,1		3,8	1,2		0,0	0,0		0,0	0,0		11,1	2,4	
SPOLU	95 020	12 440	89	829	9,3	1 480	13 300	9,0	158	1 240	7,8	27	115	4,3	17	310	18,2	9	85	9,4

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunit 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 26:

Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov v segregovaných osídleniach

Kraj	Spolu		Bytové domy				Murované domy legálne			Drevenice legálne			Murované domy pred kolaudáciou			Murované domy nezapísané		
	Odhadovaný Počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný Počet obydľí	Bytové domy	Byty	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jeden byt	Murované domy legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Drevenice legálne	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy pred kolaudáciou	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Murované domy nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	6 200	1 150	50	492	2 670	5,4	174	1 210	7,0	28	45	1,6	0	0	0,0	127	789	6,2
% podiel na celkovom počte	8,4	11,8	10,7	15,3	10,9		11,6	9,3		26,2	7,9		0,0	0,0		9,0	6,0	
Bratislavský kraj	108	24	0	0	0	0,0	24	108	4,5	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0		1,6	0,8		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Košický kraj	34 270	4 081	166	1 333	12 668	9,5	690	5 018	7,3	9	66	7,3	266	1 417	5,3	544	5 315	9,8
% podiel na celkovom počte	46,4	41,8	35,4	41,3	51,6		45,9	38,6		8,4	11,6		78,9	78,3		38,4	40,3	
Nitriansky kraj	1 434	263	27	203	897	4,4	13	169	13,0	0	0	0,0	4	50	12,5	14	151	10,8
% podiel na celkovom počte	1,9	2,7	5,8	6,3	3,7		0,9	1,3		0,0	0,0		1,2	2,8		1,0	1,1	
Prešovský kraj	29 033	3 498	181	670	6 323	9,4	590	6 356	10,8	70	457	6,5	67	342	5,1	726	6 913	9,5
% podiel na celkovom počte	39,3	35,9	38,6	20,8	25,7		39,2	48,9		65,4	80,5		19,9	18,9		51,2	52,4	
Trenčiansky kraj	878	266	7	250	818	3,3	3	12	4,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,2	2,7	1,5	7,8	3,3		0,2	0,1		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Trnavský kraj	849	200	12	122	500	4,1	10	110	11,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,2	2,1	2,6	3,8	2,0		0,7	0,9		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Žilinský kraj	1 148	274	26	156	692	4,4	1	10	10,0	0	0	0,0	0	0	0,0	6	26	4,3
% podiel na celkovom počte	1,6	2,8	5,5	4,8	2,8		0,1	0,1		0,0	0,0		0,0	0,0		0,4	0,2	
SPOLU	73 920	9 756	469	3 226	24 568	7,6	1 505	12 993	8,6	107	568	5,3	337	1 809	5,4	1 417	13 194	9,3

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 26 - pokračovanie:**Odhadovaný počet obydľí a ich obyvateľov v segregovaných osídleniach**

Kraj	Spolu		Drevenice nezapísané			Chatrče			Unimobunky			Maringotky			Nebytové priestory			Iné obydlia		
	Odhadovaný Počet obyvateľov osídlení	Odhadovaný Počet obydľí	Drevenice nezapísané do katastra	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Chatrče	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Unimobunky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Maringotky	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Nebytové priestory	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie	Iné obydlia	Odhadovaný počet ľudí bývajúcich	Priemerný počet obyvateľov na jedno obydľie
Banskobystrický kraj	6 200	1 150	30	175	5,8	201	910	4,5	69	241	3,5	18	68	3,8	11	92	8,4	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	8,4	11,8	9,9	9,8		8,1	5,4		21,6	15,9		60,0	42,8		42,3	29,1		0,0	0,0	
Bratislavský kraj	108	24	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	0,2	0,3	0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Košický kraj	34 270	4 081	17	113	6,6	1 163	9 100	7,8	42	351	8,4	7	65	9,3	9	157	17,4	1	0	0,0
% podiel na celkovom počte	46,4	41,8	5,6	6,3		46,8	53,5		13,2	23,1		23,3	40,9		34,6	49,7		50,0	0,0	
Nitriansky kraj	1 434	263	0	0	0,0	4	33	8,3	25	134	5,4	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,9	2,7	0,0	0,0		0,2	0,2		7,8	8,8		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Prešovský kraj	29 033	3 498	222	1 365	6,1	1 074	6 794	6,3	70	398	5,7	2	12	6,0	6	67	11,2	1	6	6,0
% podiel na celkovom počte	39,3	35,9	73,3	76,4		43,2	40,0		21,9	26,2		6,7	7,6		23,1	21,2		50,0	100,0	
Trenčiansky kraj	878	266	0	0	0,0	13	48	3,7	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,2	2,7	0,0	0,0		0,5	0,3		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0		0,0	0,0	
Trnavský kraj	849	200	8	30	3,8	2	12	6,0	57	193	3,4	1	4	4,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,2	2,1	2,6	1,7		0,1	0,1		17,9	12,7		3,3	2,5		0,0	0,0		0,0	0,0	
Žilinský kraj	1 148	274	26	103	4,0	27	107	4,0	56	200	3,6	2	10	5,0	0	0	0,0	0	0	0,0
% podiel na celkovom počte	1,6	2,8	8,6	5,8		1,1	0,6		17,6	13,2		6,7	6,3		0,0	0,0		0,0	0,0	
SPOLU	73 920	9 756	303	1 786	5,9	2 484	17 004	6,8	319	1 517	4,8	30	159	5,3	26	316	12,2	2	6	3,0

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a o ich obyvateľoch na základe odhadov a nepredstavujú oficiálne počty.

3.6. Majetkovo-právny vzťah k pozemkom

Dôležitým ukazovateľom bytovej situácie Rómov v jednotlivých osídleniach je aj majetkovo-právny vzťah k pozemkom, na ktorých sa osídlenia nachádzajú. Percentuálne sú najčastejším majiteľom pozemkov, na ktorých sú postavené obydlia v osídleniach, samotní Rómovia. Celkovo ide o 35 % všetkých pozemkov. Práve na pozemkoch vlastnených Rómami sú postavené predovšetkým legálne individuálne stavby (murované domy alebo drevenice). Druhým najväčším vlastníkom pozemkov v osídleniach sú obce, v ktorých katastri sa konkrétne osídlenia nachádzajú. Obce vlastní 31 % pozemkov vo všetkých osídleniach; najčastejšie preto, lebo na uvedených pozemkoch stoja bytové domy, resp. nájomné byty

nižšieho štandardu vo vlastníctve obcí. Na základe uvedených zistení môžeme konštatovať, že 2/3 pozemkov je možné považovať za majetkovo-právne vysporiadané alebo ľahko vysporiadateľné. Zostávajúca jedna tretina pozemkov je vlastnicky rozdelená nasledovne: 20 % pozemkov v osídleniach obývaných Rómami patrí známym vlastníkom bývajúcim mimo osídlení (najčastejšie členom majority); približne 5 % pozemkov patrí neznámym vlastníkom; zostávajúcich približne 9 % pozemkov vlastní iní vlastníci ako cirkev, slovenský pozemkový fond (SPF), štátne inštitúcie, právnické osoby a pod. Detailný prehľad vlastníckych vzťahov k pozemkom, na ktorých sa nachádzajú jednotlivé typy osídlení podľa krajov, ukazuje tabuľka č. 27.

Tab. č. 27:

Vlastníctvo pozemkov na ktorých sa nachádzajú obydlia v osídleniach, podľa kraja a typu osídlenia (v %)

Kraj	Samotným Rómom	Znáмым vlastníkom (súkromným osobám) mimo osídlenia	Neznáмым vlastníkom	Obci	Cirkvi	Armáde SR	Vo vlastníctve SPF	V správe SPF	Iným štátnym inštitúciám	Iným vlastníkom
Banskobystrický kraj	30	13	8	38	0	0	2	1	1	6
osídlenia vo vnútri obce	34	10	6	40	0	0	0	1	1	6
osídlenia na okraji obce	36	11	9	36	1	0	1	2	1	4
segregované osídlenia	22	17	9	37	0	0	6	0	2	7
Bratislavský kraj	53	21	1	14	1	3	5	0	3	0
osídlenia vo vnútri obce	74	4	0	21	0	0	0	0	0	0
osídlenia na okraji obce	43	30	1	12	3	0	11	0	0	0
segregované osídlenia	33	33	0	0	0	17	0	0	17	0
Košický kraj	40	22	5	23	3	0	1	2	2	2
osídlenia vo vnútri obce	57	16	3	19	0	0	0	1	0	4
osídlenia na okraji obce	42	20	5	21	2	0	2	3	2	2
segregované osídlenia	25	29	6	30	5	0	0	1	4	0

Kraj	Samotným Rómom	Znáмым vlastníkom (súkromným osobám) mimo osídlenia	Neznáмым vlastníkom	Obci	Cirkvi	Armáde SR	Vo vlastníctve SPF	V správe SPF	Iným štátnym inštitúciám	Iným vlastníkom
Nitriansky kraj	36	20	6	34	3	0	0	0	0	0
osídlenia vo vnútri obce	40	18	5	34	2	0	0	0	0	0
osídlenia na okraji obce	39	16	15	22	8	0	0	0	0	0
segregované osídlenia	8	36	0	56	0	0	0	0	0	0
Prešovský kraj	34	23	2	28	3	0	3	2	1	4
osídlenia vo vnútri obce	41	14	0	43	0	0	0	1	0	0
osídlenia na okraji obce	39	23	3	21	3	0	3	2	2	4
segregované osídlenia	22	29	2	32	3	0	4	1	2	6
Trenčiansky kraj	16	0	0	84	0	0	0	0	0	0
osídlenia vo vnútri obce	0	0	0	100	0	0	0	0	0	0
osídlenia na okraji obce	40	0	0	60	0	0	0	0	0	0
segregované osídlenia	2	0	0	99	0	0	0	0	0	0
Trnavský kraj	33	14	12	36	2	0	0	0	0	3
osídlenia vo vnútri obce	31	11	17	36	0	0	0	0	0	4
osídlenia na okraji obce	41	17	4	31	5	0	0	0	0	3
segregované osídlenia	22	20	10	48	0	0	0	0	0	0
Žilinský kraj	6	15	0	70	0	0	0	0	4	5
osídlenia vo vnútri obce	0	0	0	87	9	0	0	0	2	11
osídlenia na okraji obce	18	10	0	62	0	0	0	0	10	0
segregované osídlenia	0	55	0	45	0	0	0	0	0	0
SPOLU	35	20	5	31	2	0	2	1	1	3
osídlenia vo vnútri obce	40	13	5	37	0	0	0	1	0	3
osídlenia na okraji obce	40	20	5	24	3	0	2	2	2	3
segregované osídlenia	22	27	5	34	3	0	3	1	2	4

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne dáta.

3.7. Dostupnosť služieb v osídleniach

Výrazným ukazovateľom kvality života a sociálnej integrácie obyvateľov jednotlivých obcí Slovenska je (ne)dostupnosť vybraných služieb. V rámci *Atlasu 2013* sme sledovali niekoľko ukazovateľov, ktoré majú priamy dopad na kvalitu života sledovanej cieľovej skupiny alebo v prípade nedostupnosti môžu limitovať aktivity rómskej komunity. Vzhľadom na všeobecne nízky sociálny a ekonomický status Rómov žijúcich v osídleniach stúpa dôležitosť dostupnosti verejných služieb.

Jednou zo sledovaných dimenzií bola dostupnosť verejnej hromadnej dopravy – autobusového a železničného spojenia. V sledovaných 1 070 obcí Slovenska sme nezistili ani jednu obec, ktorá by nemala autobusovú zastávku, ktorá by bola bez autobusového spojenia. Železničným spojením je pokrytých iba 32,5 % sledovaných obcí (348). Priemerná vzdialenosť k najbližšej železničnej zastávke z obcí bez železničného spojenia je 13 km. Najhoršiu situáciu sme zaznamenali v Prešovskom kraji, kde je priemerná vzdialenosť až 15 km; najlepšiu v Žilinskom kraji, kde priemerná vzdialenosť je len 4 km. V Prešovskom kraji sa nachádzajú aj dva zo štyroch okresov Slovenska, v ktorých železničná sieť chýba úplne. Ide o okresy Svidník a Stropkov. Samotnú prítomnosť autobusového a železničného spojenia však považujeme len za nepriamy ukazovateľ, pretože nevypovedá o frekvencii spojov a sieti miest a obcí, s ktorými sú sledované obce spojené.

Dostupnosť služieb v oblasti zdravotníctva je dôležitá pre všetkých obyvateľov Slovenska. Ukázalo sa, že iba v 42,2 % sledovaných obcí (452) sa nachádza ambulancia všeobecného lekára. Obyvatelia 618 obcí musia za všeobecným lekárom dochádzať v priemere 7 km, pretože v obciach sa ambulancie nenachádzajú. Horšia situácia je v prípade siete ambulancií detských lekárov (pediatrov), ktoré evidujeme iba v 333 sledovaných obcí (31,1 %). Priemerná vzdialenosť k najbližšej pediatrickej ambulancii z obcí bez uvedenej ambulancie predstavuje 9 km. Približne na rovnakej úrovni je aj sieť stomatologických ambulancií, ktoré sa nachádzajú v 344 sledovaných obcí (32,2 %). Z obcí, kde sa stomatologická ambulancia nenachádza, musia pacienti cestovať priemerne 8 km. Najhoršiu situáciu evidujeme v prípade gynekologických ambulancií, ktoré sa nachádzajú iba v 197 sledovaných obcí (18,4 %). Až 873 obcí gynekologické ambulancie nemá (81,6 %) a vzdialenosť k najbližšej gynekologickej ambulancii je v priemere 10 km. Poslednou sledovanou zdravotníckou službou bola prítomnosť lekární.

Tie sa nachádzajú v 364 sledovaných obcí (34,0 %) a chýbajú v 706 (66 %) obcí. Priemerná vzdialenosť k najbližšej lekárnii je 7 km.

V rámci dostupnosti ďalších služieb evidujeme relatívne dobrú situáciu v dostupnosti poštových služieb. Až v 674 sledovaných obcí (63 %) je prítomná pobočka Slovenskej pošty, pričom priemerná vzdialenosť od obcí, v ktorých sa pošta nenachádza (396 obcí; 37,0 %) je 4 km. S nepriaznivým výsledkom sa stretávame pri dostupnosti bankomatových služieb. Iba 228 sledovaných obcí (21,3 %) má aspoň jeden bankomat a až 842 obcí túto službu nemá (78,7 %). Vzdialenosť k najbližšiemu bankomatu je v priemere 10 km. Do uvedených údajov samozrejme nezapočítavame možnosti výberu hotovosti v rámci služieb pobočiek Slovenskej pošty. Sústredili sme sa iba na verejne dostupné bankomaty.

Prítomnosť predajní potravín sme zaznamenali v 1 048 sledovaných obcí (97,9 %); len 22 obcí (2,1 %) takúto službu neposkytuje. Priemerná vzdialenosť k najbližšej predajni potravín je 4 km.

Veľmi dobrá je aj dostupnosť reštauračných alebo pohostinských služieb. Až 948 sledovaných obcí (88,6 %) má uvedené zariadenia na svojom území. Zo 122 obcí (11,4 %) bez pohostinstva a reštaurácie je priemerná vzdialenosť k najbližšiemu takémuto zariadeniu 4 km.

Prehľad dostupnosti jednotlivých služieb občianskej vybavenosti podľa krajov uvádzame v tabuľkách č. 28-30.

Ďalším z dôležitých ukazovateľov kvality života a integrácie je možnosť využívať kultúrne a spoločenské služby alebo inštitúcie. V rámci nášho výskumu sme popri prítomnosti kostola, kultúrneho domu a domu smútku v obci sledovali aj využívanie uvedených inštitúcií miestnymi Rómami.

Na základe zozbieraných údajov sme zistili, že 1 047 sledovaných obcí (97,9 %) má na svojom území aspoň jeden kostol. Kostol sa nenachádza iba v 23 obcí (2,2 %); v 660 sledovaných obciach (61,7 %) s aspoň jedným kostolom býva minimálne jeden farár. Prítomnosť farára v obci vytvára predpoklady pre lepšie možnosti práce farárov s miestnou rómskou komunitou. Podľa našich zistení bolo skutočne minimálne v 281 obcí uvedené, že miestny farár sa angažuje v práci s Rómami. Kvôli presnosti je nevyhnutné uviesť, že v mnohých prípadoch sa za aktivity miestneho farára s Rómami považovali bežné cirkevné aktivity. Za-

znamenalí sme napríklad šírenie evanjelia, bežné aktivity, nešpecifikované aktivity, v rámci školy, prvé sväte prijímanie, omše a pod. Aj preto sme túto časť dotazníka v našej publikácii samostatne nespracovali. Údaje o aktivitách farárov s rómskou komunitou však môžu, podobne ako ďalšie zistené údaje, slúžiť ako východisko pre kreovanie iných cielených výskumov.

Domy smútku evidujeme v 941 sledovaných obci (87,9 %), z ktorých Rómovia využívajú domy smútku v 923 obci (86,3 %), z nich 18 obci uviedlo, že Rómovia dom smútku nevyužívajú. V 129 sledovaných obciach (12,1 %) dom smútku nie je.

Obdobne sme sledovali aj výskyt a využívanie kultúrnych domov. V rámci využívania kultúrnych domov v jednotlivých mestách a obciach sme zisťovali ich využívanie na súkromné účely, napr. na rodinné a spoločenské oslavy, pričom nás zaujímala možnosť a ich reálne využívanie Rómami. Predpokladali sme, že naj-

mä v prípade obcí je kultúrny dom často jediným priestorom, kde sa početnejšie rodinné a spoločenské oslavy môžu realizovať; jeho dostupnosť pre miestnu rómsku komunitu je preto relevantná. Pokiaľ sme v teréne nezistili iné údaje, v prípade miest sme predpokladali, že na súkromné účely sa kultúrny dom (alebo iný obecný priestor) využíva a môžu ho využívať aj Rómovia. V mestskom prostredí však veľmi často na podobné účely slúžia iné, napríklad reštauračné zariadenia, takže Rómovia v mestách uvedenú službu v princípe môžu využívať.

V rámci sledovaných obcí evidujeme 1 006 obcí (94,0 %), v ktorých sa nachádza kultúrny dom, iba 64 obcí (6,0 %) bolo bez kultúrneho domu. V 923 sledovaných obciach (86,3 %) uviedli, že kultúrny dom na súkromné účely využívajú aj Rómovia. V 22 prípadoch sa kultúrny dom v obci nachádza, ale nie je využívaný na súkromné účely. Celkovo v 61 sledovaných obci (5,7 %) Rómovia kultúrny dom nevyužívajú aj napriek tomu, že kultúrny dom sa na súkromné účely používa.

Tab. č. 28:**Dostupnosť autobusového a železničného spojenia v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Autobusové spojenie			Železničné spojenie		
	Počet obcí s autobusovým spojením	Počet obcí bez autobusového spojenia	Priemerná vzdialenosť autobusového spojenia za obce, bez tejto služby	Počet obcí so železničným spojením	Počet obcí bez železničného spojenia	Priemerná vzdialenosť železničného spojenia za obce bez tejto služby
Banskobystrický kraj	266	0	0 km	69	197	14 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		25,9	74,1	
Bratislavský kraj	27	0	0 km	16	11	11 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		59,3	40,7	
Košický kraj	256	0	0 km	81	175	12 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		31,6	68,4	
Nitriansky kraj	134	0	0 km	55	79	10 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		41,0	59,0	
Prešovský kraj	243	0	0 km	53	190	15 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		21,8	78,2	
Trenčiansky kraj	41	0	0 km	24	17	7 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		58,5	41,5	
Trnavský kraj	76	0	0 km	30	46	9 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		39,5	60,5	
Žilinský kraj	27	0	0 km	20	7	4 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		74,1	25,9	
SPOLU	1070	0	0 km	348	722	13 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		32,5	67,5	

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 29:**Dostupnosť zdravotníckych služieb v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Ambulancia všeobecného lekára			Pediatrická ambulancia			Gynekologická ambulancia			Stomatologická ambulancia			Lekáreň		
	Počet obcí s ambulanciou všeobecného lekára	Počet obcí bez ambulancie všeobecného lekára	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach, kde služba absentuje	Počet obcí s pediatrickou ambulanciou	Počet obcí bez pediatrickou ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje	Počet obcí s gynekologickou ambulanciou	Počet obcí bez gynekologickej ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje	Počet obcí so stomatologickou ambulanciou	Počet obcí bez stomatologickej ambulancie	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje	Počet obcí s lekárnou	Počet obcí bez lekárne	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje
Banskobystrický kraj	85	181	7 km	54	212	9 km	45	221	9 km	66	200	8 km	64	202	8 km
% zo sledovaných obcí	32,0	68,1		20,3	79,7		16,9	83,1		24,8	75,2		24,1	75,9	
Bratislavský kraj	21	6	7 km	15	12	10 km	8	19	11 km	12	15	11 km	16	11	8 km
% zo sledovaných obcí	77,8	22,2		55,6	44,4		29,6	70,4		44,4	55,6		59,3	40,7	
Košický kraj	86	170	6 km	68	188	8 km	26	230	12 km	68	188	7 km	69	187	6 km
% zo sledovaných obcí	33,6	66,4		26,6	73,4		10,2	89,8		26,6	73,4		27,0	73,1	
Nitriansky kraj	81	53	7 km	58	76	9 km	35	99	11 km	61	73	8 km	71	63	7 km
% zo sledovaných obcí	60,5	39,6		43,3	56,7		26,1	73,9		45,5	54,5		53,0	47,0	
Prešovský kraj	78	165	7 km	61	182	9 km	30	213	11 km	58	185	8 km	54	189	8 km
% zo sledovaných obcí	32,1	67,9		25,1	74,9		12,4	87,7		23,9	76,1		22,2	77,8	
Trenčiansky kraj	28	13	6 km	22	19	7 km	18	23	7 km	25	16	8 km	27	14	6 km
% zo sledovaných obcí	68,3	31,7		53,7	46,3		43,9	56,1		61,0	39,0		65,9	34,2	
Trnavský kraj	54	22	5 km	39	37	8 km	24	52	8 km	38	38	7 km	47	29	6 km
% zo sledovaných obcí	71,1	29,0		51,3	48,7		31,6	68,4		50,0	50,0		61,8	38,2	
Žilinský kraj	19	8	6 km	16	11	8 km	11	16	10 km	16	11	8 km	16	11	7 km
% zo sledovaných obcí	70,4	29,6		59,3	40,7		40,7	59,3		59,3	40,7		59,3	40,7	
SPOLU	452	618	7 km	333	737	9 km	197	873	10 km	344	726	8 km	364	706	7 km
% zo sledovaných obcí	42,2	57,8		31,1	68,9		18,4	81,6		32,2	67,9		34,0	66,0	

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty

Tab. č. 30:**Dostupnosť poštových a bankových služieb a dostupnosť reštaurácií a obchodov s potravinami v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Pošta			Bankomat			Reštaurácia alebo pohostinstvo			Predajňa potravín		
	Počet obcí s pobočkou Slovenskej pošty	Počet obcí bez pobočky Slovenskej pošty	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje	Počet obcí s bankomatom	Počet obcí bez bankomatu	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje	Počet obcí s reštauráciou alebo pohostinstvom	Počet obcí bez reštaurácie alebo pohostinstva	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje	Počet obcí so predajňou potravín	Počet obcí bez predajne potravín	Priemerná vzdialenosť tejto služby v obciach kde služba absentuje
Banskobystrický kraj	134	132	5 km	38	228	11 km	206	60	5 km	258	8	4 km
% zo sledovaných obcí	50,4	49,6		14,3	85,7		77,4	22,6		97,0	3,0	
Bratislavský kraj	27	0	0 km	10	17	11 km	27	0	0 km	27	0	0 km
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0		37,0	63,0		100,0	0,0		100,0	0,0	
Košický kraj	139	117	4 km	43	213	10 km	232	24	4 km	252	4	3 km
% zo sledovaných obcí	54,3	45,7		16,8	83,2		90,6	9,4		98,4	1,6	
Nitriansky kraj	119	15	4 km	40	94	10 km	129	5	3 km	129	5	3 km
% zo sledovaných obcí	88,8	11,2		29,9	70,2		96,3	3,7		96,3	3,7	
Prešovský kraj	128	115	4 km	32	211	10 km	212	31	4 km	239	4	4 km
% zo sledovaných obcí	52,7	47,3		13,2	86,8		87,2	12,8		98,4	1,7	
Trenčiansky kraj	36	5	3 km	20	21	7 km	41	0	0 km	40	1	2 km
% zo sledovaných obcí	87,8	12,2		48,8	51,2		100,0	0,0		97,6	2,4	
Trnavský kraj	68	8	4 km	31	45	7 km	75	1	1 km	76	0	0 km
% zo sledovaných obcí	89,5	10,5		40,8	59,2		98,7	1,3		100,0	0,0	
Žilinský kraj	23	4	2 km	14	13	8 km	26	1	1 km	27	0	0 km
% zo sledovaných obcí	85,2	14,8		51,9	48,2		96,3	3,7		100,0	0,0	
SPOLU	674	396	4 km	228	842	10 km	948	122	4 km	1048	22	4 km
% zo sledovaných obcí	63,0	37,0		21,3	78,7		88,6	11,4		97,9	2,1	

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 31:**Dostupnosť a využívanie domov smútku a kultúrnych domov v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Dom smútku				Kultúrny dom			
	Počet obcí s domom smútku	Počet obcí v ktorých Rómovia využívajú dom smútku	Počet obcí v ktorých Rómovia nevyužívajú dom smútku	Počet obcí bez domu smútku	Počet obcí s kultúrnym domom	Počet obcí v ktorých sa kultúrny dom využíva na súkromné účely a Rómovia ho využívajú	Počet obcí v ktorých sa kultúrny dom využíva na súkromné účely a Rómovia ho nevyužívajú	Počet obcí bez kultúrneho domu
Banskobystrický kraj	224	222	2	42	250	238	6	16
% zo sledovaných obcí	84,2	83,5	0,8	15,8	94,0	89,5	2,3	6,0
Bratislavský kraj	27	27	0	0	26	21	5	1
% zo sledovaných obcí	100,0	100,0	0,0	0,0	96,3	77,8	18,5	3,7
Košický kraj	231	228	3	25	235	224	8	21
% zo sledovaných obcí	90,2	89,1	1,2	9,8	91,8	87,5	3,1	8,2
Nitriansky kraj	134	128	6	0	131	115	14	3
% zo sledovaných obcí	100,0	95,5	4,5	0,0	97,8	85,8	10,5	2,2
Prešovský kraj	187	181	6	56	226	197	19	17
% zo sledovaných obcí	77,0	74,5	2,5	23,1	93,0	81,1	7,8	7,0
Trenčiansky kraj	40	40	0	1	37	32	4	4
% zo sledovaných obcí	97,6	97,6	0,0	2,4	90,2	78,1	9,8	9,8
Trnavský kraj	75	75	0	1	74	70	4	2
% zo sledovaných obcí	98,7	98,7	0,0	1,3	97,4	92,1	5,3	2,6
Žilinský kraj	23	22	1	4	27	26	1	0
% zo sledovaných obcí	85,2	81,5	3,7	14,8	100,0	96,3	3,7	0,0
SPOLU	941	923	18	129	1006	923	61	64
% zo sledovaných obcí	87,9	86,3	1,7	12,1	94,0	86,3	5,7	6,0

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty

Tab. č. 32:**Dostupnosť kostolov a služieb farára v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Počet obcí s kostolom	Počet obcí bez kostola	Počet obcí s farou
Banskobystrický kraj	249	17	120
% zo sledovaných obcí	93,6	6,4	45,1
Bratislavský kraj	27	0	23
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	85,2
Košický kraj	254	2	152
% zo sledovaných obcí	99,2	0,8	59,4
Nitriansky kraj	133	1	98
% zo sledovaných obcí	99,3	0,8	73,1
Prešovský kraj	243	0	162
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	66,7
Trenčiansky kraj	41	0	32
% zo sledovaných obcí	100,0	0,0	78,1
Trnavský kraj	74	2	50
% zo sledovaných obcí	97,4	2,6	65,8
Žilinský kraj	26	1	23
% zo sledovaných obcí	96,3	3,7	85,2
SPOLU	1047	23	660
% zo sledovaných obcí	97,9	2,2	61,7

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

3.8. Politická a občianska participácia

Veľmi diskutovanou témou, ktorú *Atlas 2013* nemohol ignorovať, je politická participácia Rómov na verejnom a politickom živote. V sledovaných sídlach v miestnych samosprávach pracuje celkovo 9 033 poslancov obecných a mestských zastupiteľstiev, z ktorých je podľa odhadov 426 Rómov. Rómovia však tvoria iba 4,7 % všetkých poslancov. *Atlas 2013* eviduje 29 starostov, ktorí deklarujú rómsku národnosť, čo predstavuje iba 2,7 % zo všetkých primátorov a starostov sledovaných miest a obcí.

Ani v jednom kraji na Slovensku počet Rómov v obecných alebo mestských samosprávach nedosahuje pomerné zastúpenie rómskej komunity v kraji. Najvyšší počet rómskych poslancov v rámci obcí a miest, ktoré boli súčasťou *Atlasu* je v Prešovskom kraji – 159 rómskych poslancov, ktorí tvoria 8,4 % všetkých poslancov v sledovaných obciach kraja. Na druhom mieste je Banskobystrický kraj, kde je 152 rómskych poslancov (7,9 %) a na treťom mieste je Košický kraj, kde je 101 rómskych poslancov (vrátane košickej mestskej časti Luník IX), čo predstavuje 5,1 %. Rómski poslanci boli zvolení do mestských alebo obecných zastupiteľstiev celkovo v 197 obciach. Najviac obcí s rómskymi poslancami sme zistili v Banskobystrickom kraji – 77, čo predstavuje 29,0 % sledovaných obcí. Na druhom mieste je Prešovský kraj – 64 obcí, čo predstavuje 26,3 % sledovaných obcí. Na treťom mieste evidujeme Košický kraj – 44 obcí a 17,2 % podiel na sledovaných obciach.

Odlišná situácia v poradí jednotlivých krajov je v prípade starostov. Najviac rómskych starostov je v Banskobystrickom kraji – 15, čo však tvorí iba 5,6 % zo všetkých starostov kraja. Na druhom mieste je Košický kraj s 8 rómskymi starostami (vrátane košickej mestskej časti Luník IX), čo tvorí 3,1 %. V Prešovskom kraji sú

rómski starostovia iba v 5 obciach, čo predstavuje 2,1 % zo všetkých sledovaných obcí kraja.

Prehľad počtu rómskych poslancov a starostov poskytuje tabuľka č. 33.

V 339 sledovaných obciach Slovenska informátori uviedli, že po roku 1990 boli v obecnom zastupiteľstve aj Rómovia, pričom v 188 prípadoch ide o obce, v ktorých v súčasnosti rómskych poslancov nenachádzame vôbec. Zároveň evidujeme 27 obcí, kde v minulosti pôsobili rómski starostovia. Z uvedených 27 obcí je v súčasnosti 12 obcí vedených nerómskym starostom.

V 245 mestách a obciach pracuje podľa informátorov pri miestnej samospráve aj komisia poverená riešením (aj) rómskej problematiky v obci. Najčastejšie uvádzané boli sociálne, bytové komisie alebo komisie verejného poriadku. Iba v 122 prípadoch na práci spomínaných komisií aktívne participujú aj Rómovia. V 50 sídlach funguje podľa informátorov určitá (neformálna) forma rómskej samosprávy. Najčastejšie sme zaznamenali prítomnosť vajdu alebo miestneho lídra, napríklad poslanca samosprávy, neformálneho aktivistu, aktivistu občianskeho združenia a pod.

V 129 mestách a obciach *Atlas 2013* eviduje 1 388 členov mestskej alebo obecnej polície, resp. obecnej hliadky. Celkový počet Rómov v mestských alebo obecných políciách alebo hliadkach je 343, čo predstavuje 24,7 % všetkých nami evidovaných mestských alebo obecných policajtov alebo členov hliadok v 48 sídlach. Až 81 mestských či obecných polícií nezamestnáva ani jedného Róma. Pre úplnosť dodávame, že v 190 sledovaných sídlach je prítomna stanica alebo úradovňa Policajného zboru Slovenskej republiky, pričom až v 118 prípadoch ide o mestá a iba v 72 prípadoch to boli obce.

Tab. č. 33:**Odhadovaný počet rómskych poslancov a starostov v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	Celkový počet poslancov mestských a obecných zastupiteľstiev	Počet odhadovaných rómskych poslancov mestských a obecných zastupiteľstiev	% podiel z celkového počtu poslancov	Počet obcí, v ktorých sú rómski poslanci	% podiel na celkovom počte sledovaných obcí	Počet rómskych starostov	% podiel z celkového počtu starostov
Banskobystrický kraj	1922	152	7,9	77	29,0	15	5,6
Bratislavský kraj	317	2	0,6	2	7,4	0	0,0
Košický kraj	1986	101	5,1	44	17,2	8	3,1
Nitriansky kraj	1239	6	0,5	6	4,5	0	0,0
Prešovský kraj	1905	159	8,4	64	26,3	5	2,1
Trenčiansky kraj	509	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Trnavský kraj	807	5	0,6	3	4,0	1	1,3
Žilinský kraj	348	1	0,3	1	3,7	0	0,0
SPOLU	9033	426	4,7	197	18,4	29	2,7

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

3.9. Komunitné, hygienické a pastoračné centrá; kultúrne a športové aktivity

V 108 mestách a obciach zo všetkých 1 070 skúmaných evidujeme aktivity komunitného centra, charity, nízkoprahového centra a podobných zariadení či organizácií. V 46 prípadoch hovoríme o aktivitách v mestách a v 62 prípadoch o aktivitách v obciach. V ďalších 43 prípadoch (8 v mestách a 35 v obciach) informátori uviedli, že komunitné centrum v minulosti existovalo, ale v súčasnosti už nepracuje. Hygienické centrum alebo pracovňu sme zaznamenali v 66 sídlach (30 v mestách a 36 v obciach). V jedenástich prípadoch však spomínané hygienické centrum (práčovňa) v súčasnosti svoje služby neposkytuje. Na druhej strane v 6 ďalších sídlach sme zistili existenciu hygienického centra v minulosti.

Miestne samosprávy neparticipujú ani neevidujú všetky kultúrne a spoločenské aktivity v obciach a iba niekedy majú k dispozícii dostatočne kompletné a aktuálne informácie z uvedenej oblasti. Mnohé aktivity usporadúvajú jednotlivci, mimovládne organizácie, cirkvi, školy a iné vzdelávacie zariadenia, ale zo strany miestnej samosprávy ostávajú nepovšimnuté. Naše informácie o kultúrnych a športových aktivitách preto pokladáme za menej spoľahlivé. Odrážajú iba tie informácie a vedomosti, ktoré sú aktuálne prítomné v prostredí samospráv. Aj napriek uvedeným nedostatkom sme presvedčení, že získané údaje poskytujú dostatočne reprezentatívny pohľad a môžu slúžiť napríklad na prípravu a realizáciu budúcich špecializovaných výskumov.

V rámci činnosti cirkví *Atlas 2013* zaznamenal prítomnosť pastoračných alebo cirkevných centier a klubov v 87 sídlach (47 v mestách a 40 v obciach). Dve zo spomínaných centier v súčasnosti nie sú aktívne.

Samostatnou kategóriou sú aktivity mimovládneho sektora v sledovaných obciach a mestách. Celkovo sme v rámci *Atlasu 2013* evidovali 692 obcí, v ktorých registrujú nejaké mimovládne združenie. V 251 mestách a obciach (54 miest a 197 obcí) mimovládne organizácie pracujú aj s Rómami. Z uvedeného počtu v 45 prípadoch organizácie už nie sú aktívne.

V 556 sledovaných obciach (v 111 mestách a 445 obciach) evidujeme 1 414 speváckych a tanečných súborov, folklórnych a hudobných skupín a jednotlivcov. Podľa našich informácií Rómovia aktívne participujú alebo v minulosti partici-

povali v súboroch v 177 obciach (v prípade 4 obcí je pôsobenie Rómov v súbore už minulosťou). Zároveň sme však zistili, že v 173 mestách a obciach (50 miest a 123 obcí) evidujú činnosť 263 rómskych súborov, skupín alebo kapiel. Z uvedeného počtu 13 súborov v 12 obciach už nie je aktívnych.

V rámci športových aktivít *Atlas 2013* eviduje v sledovaných mestách a obciach minimálne 2 712 športových klubov v 788 sídlach (116 miest a 672 obcí). Aktívne sa na činnosti športových klubov podieľajú Rómovia v 454 mestách a obciach (73 miest a 381 obcí). Existenciu 47 samostatných rómskych športových klubov evidujeme v 43 mestách a obciach (15 miest a 28 obcí).

3.10. Sieť škôl

V rámci *Atlasu 2013* sme venovali pozornosť existencii jednotlivých typov škôl (materské školy, základne a špeciálne školy) v sledovaných obciach. V jednotlivých školských zariadeniach sme zisťovali počet rómskych žiakov, ktorí školu navštevujú. Musíme skonštatovať, že aj tieto údaje vnímame iba ako čiastkové a slúžia ako základná orientácia. Nepresnosť pramení predovšetkým z niekoľkých metodologických obmedzení. Školy sú často spádové a navštevujú ich žiaci z rôznych rómskych komunit. Pre vedenie školy nemusí byť dôležité rozlišovať osídlenia, z ktorých žiaci pochádzajú. Najmä v prípade väčších škôl je získanie uvedenej informácie priveľmi pracné. Ďalším obmedzením je skutočnosť, že deti z konkrétnej sledovanej obce môžu navštevovať školy v iných obciach (či už sledovaných alebo nesledovaných *Atlasom*).

Zmätočne môžu pôsobiť aj údaje o počte rómskych žiakov v špeciálnych triedach pri základných školách alebo o rómskych žiakoch integrovaných do bežných tried, ale vzdelávaných podľa osnov špeciálnej školy, ktoré boli započítané do celkového počtu žiakov danej základnej školy bez rozlíšenia. Určitým obmedzením sú alokované triedy škôl v obciach, ktoré na svojom území nemajú samostatné školské zariadenie. Alokované triedy sa vyskytovali napríklad v prípade špeciálnych základných škôl. V poslednom čase sa s formou alokovaných či detašovaných tried môžeme stretnúť aj v prípade stredoškolského, primárne odborného vzdelávania.

V národnostne zmiešaných regiónoch či obciach môžeme k metodologickým obmedzeniam pripočítať aj odlišnosti spôsobené rôznymi preferenciami vyučovacieho jazyka škôl národnostných menšín a škôl slovenských. Rýchlemu starnutiu spomínaných dát, ktoré sa každoročne menia, sa na tomto mieste nebudeme špeciálne venovať. Aj napriek uvedeným metodologickým obmedze-

niam považujeme zistené údaje za zaujímavé pre štátnu správu aj výskumníkov a môžu slúžiť minimálne na kreovanie ďalších špecifických výskumov.

Na školách sme zisťovali aj prítomnosť asistentov učiteľov a vedenie škôl nám poskytlo informácie aj o počte asistentov – Rómov. Zistené údaje je opäť nevyhnutné vnímať primárne ako čísla vypovedajúce o odhadovaných (zistených) počtoch.

Tab. č. 34:

Materské školy a odhadované počty žiakov a asistentov učiteľa v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov

Kraj	Počet obcí s materskou školou	Odhadovaný počet rómskych žiakov v MŠ	Počet obcí bez MŠ	Priemerná vzdialenosť najbližšej MŠ	Odhadovaný počet rómskych asistentov učiteľa v MŠ
Banskobystrický kraj	179	1835	87	5 km	187
% zo sledovaných obcí	67,3		32,7		
Bratislavský kraj	27	101	0	0 km	0
% zo sledovaných obcí	100,0		0,0		
Košický kraj	211	1936	45	4 km	39
% zo sledovaných obcí	82,4		17,6		
Nitriansky kraj	127	521	7	3 km	2
% zo sledovaných obcí	94,8		5,2		
Prešovský kraj	196	2639	47	5 km	40
% zo sledovaných obcí	80,7		19,3		
Trenčiansky kraj	38	127	3	3 km	1
% zo sledovaných obcí	92,7		7,3		
Trnavský kraj	75	456	1	2 km	13
% zo sledovaných obcí	98,7		1,3		
Žilinský kraj	25	88	2	2 km	4
% zo sledovaných obcí	92,6		7,4		
SPOLU	878	7703	192	6 km	286
% zo sledovaných obcí	82,1		17,9		

Poznámka: Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

Tab. č. 35:**Základné školy v obciach, ktoré boli zaradené do Atlasu, podľa krajov**

Kraj	ZŠ						Špeciálne ZŠ			ZŠ 1-4			Plne organizované ZŠ		
	Počet obcí, v ktorých sa nenachádza žiadna ZŠ	Priemerná vzdialenosť k najbližšej ZŠ	Počet obcí, v ktorých sa nachádza iba špeciálna ZŠ	Priemerná vzdialenosť k najbližšej ZŠ	Počet obcí, v ktorých sa nachádza iba ZŠ 1.-4.	Priemerná vzdialenosť k najbližšej ZŠ	Počet obcí, v ktorých sa nachádza špeciálna ZŠ	Kolko odhadovaných rómskych žiakov ich navštevuje	Kolko odhadovaných rómskych asistentov učiteľa v nich pracuje	Počet obcí, v ktorých sa nachádza ZŠ 1.-4.	Kolko odhadovaných rómskych žiakov ich navštevuje	Kolko odhadovaných rómskych asistentov učiteľa v nich pracuje	Počet obcí, v ktorých sa nachádza plne organizovaná ZŠ	Kolko odhadovaných rómskych žiakov ich navštevuje	Kolko odhadovaných rómskych asistentov učiteľa v nich pracuje
Banskobystrický kraj	111	6 km	0	0 km	65	7 km	25	1 524	13	71	2 140	15	89	6 874	37
% zo sledovaných obcí	41,7		0,0		24,4		9,4			26,7			33,5		
Bratislavský kraj	1	3 km	0	0 km	4	10 km	7	62	0	4	34	0	22	415	0
% zo sledovaných obcí	3,7		0,0		14,8		25,9			14,8			81,5		
Košický kraj	87	5 km	1	1 km	69	6 km	24	2 810	3	74	2 178	14	98	15 457	65
% zo sledovaných obcí	34,0		0,4		27,0		9,4			28,9			38,3		
Nitriansky kraj	29	6 km	0	0 km	21	6 km	19	829	0	27	303	0	84	3 230	6
% zo sledovaných obcí	21,6		0,0		15,7		14,2			20,2			62,7		
Prešovský kraj	59	5 km	4	4 km	76	5 km	26	2 744	2	81	3 417	22	101	15 340	54
% zo sledovaných obcí	24,3		1,7		31,3		10,7			33,3			41,6		
Trenčiansky kraj	6	6 km	0	0 km	3	6 km	12	252	0	4	10	0	32	459	0
% zo sledovaných obcí	14,6		0,0		7,3		29,3			9,8			78,1		
Trnavský kraj	4	3 km	0	0 km	17	7 km	19	484	2	22	166	1	55	1 861	4
% zo sledovaných obcí	5,3		0,0		22,4		25,0			29,0			72,4		
Žilinský kraj	5	4 km	0	0 km	1	8 km	12	202	0	1	3	0	21	758	2
% zo sledovaných obcí	18,5		0,0		3,7		44,4			3,7			77,8		
SPOLU	302	6 km	5	3 km	256	6 km	144	8 907	20	284	8 251	52	502	44 394	168
% zo sledovaných obcí	28,2		0,5		23,9		13,5			26,5			46,9		

Poznámka: V uvedenej tabuľke chýbajú údaje z 13 špeciálnych škôl a z 22 obcí nemáme informácie o počtoch rómskych žiakov a asistentov. Uvádzané údaje vypovedajú o obciach, ktoré boli zaradené do zisťovania Atlas rómskych komunít 2013 a nepredstavujú oficiálne počty.

3.11. Porovnanie vybraných typov údajov z Atlasu 2013 s Atlasom 2004

Prezentovaná publikácia má primárne charakter pramenných údajov, a preto v rámci nej (vzhľadom na nutnosť detailnejších a časovo náročnejších analytických spracovaní) nie je možné poskytnúť presné analytické porovnanie obidvoch mapovaní, *Atlasu rómskych komunít 2004* a *Atlasu rómskych komunít 2013*. Napriek tomu sme presvedčení, že je vhodné prezentovať niektoré, aspoň základné či výberové porovnanie medzi týmito dvomi výskumami. Musíme však jednoznačne uviesť, že nejde o analytické porovnania, preto nie je možné na ich základe vyvodzovať akékoľvek generalizujúce závery. Rozdiely v jednotlivých údajoch sú spôsobené mnohými skutočnosťami, ktoré vychádzajú zo subjektívnych a objektívnych odlišností obidvoch zisťovaní. Medzi subjektívne dôvody odlišností musíme na prvom mieste zaradiť kvalitu odhadov jednotlivých informátorov. Od prvých výskumov v roku 2003 došlo medzi samosprávami, aktivistami a štátnymi inštitúciami k mnohým zmenám (pozitívnym aj negatívnym), ktoré viedli k tomu, že odhady situácie sa zmenili. Jasne viditeľné je to napríklad v prípade obcí, kde sa aj vďaka pôsobeniu terénnych sociálnych pracovníkov odhady počtu Rómov značne upresňujú. Ak porovnáme napríklad mesto Košice, v *Atlase 2004* sa počet Rómov v meste odhadoval približne na 8 000, zatiaľ čo v *Atlase 2013* sa odhad zvýšil na viac ako 18 000. Medzi subjektívne dôvody odlišností je nevyhnutné započítať aj rôzne vnímanie sídelných celkov ako osídlenia, ako aj tzv. rozptyl. Niekedy je obtiažne určiť, resp. zaradiť osídlenie do príslušnej kategórie – vo vnútri obce, na okraji obce alebo segregované osídlenia.

Medzi objektívne ukazovatele odlišností musíme započítať fakt, že v prípade výberu obcí, v ktorých sa realizoval dotazníkový prieskum, existujú určité rozdiely medzi obidvoma *Atlasmi*. Na jednej strane *Atlas 2004* neevidoval niektoré obce a mestá, v ktorých už v tom čase bola rómska komunita, na druhej strane *Atlas 2013* nerealizoval detailný dotazníkový prieskum v tých obciach, v ktorých bol odhadovaný predpokladaný počet príslušníkov a príslušníčiek rómskych komunít nižší ako 30.

Až na poslednom mieste môžeme v prípade porovnání obidvoch *Atlasov* započítať prirodzenú zmenu v sledovaných ukazovateľoch jednotlivých zisťovaných obcí a ich rómskych komunít, napríklad rozdiel v odhadovaných celkových počtoch komunít a príslušníkov komunít.

V rámci *Atlasu 2004* bolo navštívených 1 087 obcí, zatiaľ čo v rámci *Atlasu 2013* bol detailný dotazníkový prieskum realizovaný v 1 070 obciach. V rozptyle medzi majoritou podľa odhadov *Atlasu 2004* Rómovia žili v 772 obciach, zatiaľ čo podľa *Atlasu 2013* v 913 obciach. *Atlas 2004* evidoval 168 osídlení vo vnútri obce (nazýval ich obecné alebo mestské osídlenia), zatiaľ čo 2013 eviduje takýchto osídlení 246. V prípade osídlení na okraji obce/mesta ich *Atlas 2004* evidoval 338, zatiaľ čo *Atlas 2013* ich uvádza 324. V prípade segregovaných osídlení (*Atlas 2004* ich definoval ako osídlenia priestorovo vzdialené alebo oddelené prírodnou alebo umelou bariérou) je ich počet podľa *Atlasu 2004* 281 a podľa *Atlasu 2013* je ich počet 233.

V otázke vybavenie osídlení infraštruktúrou, *Atlas 2004* evidoval 46 osídlení bez akýchkoľvek inžinierskych sietí a bez prístupovej cesty, v ktorých bývalo odhadom 4 460 obyvateľov. *Atlas 2013* už eviduje iba 14 osídlení, v ktorých nie sú žiadne inžinierske siete a bývalo v nich odhadom 1 579 Rómov. Situácia v rovne dostupnosti inžinierskych sietí v ostatných osídleniach sa na základe našich údajov oproti *Atlasu 2004* zlepšila (ako sme už uviedli vyššie, jednoznačný dôvod zlepšenia však nie je možné bez detailnej analýzy prezentovať). V pomerných odhadoch, podľa údajov *Atlasu 2004* bolo bez prístupu k elektrickej energii 9 % osídlení, zatiaľ čo podľa údajov *Atlasu 2013* je takýchto osídlení iba 1,7 %. Podľa údajov *Atlasu 2004* bolo bez kanalizácie 81 % osídlení, zatiaľ čo podľa údajov *Atlasu 2013* ich bolo iba 56,4 % (ostatné boli úplne alebo čiastočne odkanalizované). Bez prístupu k plynu bolo podľa *Atlasu 2004* 59 % osídlení a podľa *Atlasu 2013* to bolo 44,3 %. *Atlas 2004* udával 37 % osídlení bez prístupu k verejnému vodovodu a podľa *Atlasu 2013* to bolo 23 % osídlení.

Podľa využívania jednotlivých typov inžinierskych sietí *Atlas 2004* uvádzal, že na verejný vodovod je napojených približne 39 % obydľí v zisťovaných osídleniach, zatiaľ čo *Atlas 2014* uvádza údaj až 58,8 % obydľí, ktoré reálne využívajú verej-

ný vodovod. Podľa údajov *Atlasu 2004* verejnú kanalizáciu využíva 13 % obydľí v zisťovaných osídleniach, podľa údajov *Atlasu 2013* je to 29,9 % obydľí. Plyn využíva podľa *Atlasu 2004* 15 % obydľí a podľa *Atlasu 2013* to je 18,7 %. Rovnako ako *Atlas 2004* aj v roku 2013 sa konštatujeme, že najvyužívanejšími inžinierskymi sieťami v osídleniach sú rozvody elektrickej energie, ktoré podľa prvého

zdroja dát využívalo 89 % obydľí a podľa druhého až 92,3 % obydľí. Čo sa týka prístupovej cesty do osídlení, *Atlas 2004* uvádza, že 20 % osídlení nemá asfaltovú prístupovú cestu; podľa údajov z roku 2013 je bez asfaltovej prístupovej cesty 12,0 % osídlení. Asfaltovú prístupovú cestu má 74,5 % osídlení a čiastočne asfaltovú (alebo kombinovanú) má ďalších 13,5 % zisťovaných osídlení.

4. APLIKAČNÉ MOŽNOSTI ÚDAJOV Z ATLASU

4.1. Index segregácie a podrozvinutosti

Štúdia *Nejasný výsledok: pomohli projekty Európskeho sociálneho fondu Rómom na Slovensku?*¹⁴, ktorá porovnala údaje z *Atlasu 2004* s údajmi o distribúcii projektov z ESF v programovacom období 2007–2013 ukázala, že len relatívne malý podiel projektov, ktoré boli označené ako relevantné pre marginalizované rómske komunity (MRK), naozaj smerovalo priamo k Rómom. Štúdia prišla s radom ďalších zaujímavých poznatkov:

- Existujú regióny a konkrétne lokality s relatívne malou početnosťou Rómov, ktoré však boli v projektovej dokumentácii projektov financovaných z Európskeho sociálneho fondu (ESF) uvedené ako „MRK relevantné“, a ktoré predstavovali značný objem finančných prostriedkov. Napriek tomu, že celkový objem vynakladaných finančných prostriedkov bol vyšší vo východných a južných regiónoch Slovenska, kde žije väčšina Rómov, ak sa „výdavky na MRK“ vyjadria ako podiel na osobu (počet Rómov žijúcich v danom regióne podľa odhadov *Atlasu 2004*), sú tieto omnoho vyššie v niektorých západných regiónoch Slovenska ako na východe krajiny.
- Aj v oblastiach s početnou rómskou populáciou existujú veľmi významné rozdiely, pokiaľ ide o množstvo peňazí, ktoré boli použité na „rómskej projekty“.
- Len relatívne malé množstvo projektov zamestnanosti bolo realizovaných v malých obciach so segregovanými rómskymi osídleniami a vidiecke oblasti regiónu s druhým najväčším počtom Rómov (Košícký kraj) dosahovali veľmi nízke hodnoty, čo sa týka výdavkov na osobu.

Z metodologického hľadiska štúdia *Nejasný výsledok* ukázala, že *Atlas rómskych komunít 2004* a následne aj *Atlas 2013* obsahuje veľmi užitočné údaje, ktoré možno následne použiť pri ďalších analýzach a hodnoteniach týkajúcich sa Rómov na Slovensku. Súbor údajov *Atlasu rómskych komunít* obsahuje najrôznejšie informácie, ktoré možno využiť napríklad na vyhodnotenie použitia finančných prostriedkov smerujúcich na zlepšenie situácie Rómov ako to bolo v prípade štúdie *Nejasný výsledok*, ale aj na plánovanie rozvojových investícií alebo na distribúciu finančných prostriedkov verejných rozpočtov práve do tých miest a obcí, ktoré to najviac potrebujú. Stanovenie kritérií pre plánovanie a alokáciu finančných prostriedkov založené na relevantných údajoch o situácii v tej-ktorej lokalite je predpokladom pre efektívne vynakladanie verejných prostriedkov na riešenie problémov spojených so sociálnym vylúčením. Táto kapitola uvádza príklad indexu vytvoreného na základe údajov z *Atlasu 2013* (Index segregácie a podrozvinutosti), ktorý by mohol byť použitý ako takéto výberové kritérium. Text uvádza príklad Indexu zostaveného z informácií o jednotlivých lokalitách zameraných na štrukturálne aspekty situácie v obci. Cieľom tejto kapitoly je súčasne naznačiť, že prerozdeľovanie fondov na báze indexu môže mať svoje obmedzenia. Kým aplikácia Indexu môže byť veľmi užitočná na to, aby sa výdavky distribuovali cielenejšie, mali by sme si byť vedomí aj potenciálnych nevýhod, ku ktorým by mohlo dôjsť najmä vtedy, ak sú nástroje aplikované príliš mechanicky.

Ako bolo už skôr spomenuté, široký rozsah informácií v *Atlase 2013* je veľmi užitočný tak pre účely výskumu ako aj tvorby politík. Avšak, veľký rozsah dát môže spôsobiť aj problémy. Ak použijeme konštrukciu kompozitného indexu, je potrebné starostlivo zvážiť, ktoré informácie z databázy do neho zahrnieme. Výber informácií (indikátorov) závisí primárne od tematického zamerania indexu a účelu jeho ďalšieho použitia. Nasledujúci text sa zameriava na údaje štruktú-

rálneho charakteru (najmä teda týkajúcich sa fyzickej infraštruktúry), ale informácie v databáze *Atlasu 2013* by mohli byť využité podobným spôsobom aj pri posudzovaní vzdelávacej infraštruktúry alebo dostupnosti sociálnych služieb.

Aj po zadaní tematického zamerania kompozitného indexu by bolo zavádzajúce zahrnúť do neho všetky informácie, ktoré k zvolenej téme máme v databáze k dispozícii. Zároveň je dôležité si uvedomiť, že mnohé informácie treba vidieť v špecifickom kontexte lokálnych podmienok. Napríklad samotný fakt absencie autobusovej zastávky pri segregovanej rómskej osade môže v niektorých prípadoch znamenať diskrimináciu v prístupe k verejným službám. V iných prípadoch však môže znamenať, že s jej inštaláciou bol nejaký stavebný problém, alebo že nebol vysporiadaný pozemok, na ktorom mala byť zastávka umiestnená, alebo že je aj pre Rómov dobre dostupná v rámci obce. V mnohých prípadoch správna interpretácia informácie uvedenej v *Atlase 2013* závisí od lokálneho kontextu a teda existenciu určitého typu infraštruktúry možno posúdiť len v rámci celkovej situácie tej-ktorej obce. Ďalším príkladom rôznych možností interpretácie údajov z *Atlasu 2013* je informácia o existencii tzv. hygienického centra. V prípade, že obyvatelia lokality nemajú inú možnosť prístupu k tečúcej vode je hygienické centrum poskytujúce prístup k tečúcej vode a možnosť prania bielizne dôležitým prvým krokom rozvoja v osídlení. Avšak v podmienkach osídlenia, kde obydlia majú prístup k vodovodu, existencia takéhoto strediska neprinesie príliš veľké zlepšenie situácie.

Vytvorenie akéhokoľvek kompozitného indexu je proces, ktorý zjednodušuje spoločenskú realitu. Je preto veľmi dôležité identifikovať tie údaje z databázy *Atlasu*

2013, ktoré sú čo najviac nezávislé na konkrétnych miestnych podmienkach a zároveň sú pre účel použitia indexu zmysluplné. Ďalšou otázkou je, či sa zamerať na úroveň obcí (Dotazník A), na úroveň osídlení (Dotazník B) alebo, čo je technicky dosť zložité, vytvoriť jeden indikátor, ktorý integruje informácie z oboch úrovní.

V tomto texte pracujeme s aktualizovaným indexom segregácie a podrozvinutosti, ktorý bol použitý v už spomínanej štúdii o Európskom sociálnom fonde na Slovensku. Tento index je zostavený z 13 indikátorov využívajúcich údaje z *Atlasu 2013*, ktoré popisujú štruktúrnu situáciu rómskych lokalít v obciach Slovenskej republiky: typ osídlenia (1 indikátor), umiestnenie osídlenia (1), vzdialenosť osídlenia od obce (1), typ bytového fondu (1), vlastníctvo pozemkov (1), prístup k pitnej vode (4), prístup ku kanalizácii (2) a prístup k elektrickej sieti (2). Každému indikátoru je definovaná hodnota minimálneho a maximálneho možného počtu bodov, ktoré môže daná lokalita získať (Tabuľka ZZ). Hodnota indexu pre jednotlivé lokality sa vypočíta ako suma bodov získaných v jednotlivých indikátoroch. V prípade, že je v obci viacero lokalít, vypočítava sa index pre každú lokalitu zvlášť. Maximálna hodnota pre takto zostavený index je 39 bodov, pričom hodnota 0 bodov znamená, že daná lokalita nedosahuje žiadne ukazovatele pre segregáciu a zaostalosť a hodnota 39 bodov znamená najextrémnejší prípad segregácie a zaostalosti. V prípade lokalít popísaných v *Atlase 2013* bola najnižšia dosiahnutá hodnota 0 bodov (16 lokalít) a najvyššia hodnota dosiahla 33 bodov (Spišské Bystré – lokalita Pod Lesom). Rozdelenie počtu lokalít podľa Indexu a podľa krajov možno vidieť v Tabuľkách AA, BB a CC.

Tabuľka ZZ:**Konštrukcia indexu segregácie a podrozvinutosti – výber údajov a váh**

Číslo	Indikátor	Priradenie bodov	Maximálna a minimálna hodnota:	Vysvetlenie a poznámky:
1	Typ koncentrácie: A) rozptýlená B) vo vnútri obce C) na okraji obce D) segregovaná	A: 0 B: 1 C: 2 D:3	min: 0 max: 3	Podľa analýz UNDP z prieskumov životných podmienok Rómov na Slovensku z roku 2006 a 2010 sú dosiahnuté najhoršie výsledky za domácnosti žijúce v segregovaných lokalitách, nasledované separovanými lokalitami.
2	Umiestnenie koncentrácie Na základe otázky: Je koncentrácia v intraviláne alebo extraviláne obce?	Intravilán: 0 Zmiešané umiestnenie: 1 Extravilán: 2	min: 0 max: 2	Umiestnenie lokality v extraviláne obce či mesta predstavuje symbolický múr medzi obcou a osadou a zároveň aj prekážku pre rozvoj celej obce.
3	Vzdialenosť lokality od obce Na základe otázky: Koľko metrov je od obce vzdialená?	Nulová vzdialenosť: 0 1 – 99 metrov: 1 100 – 499 metrov: 2 500 – 999 metrov: 3 1000 – 1999 metrov: 4 viac ako 2000 metrov: 5	min: 0 max: 5	Priestorová izolácia rómskej osady predstavuje mimoriadnu prekážku pre integráciu. Životné podmienky v priestorovo segregovaných osadách sú spravidla horšie ako v koncentráciách, ktoré sú v rámci obce. Vzdialenosť je ďalšou prekážkou participácie v aktivitách, ktoré sú nápomocné integrácii.
4	Percento obyvateľov lokality bývajúcich v jednotlivých typoch bytového fondu Na základe otázky: Koľko je v osídlení obydľí? a) Koľko je z toho bytových domov? Koľko v nich býva ľudí? b) Koľko je z toho murovaných domov skolaudovaných alebo inak legálnych? Koľko v nich býva ľudí? c) Koľko je z toho dreveníc skolaudovaných alebo inak legálnych? Koľko v nich býva ľudí? d) Koľko je z toho murovaných domov v štádiu stavby, t.j. pred kolaudáciou? Koľko v nich býva ľudí? e) Koľko je z toho murovaných domov nezapísaných do katastra? Koľko v nich býva ľudí? f) Koľko je z toho drevených domov nezapísaných do katastra? Koľko v nich býva ľudí? g) Koľko je z toho obydľí typu chatrí? Koľko v nich býva ľudí? h) Koľko je z toho obydľí postavených z tzv. Unimobuniek? Koľko v nich býva ľudí? i) Koľko je z toho obydľí postavených z tzv. Maringotiek? Koľko v nich býva ľudí? j) Koľko je z toho obydľí využívajúcich iné nebytové priestory, pôvodne určené nie na bývanie? Koľko v nich býva ľudí? k) Koľko je z toho iných obydľí? Koľko v nich býva ľudí?	a) $(XY\%/100)*0$ b) $(XY\%/100)*0$ c) $(XY\%/100)*1$ d) $(XY\%/100)*1$ e) $(XY\%/100)*2$ f) $(XY\%/100)*3$ g) $(XY\%/100)*5$ h) $(XY\%/100)*4$ i) $(XY\%/100)*4$ j) $(XZ\%/100)*4$ k) $(XY\%/100)*4$	min: 0 max: 5	Aj keď takéto rozdelenie obydľí podľa kategórií neumožňuje získať predstavu o konkrétnych podmienkach života v jednotlivých osídleniach, charakter bytového fondu je dôležitá informácia pre učenie charakteru osídlenia. Kódovanie bolo vedené predpokladom, podľa ktorého sú pevnejšie a legalizované obydľia vnímané ako viac integrované a menej pevné a nelegálne obydľia sú vnímané ako menej integrované. Výsledný počet bodov za tento indikátor je vypočítaný ako suma hodnôt za a) až k)

Číslo	Indikátor	Priradovanie bodov	Maximálna a minimálna hodnota:	Vysvetlenie a poznámky:
5	Percentuálny podiel pozemkov v jednotlivom type vlastníctva Na základe otázky: Pozemky, na ktorých sa nachádza osídlenie patria (v %) a) samotným Rómom b) známym vlastníkom (súkromným osobám) mimo osídlenia c) neznámym vlastníkom d) obci e) cirkvi f) armáde SR g) SPF – je ich vlastníkom h) SPF – je v jeho správe/štátnym inštitúciám i) iný vlastníkom	a) $(XY\%/100)*0$ b) $(XY\%/100)*0$ c) $(XY\%/100)*2$ d) $(XY\%/100)*0$ e) $(XY\%/100)*0$ f) $(XY\%/100)*0$ g) $(XY\%/100)*0$ h) $(XY\%/100)*0$ i) $(XY\%/100)*0$	min=0 max=2	Databáza Atlasu 2013 neobsahuje žiadne informácie o postoji majiteľa pôdy a preto je ťažké uzatvárať akékoľvek všeobecné závery o rozvojovom potenciáli. Preto za prekážku rozvoja bola považovaná iba situácia, pri ktorej nie je identifikovaný vlastníkom pôdy. Výsledný počet bodov za tento indikátor je vypočítaný ako suma hodnôt za a) až i)
6	a) Koľko % obydľí v osídlení môže využívať verejný vodovod b) Koľko % obydľí v osídlení ho aj skutočne využíva	a) $(XY-100)/100*2*-1$ b) $(XY-100)/100*2*-1$	min: 0 max:4	Prístup k zdroju pitnej vody je jeden zo základných predpokladov jednak dodržiavania základných hygienických pravidiel ako aj predpokladom zdravého života domácnosti.
7	Koľko % je v osídlení obydľí bez prístupu (nemajú osobitný vodovod ani studňu) k pitnej vode? Koľko % obyvateľov osídlení využíva iné zdroje pitnej vody?	a) $XY\%/100*8$ b) $XY\%/100*1$	min: 0 max: 9	Nemajú prístup k pitnej vode sa považuje za hlavné riziko, že by sa mali riešiť. V prípade druhej otázky, najčastejšie odpovede sú "verejné zdroje", ktorá predstavuje nižšiu úroveň ešte nie sú zdravotné riziká (v prípade, že zdroj je čistý). Existujú však prípady, kedy "iný zdroj" je v blízkosti rieky. Odporúčame upraviť tabuľky, ako je voda z rieky nemožno považovať za zdroj pitnej vody (je zrejmé, že aj tým, ktorým chýba zdroj nájsť zdroj, ale v prípade, že otázky, b), iba zdroje, ktoré sú čisté a v prijateľnej blízkosti by mali byť zahrnuté.
8	Koľko % obydľí v osídlení môže využívať verejnú kanalizáciu Koľko % obydľí v osídlení ju aj skutočne využíva?	a) $XY\%/100*0,5$ b) $XY\%/100*0,5$	min: 0 max:1	Prístup ku kanalizácii je jedna z podmienok zdravého života domácnosti. Keďže verejná kanalizácia nie je ešte úplným štandardom vo vidieckych obciach, týmto indikátorom bola daná relatívne nízka váha.
9	Koľko % obydľí v osídlení môže využívať elektrickú sieť?	$XY\%/100*4$	min: 0 max: 4	
10	Koľko % osídlenia je pokryté verejným osvetlením?	$XY\%/100*4$	min: 0 max: 4	

4.2 Prínosy a obmedzenia použitia indikátorov pri programovaní

Ako je uvedené v úvode, štúdia *Nejasný výsledok* ukázala, že geografická distribúcia MRK relevantných projektov ESF nezodpovedá plne geografickému rozloženiu rómskej populácie, ani potrebám, ktoré by mohli byť identifikované pomocou nástrojov ako je Index segregácie a podrozvinutosti. Pre čitateľov, ktorí sú oboznámení s pravidlami ESF na Slovensku v priebehu programového obdobia 2007 – 2013 tento záver nemôže byť prekvapujúci, pretože výberové konania neobsahovali konkrétne nástroje, ktoré by smerovali prostriedky do tých obcí alebo osád, kde sú najviac problematické podmienky. Postupy podávania žiadostí a riadenie projektov vyžadovali zároveň značné skúsenosti a špecifické know-how, ktoré často chýbalo vo vidieckych komunitách. Skúsené organizácie, ktoré pôsobia v mestských a viac rozvinutých regiónoch dokázali realizovať relatívne veľký počet projektov. Znamená to, že investície boli nasmerované zle? Hoci veľký podiel z prostriedkov Európskeho sociálneho fondu nebol použitý na tie komunity, kde sú podmienky najhoršie, nemali by sme zabúdať ani na to, že existujú aj dobré argumenty v prospech takéhoto spôsobu distribúcie, ktorý by mohol byť vyjadrený ako „absorbčná kapacita“. Zapojenie skúsených organizácií do implementácie projektov by mohlo byť napríklad prijaté ako faktor, ktorý zvýši takúto absorbčnú kapacitu. Avšak na druhej strane nie je vôbec jasné, do akej miery boli tie podporené „skúsené“ organizácie tými, ktoré mali dobrú povest' v rámci rómskych integračných projektov alebo boli tými s najlepšimi poznatkami o prístupe k finančným prostriedkom.

Do akej miery môžu byť dáta z *Atlasu 2013* reálne použité pre zlepšenie zacieľovania verejných prostriedkov? A ako by to mohlo byť dosiahnuté? Na nasledujúcich riadkoch ponúkame príklad odpovede na tieto otázky.

Využitie indexu 1: Obmedzenie oprávnenosti

Jedným zo spôsobov ako pomocou Indexu segregácie a podrozvinutosti (alebo porovnateľných indexov) zacieliť verejné fondy a intervencie je obmedziť geografický rozsah opatrení financovaných a zamerať sa na tie lokality (prípadne mestá alebo obce), kde sú najviac problematické podmienky. Ak by sa použil takýto postup, riadiaci orgán by mohol podľa Indexu určiť, ktoré obce/osady majú nárok na osobitné opatrenia alebo sú automaticky oprávnené čerpať pomoc z fondov EÚ prípadne z iných verejných zdrojov. Vytvorenie takéhoto zoznamu je veľmi jednoduché = zoradia sa všetky lokality podľa hodnoty indexu (vypočítaného podľa postupu uvedeného vyššie) a vyčleniť lokality (respektíve obce s lokalitami), kde index presahuje určitú hodnotu. Stanovenie hranice pre oprávnenosť je záležitosťou odbornej diskusie a závisí do veľkej miery od objemu finančných prostriedkov, ktoré by boli k dispozícii (alokácia akého priemerného objemu prostriedkov na jednu obec ešte umožňuje realizáciu zmysluplných aktivít so stanoveným cieľom). Ďalšou alternatívou stanovenia hranice oprávnenosti je použitie jednoduchého rozdelenia celej skupiny lokalít napríklad na pätiny, alebo desatiny, podľa hodnoty indexu a podporenie len najhoršej päťtiny alebo desatiny (pozri rozloženie podielu lokalít podľa krajov v Tabuľke AA, BB a CC). Z dôvodu obmedzenia prípadnej chyby z mechanického použitia indexu na stanovenie oprávnenosti je potrebné osobitne pristupovať k obciam s lokalitami, kde hodnota indexu sa blíži k hraničnej hodnote oprávnenosti. Na vysvetlenie: Ak je stanovené, že prostriedky z verejných zdrojov dostanú všetky obce, kde je lokalita s hodnotou Indexu segregácie a podrozvinutosti rovná alebo vyššia ako 25 (v prípade Slovenska je to hodnota vyjadrujúca 75% z maximálnej dosiahnutej hodnoty (33)), tak obce, kde sú lokality s hodnotou Indexu +/- 10% (t. j. 22,5–27,5) by boli individuálne posúdené vopred definovanou expertnou skupinou.

Tabuľka AA:**Rozdelenie lokalít podľa hodnoty Indexu segregácie a podrozvinutosti podľa krajov SR - štvrtiny**

Hodnota Indexu	0-8.25		8.25-16.5		16.5-24.75		24.75-33		Spolu
Kraj	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít
BB	99	69.7	33	23.2	9	6.3	1	0.7	142
BA	14	73.7	5	26.3	0	0.0	0	0.0	19
KE	146	64.0	66	28.9	12	5.3	4	1.8	228
NR	57	90.5	6	9.5	0	0.0	0	0.0	63
PO	181	71.3	61	24.0	10	3.9	2	0.8	254
TN	11	84.6	1	7.7	1	7.7	0	0.0	13
TT	56	91.8	4	6.6	1	1.6	0	0.0	61
ZA	13	68.4	6	31.6	0	0.0	0	0.0	19
Slovenská republika	577	72.2	182	22.8	33	4.1	7	0.9	799

Tabuľka BB:**Rozdelenie lokalít podľa hodnoty Indexu segregácie a podrozvinutosti podľa krajov SR - päťiny**

Hodnota Indexu	0-6.6		6.6-13.2		13.2-19.8		19.8-26.4		26.4-33		Spolu
Kraj	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít
BB	82	57.7	44	31.0	11	7.7	4	2.8	1	0.7	142
BA	13	68.4	4	21.1	2	10.5	0	0.0	0	0.0	19
KE	123	53.9	74	32.5	21	9.2	6	2.6	4	1.8	228
NR	56	88.9	5	7.9	2	3.2	0	0.0	0	0.0	63
PO	159	62.6	69	27.2	18	7.1	7	2.8	1	0.4	254
TN	10	76.9	2	15.4	1	7.7	0	0.0	0	0.0	13
TT	51	83.6	9	14.8	1	1.6	0	0.0	0	0.0	61
ZA	12	63.2	6	31.6	1	5.3	0	0.0	0	0.0	19
Slovenská republika	506	63.3	213	26.7	57	7.1	17	2.1	6	0.8	799

Tabuľka CC:**Rozdelenie lokalít podľa hodnoty Indexu segregácie a podrozvinutosti podľa krajov SR - desatiny**

Hodnota Indexu	0-3.3		3.3-6.6		6.6-9.9		9.9-13.2		13.2-16.5		16.5-19.8		19.8-23.1		23.1-26.4		26.4-29.7		29.7-33		Spolu
Kraj	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít	%	Počet lokalít
BB	46	32.4	36	25.4	29	20.4	15	10.6	6	4.2	5	3.5	3	2.1	1	0.7	1	0.7	0	0.0	142
BA	7	36.8	6	31.6	2	10.5	2	10.5	2	10.5	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	19
KE	53	23.2	70	30.7	45	19.7	29	12.7	15	6.6	6	2.6	6	2.6	0	0.0	3	1.3	1	0.4	228
NR	40	62.9	16	25.8	3	4.8	2	3.2	2	3.2	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	62
PO	83	32.7	76	29.9	44	17.3	25	9.8	14	5.5	4	1.6	4	1.6	3	1.2	0	0.0	1	0.4	254
TN	8	61.5	2	15.4	2	15.4	0	0.0	0	0.0	1	7.7	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	13
TT	35	57.4	16	26.2	6	9.8	3	4.9	0	0.0	1	1.6	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	61
ZA	9	47.4	3	15.8	3	15.8	3	15.8	1	5.3	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	0	0.0	19
Slovenská republika	281	35.1	225	28.2	134	16.8	79	9.9	40	5.0	17	2.1	13	1.6	4	0.5	4	0.5	2	0.3	799

Poznámka: V prípade štyroch osídlení vzhľadom na absentujúce dáta nebolo možné index vypočítať

Index segregácie a podrozvinutosti, ako je definovaný vyššie v texte, môže byť zmenený alebo nahradený indexom na mieru tak, aby sa odrážali ciele určitého režimu financovania. Ak skupina oprávnených obcí a osád nie je zadaná príliš úzko, v procese výberu žiadostí o financovanie je stále možné uplatniť konkurenčné prvky ako napríklad posúdenie existujúcich kapacít, preukázanie politickej vôle alebo kvalita navrhovanej metodiky projektu. Mali by sme si byť vedomí toho, že podmienky sa v priebehu času menia. Pokiaľ by sme definovali skupinu obcí oprávnených na financovanie príliš úzko, mohlo by sa stať, že v okolitých obciach by vznikli nové neformálne štruktúry, ktoré nie sú zahrnuté v *Atlase*.

Aj keď uvedená metóda môže veľmi efektívne zabrániť omylom pri cieľení podpory, je potrebné upozorniť aj na jej nedostatky. Jeden z problémov, ktorý sa môže objaviť sú problémy s použitím (alebo využitím) poskytnutých finančných prostriedkov. Mnohé etnicky rozdelené obce sa zdráhajú podporiť zlepšenie podmienok v rómskych osadách, a teda by sa ani o prostriedky ponúkané na takýto „politicky nepopulárny účel“ neuchádzali. Najlepšou odpoveďou na tento problém by mohla byť formulácia jasných požiadaviek integrácie marginalizovaných skupín obyvateľov a ich následné tvrdé presadzovanie vládou aj v prípadoch, keď miestna samospráva sa takýmto integračným aktivitám bráni. V prípade obcí, kde miestni politici bránia integračným aktivitám (ako sú budovanie infraštruktúry v osadách, legalizácia bývania, atď.) by plánovanie, a kde je to nevyhnutné aj vlastníctvo pozemkov pod rómskou osadou, mala prebrať štátna agentúra, ktorá by mala za úlohu rozvoj najmenej rozvinutých lokalít. Legislatívne by to mohlo byť upravené podobne ako je to v prípade veľkých dopravných projektov (napr. výstavba diaľnic, atď.), ktoré sú považované za príliš dôležité pre štát, aby boli blokové nejakou lokálnou opozíciou.

Bez takýchto systémových krokov je žiaľ nepravdepodobné, že ponúknutie finančných prostriedkov bude dostačujúce na skutočnú zmenu v mnohých najviac znevýhodnených osadách. Samozrejme, problém neochoty spolupracovať na strane obce má tendenciu byť väčší s reštriktívnejším obmedzením oprávnenosti obcí alebo lokalít. Hoci čím užšie zameranie môže byť motivované čo najlepším cieľením zdrojov na lokality, kde je to najpotrebnejšie, výsledkom môže byť, že pomerne veľký objem prostriedkov nebude vôbec použitých. Keďže celkové životné podmienky nie sú uspokojujúce ani v mnohých lokalitách s nižšou hodnotou indexu segregácie a podrozvinutosti, takýto nežiaduci vedľajší efekt

by znamenal, že v konečnom dôsledku by cenné zdroje neboli poskytnuté nikomu, kto pomoc potrebuje.

Ďalším problémom takéhoto jednostranného zamerania na najproblematickejšie lokality môže byť vyslanie signálu obciam, ktoré sa v minulosti viac snažili realizovať rôzne integračné politiky. Ak by boli zdroje na zlepšenie situácie Rómov poskytnuté iba obciam, ktoré v minulosti nerealizovali žiadne integračné aktivity (čiže celkové podmienky sú zlé, ako vyjadruje index segregácie a podrozvinutosti pre lokality, ktoré sa v nich nachádzajú), tak zástupcovia progresívnejších obcí by to mohli celkom oprávnene kritizovať ako určitú formu nezaslúženého trestu za ich integračné aktivity v minulosti. Zameranie sa len na extrémne situácie (podmienky) a vynechanie lokalít, kde životné podmienky Rómov a medietnické vzťahy nie sú ani extrémne zlé, ale ani nijako zvlášť dobré, by bolo obrovskou chybou. Zatiaľ čo lokality s extrémne zlými podmienkami predstavujú humanitárnu tragédiu, ktorá si vyžaduje rázne opatrenia, lokality kde je rozdiel medzi Rómami a Nerómami menší, majú väčší potenciál na úspešnú integráciu do modernej spoločnosti a hospodárstva. Preto je veľmi dôležité presne definovať, aké aktivity by mali byť cieľené primárne do najhorších lokalít a aké aktivity by mali smerovať do všetkých lokalít s Rómami (respektíve do lokalít s Rómami, ktorých charakterizujú iné potreby).

Využitie indexu 2: Alokovanie prostriedkov pre jednotlivé regióny

Ďalším spôsobom použitia indexu by mohlo byť definovanie kľúča, podľa ktorého by sa alokovali prostriedky medzi regióny alebo mikroregióny, a ktorý by odrážal identifikovanú úroveň potrieb. Napríklad, riadiaca autorita zodpovedná za rozdelenie finančných prostriedkov v programe podpory zlepšenia základnej technickej infraštruktúry v najmenej rozvinutých lokalitách by mohla použiť Index na definovanie zoznamu 50-ich (alebo 100, alebo 20, atď.) lokalít, ktoré podporu potrebujú najviac. V druhom kroku by riadiaca autorita analyzovala regionálnu distribúciu takýchto lokalít (na úrovni krajov, okresov alebo mikroregiónov) a následne alokovala finančné prostriedky na tie územné celky proporčne k počtu lokalít. Čiže, ak v niektorom okrese (alebo inej územnej jednotke) je

10 najmenej rozvinutých lokalít, zatiaľ čo v inom okrese je iba jedna taká lokalita, tak ten prvý okres dostane 10 krát viac finančných prostriedkov ako ten druhý. Podobne v inom type programu, napríklad zameranom na vzdelávanie, môže byť vytvorený iný index (odzrkadľujúci ciele programu) a použitý potom podobne ako je písané vyššie.

Práca s alokáciami môže pomôcť minimalizovať niektoré potenciálne problémy spomenuté skôr v tejto kapitole (mechanické použitie Indexu bez zvažovania lokálneho kontextu). Ale s touto metódou sa nevyhneme riziku, že alokované finančné prostriedky budú v podporených regiónoch použité na iný účel ako je zlepšenie situácie Rómov v najviac znevýhodnených lokalitách. V prípade použitia tejto metódy je istotne nevyhnutné pridať ďalšie podmienky podpory. Aj na to môže byť použitý *Atlas 2013*. Napríklad podporené územné jednotky (obce

alebo mikroregióny) by mali jasne preukázať ako súvisí podiel Rómov v celkovej populácii tej územnej jednotky s podielom Rómov medzi účastníkmi projektov.

Alokácia finančných prostriedkov na základe Indexu sa javí ako vhodná metóda na riešenie nedostatočnej infraštruktúry (technickej, sociálnej, vzdelávacej). V iných prípadoch (ako napríklad zamestnanosť) je lepšie alokovať zdroje na základe odhadov veľkosti rómskej populácie. Keďže mnohé projekty zamestnanosti nebudú cieľiť iba na Rómov, možno tento údaj kombinovať s inými, ako napríklad miera nezamestnanosti v regióne a podobne. Navyše by bolo vhodné, aby grantisti, ktorí implementujú aktivity s dopadom na zamestnanosť mali povinnosť preukázať, že ich cieľová skupina korešponduje s etnickou a sociálnou diverzitou regiónu a obce, kde sa projektové aktivity realizujú. Údaje z Atlasu 2013 sú vhodné aj na toto.

5. ZHRNUTIE

Vo fáze prípravy metodológie pre zisťovanie *Atlas 2013* sa na základe existujúcich informačných zdrojov a databáz pripravil zoznam obcí a miest, u ktorých sa predpokladalo, že majú početnejšiu rómsku komunitu (viac ako 30 obyvateľov). Zoznam vychádzal z údajov *Atlasu rómskych komunít 2004*, z databázy schválených *Lokálnych stratégií komplexného prístupu* v rámci Horizontálnej priority MRK a z telefonického zisťovania, ktoré v roku 2010 realizoval Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Do tohto zoznamu boli zaradené aj mestá a obce, v ktorých bolo minimálne 30 obyvateľov, ktorí deklarovali rómsku národnosť v *Sčítaní obyvateľov, domov a bytov* (SODB) v roku 2011. Z celkového počtu 2 890 obcí v rámci Slovenskej republiky bolo do *Atlasu 2013* zaradených 1 070 obcí.

Týchto 1 070 obcí (z toho je 120 miest a 950 obcí) predstavuje 37 % všetkých miest a obcí na Slovensku. Najvyšší počet obcí a miest s rómskou komunitou sa podľa vyššie zmienených kritérií výberu nachádza v Banskobystrickom kraji (266 obcí, čo je 24,9 % všetkých obcí zaradených do *Atlasu*) a najmenej v Bratislavskom a v Žilinskom kraji (27 obcí, čo je iba 2,5 % všetkých obcí zaradených do *Atlasu*). Najvyššie percentuálne zastúpenie obcí s rómskou komunitou má Košický kraj (58,2 %) a najmenšie percento obcí s rómskou komunitou má Žilinský kraj (8,6 %).

Jednou z kľúčových informácií, ktoré *Atlas 2013* sledoval, bolo priestorové umiestnenie príslušných rómskych osídlení v zisťovaných obciach a mestách. V súlade s metodológiou uplatnenou v rámci zisťovania v roku 2004 sa identifikovali 3 typy sídelných osídlení či osídlení: osídlenia vo vnútri obce; osídlenia na okraji obce; segregované osídlenia.

Atlas 2013 eviduje 803 osídlení všetkých troch typov, ktoré sa nachádzajú v 583 obciach (54,7 % zo všetkých zisťovaných obcí). Popri obciach, v ktorých sa nachádza aspoň jedno osídlenie, evidujeme 485 miest a obcí (45,3 % zisťovaných obcí), v ktorých sa nenachádza žiadne osídlenie. Najpočetnejším typom sú osídlenia na okraji obce, ktorých je 324 (40,4 % všetkých osídlení), na druhom mieste sú

osídlenia vo vnútri obcí, ktorých je celkovo 246 (30,7 % všetkých osídlení) a na treťom mieste sú segregované osídlenia v počte 233 (16,6 % všetkých osídlení).

Veľmi dôležitým ukazovateľom pre sledovanie životných podmienok je **dostupnosť a využívanie inžinierskych sietí**: rozvodov elektrickej energie, verejného vodovodu, verejnej kanalizácie a plynu. *Atlas 2013* eviduje 14 rómskych osídlení bez akéhokoľvek infraštruktúrneho vybavenia, bez prístupu k elektrickej energii, verejnému vodovodu, kanalizácii a plynu. Všetky tieto osídlenia patria do kategórie segregovaných a sú vzdialené od obce v priemere 1350 metrov. Až tri štvrtiny zo všetkých osídlení (598) je pokrytých **verejným vodovodom** (p krytie je rovné alebo väčšie ako 50 %) a vodovod tu skutočne využíva až 76,0 % všetkých obydľí. V takmer jednej štvrtine osídlení (185) verejný vodovod chýba úplne – z nich sa až 111 osídlení (13,8 %) nachádza v takých obciach, v ktorých nerómska časť verejný vodovod má. Celkovo je najlepšia situácia v Trenčianskom kraji, kde je úplne pokrytých verejným vodovodom 92,3 % osídlení a najhoršie je to v Košickom kraji, kde verejný vodovod je dostupný pre 66,5 % osídlení. Priemerne je reálne používanie verejného vodovodu na úrovni 76,3 %, pričom najviac je verejný vodovod využívaný v osídleniach vo vnútri obcí a najmenej v segregovaných osídleniach. Vlastnú studňu ako zdroj pitnej vody využíva v rámci všetkých sledovaných osídlení 23,7 % obydľí, pričom najvyšší počet obydľí využívajúcich tento zdroj pitnej vody je v Nitrianskom kraji (33,6 %) a najnižší počet obydľí evidujeme v tomto smere v Trenčianskom kraji (7,7 %).

Celkovo 7,2 % všetkých obydľí v osídleniach nemá prístup k pitnej vode, pričom najhoršia situácia je v Košickom kraji (10,7 %) a najlepšia situácia je v Trenčianskom kraji (0,9 %). Najhoršia situácia je v prípade segregovaných osídlení, kde je bez prístupu k pitnej vode až 11,1 % obydľí.

Pokrytých **verejnou kanalizáciou** je 41,6 % sledovaných všetkých osídlení, čo celkovo to predstavuje 334 osídlení, a využíva ju 82,5 % všetkých obydľí v nich sa nachádzajúcich. V 453 osídleniach (56,4 %) verejná kanalizácia chýba úplne – z nich až 170 osídlení (21,2 %) sa nachádza v takých obciach, v ktorých nerómska časť verejnú kanalizáciu má. Celkovo najlepšia situácia je v Žilinskom kraji, kde je verejnou kanalizáciou pokrytých 79,0 % osídlení a najhoršie je v Košickom kraji, kde je verejná kanalizácia dostupná iba v prípade 25,7 % osídlení. Priemerne je reálne využívanie verejnej kanalizácie na úrovni 82,5 %, pričom

najmenej v segregovaných osídleniach – 76,9 %. Až 79 osídlení, (33,9 % zo všetkých segregovaných osídlení bez prístupu k verejnej kanalizácii) je lokalizovaných v obci, ktorá vo svojej nerómskej časti verejnú kanalizáciu má.

Vlastnú žumpu využíva v rámci všetkých sledovaných osídlení 24,7 % obydľí, pričom najvyšší počet obydľí využívajúcich žumpu je v Bratislavskom kraji (60,0 %) a najnižší počet obydľí evidujeme v tomto smere v Žilinskom kraji (9,2 %). Až 97,4 % sledovaných všetkých osídlení je pokrytých rozvodmi **elektrickej energie** – čo celkovo predstavuje 782 osídlení – a reálne ju využíva 94,3 % všetkých obydľí v nich sa nachádzajúcich.

Dostupnosť **plynu** v rómskych osídleniach je relatívne vysoká, ale jeho využívanie je relatívne nízke. Dôvodom tohto stavu je pravdepodobne skutočnosť, že ide o finančne náročný zdroj energie, ktorý je možné v mnohých prípadoch nahradiť lacnejším tuhým palivom. Hoci celkovo je 416 osídlení pokrytých rozvodmi plynu, využíva ich iba 35,1 % obydľí. *Atlas 2013* eviduje 356 osídlení bez rozvodov plynu, čo predstavuje 44,3 % všetkých sledovaných osídlení. Z nich je 261 lokalizovaných v obci, ktorá vo svojej nerómskej časti rozvod plynu má.

Jednou z najdôležitejších tém v rámci diskusie ohľadom životných podmienok Rómov na Slovensku sú otázky spojené s bývaním. V 803 osídleniach, v ktorých bývajú rómske komunity sa nachádza celkovo 29 406 obydľí (v ktorých býva odhadovaných 215 436 ľudí). Bytov je celkovo 10 635 (36,2 %) a býva v nich odhadovaných 66 400 obyvateľov osídlení (29,7 %). Murovaných domov zapísaných do katastra je 8 701 a býva v nich odhadovaných až 72 083 ľudí (33,5 %). Spoločne s legálnymi drevenicami a domami, na ktoré bolo vydané stavebné povolenie – t. z. individuálne domy, ktoré majú legálny status – toto číslo dosahuje 9 889 obydľí (33,6 %), v ktorých býva celkovo odhadovaných 79 187 (36,8 %) ľudí. V osídleniach sa nachádza ešte ďalších 3 662 murovaných domov a 399 dreveníc, ktoré majú nelegálny status, ale stavebne spĺňajú charakter stavby – spolu to je 4061 obydľí (13,8 %) v ktorých býva odhadovaných 33 822 (15,7 %) ľudí. V rámci *Atlasu 2013* sa zaevidovalo 4131 chatrčí, čo predstavuje 14,1 % všetkých obydľí a býva v nich odhadovaných 31 601 (14,7 %) obyvateľov osídlení. V segregovaných osídleniach evidujeme 9 756 obydľí, v ktorých odhadujeme celkovo 73 920 obyvateľov.

Veľmi dôležitým ukazovateľom životných podmienok v jednotlivých osídleniach je aj **majetkovo-právny vzťah k pozemkom**, na ktorých sa osídlenia nachádzajú. Percentuálne najväčším majiteľom pozemkov v osídleniach, na ktorých sú postavené obydlia Rómov sú samotní Rómovia. Celkovo ide 35 % všetkých pozemkov, na ktorých sú postavené primárne registrované individuálne stavby (murované domy alebo drevenice). Druhým najväčším vlastníkom pozemkov v osídleniach (31 %) sú obce, v katastri ktorých sa nachádzajú. Dá sa preto skonštatovať, že približne 2/3 pozemkov by sa dalo považovať za majetkovo-právne vysporiadané (alebo za také, ktoré sa dajú pomerne ľahko vysporiadať). Približne 20 % pozemkov v osídleniach, v ktorých bývajú Rómovia patrí známym vlastníkom bývajúcim mimo osídlení, približne 9 % pozemkov vlastní iní vlastníci (cirkev, slovenský pozemkový fond, štátne inštitúcie, právnické osoby a pod.) a približne 5 % pozemkov patrí neznámym vlastníkom.

Výrazným ukazovateľom kvality života v jednotlivých obciach Slovenska je aj **dostupnosť verejných služieb**. V sledovaných 1070 obciach Slovenska sme nezistili ani jednu obec, ktorá by nemala autobusovú zastávku, t.j. ktorá by nemala autobusové spojenie. Na druhej strane, iba 32,5 % obcí (348) je pokrytých železničným spojením. Priemerná vzdialenosť k najbližšej železničnej zastávke v obciach, v ktorých železničné spojenie absentuje je 13 km.

V 452 sledovaných obciach (42,2 %) sa nachádza **ambulancia všeobecného lekára**, 618 obcí takéto ambulancie nemá a musí v priemere za všeobecným lekárom dochádzať 7 km. Horšia situácia je v prípade siete ambulancií **detských lekárov** (pediatrov), ktoré sa nachádzajú iba v 333 sledovaných obciach (31,1 %), pričom priemerná vzdialenosť pediatrickej ambulancie od obcí, v ktorých sa táto nenachádza, predstavuje 9 km. Sieť stomatologických ambulancií sa nachádza v 344 sledovaných obciach (32,2 %), pričom z obcí v ktorých sa **stomatologická ambulancia** nenachádza musia pacienti cestovať priemerne 8 km. Najhoršia situácia je v prípade **gynekologických ambulancií**, ktoré sa nachádzajú iba v 197 sledovaných obciach (18,4 %) a až 873 obcí tieto ambulancie nemá (81,6 %). Najbližšia gynekologická ambulancia je od týchto obcí vzdialená v priemere 10 km. **Lekárne** sa nachádzajú v 364 sledovaných obciach (34,0 %) a absentujú v 706 (66 %) sledovaných obciach. Priemerná vzdialenosť k najbližšej lekární je 7 km. **Predajne potravín** sa nachádzajú v 1048 sledovaných obciach (97,9 %), a len 22 obcí (2,1 %) takúto službu neposkytuje. Priemerná vzdialenosť k najbližšej predajni potravín je 4 km.

Veľmi diskutovanou témou je **politická participácia Rómov** na verejnom a politickom živote. V rámci sledovaných obcí, v miestnych samosprávach pracuje 9 033 poslancov obecných a mestských zastupiteľstiev, z ktorých je podľa odhadov 426 Rómov (to tvorí iba 4,7 % všetkých poslancov). V 339 sledovaných obciach boli v určitom období po roku 1990 v obecnom zastupiteľstve aj Rómovia, pričom v 188 prípadoch ide o obce, v ktorých v súčasnosti rómski poslanci neparticipujú vôbec. V 245 mestách a obciach pracuje aj komisia, ktorá rieši aj rómsku problematiku v obci.

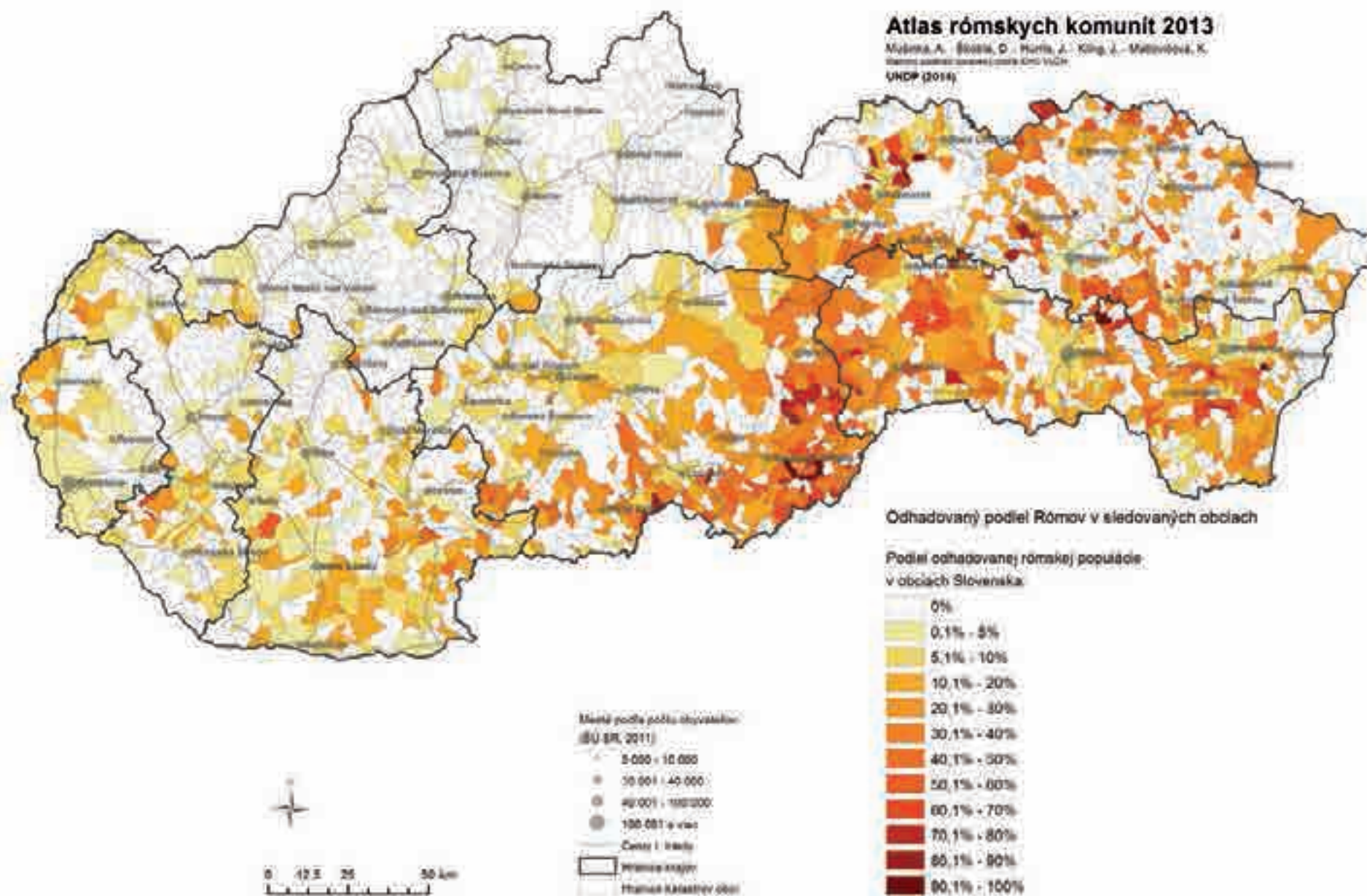
V 108 mestách a obciach evidujeme aktivity komunitného centra, charity, nízkoprahového centra a pod. V rámci *Atlasu 2013* sa evidovalo 692 obcí, v ktorých registrujú nejaké mimovládne združenie a v 251 mestách a obciach tieto mimovládne organizácie aj pracujú s Rómami. V obciach sa evidovalo 1414 folklórnych skupín, speváckych a tanečných súborov, hudobných skupín a jednotlivcov. Tieto pôsobia v 556 sledovaných obciach a 177 z nich uviedlo, že v ich folklórnych skupinách alebo súboroch participujú alebo v minulosti participovali aj Rómovia.

Aj keď priame **porovnanie obidvoch zisťovaní – *Atlasu rómskych komunit 2004* a *Atlasu rómskych komunit 2013*** – nie je v dôsledku viacerých faktorov možné, dá sa poukázať na nasledujúce rozdiely. V rámci *Atlasu 2004* bolo navštívených 1 087 obcí, zatiaľ čo v rámci *Atlasu 2013* bol detailný dotazníkový prieskum realizovaný v 1 070 obciach. *Atlas 2004* evidoval 168 osídlení vo vnútri obce (nazýval ich *obecné alebo mestské osídlenia*), zatiaľ čo *Atlas 2013* eviduje takýchto osídlení 246. V prípade osídlení na okraji obce či mesta ich *Atlas 2004* evidoval 338 zatiaľ čo *Atlas 2013* ich uvádza 324. Podľa *Atlasu 2004* je počet segregovaných osídlení 281 a podľa *Atlasu 2013* je ich počet 233.

Atlas 2004 evidoval 46 osídlení bez akýchkoľvek inžinierskych sietí a bez prístupovej cesty, v ktorých bývalo odhadom 4 460 obyvateľov. *Atlas 2013* už eviduje iba 14 osídlení v ktorých nie sú žiadne inžinierske siete a býva v nich odhadom 1 579 Rómov. Situácia ohľadne dostupnosti inžinierskych sietí sa na základe údajov *Atlasu 2013* oproti *Atlasu 2004* zlepšila: v pomerných odhadoch, v roku 2004 bolo bez prístupu k elektrickej energii 9 % osídlení, zatiaľ čo podľa údajov *Atlasu 2013* je takýchto osídlení iba 1,7 %. V prípade kanalizácie bolo v roku 2004 bez kanalizácie 81 % osídlení, zatiaľ čo podľa údajov *Atlasu 2013* ich je iba 56,4 %. Bez prístupu k plynu bolo podľa *Atlasu 2004* až 59 % osídlení a podľa *Atlasu 2013* to je 44,3 %. V prípade verejného vodovodu bolo podľa údajov *Atlasu 2004* bez prístupu k verejnému vodovodu 37 % osídlení a podľa *Atlasu 2013* to bolo 23 % osídlení.

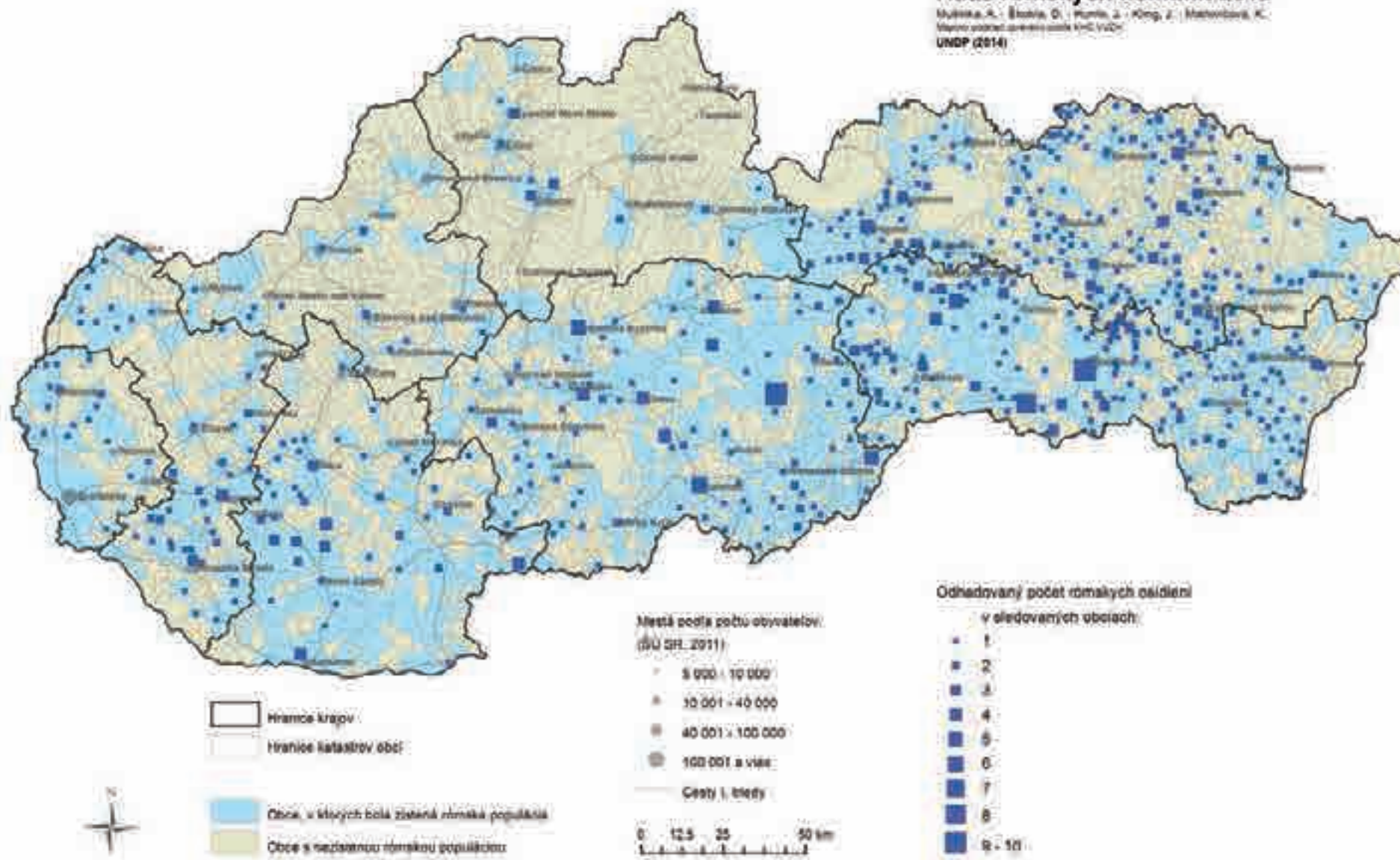
Ohľadne využívania jednotlivých typov inžinierskych sietí *Atlas 2004* uvádzal, že na verejný vodovod bolo napojených približne 39 % obydľí, *Atlas 2013* uvádza, že 58,8 % obydľí reálne využíva verejný vodovod. Podľa údajov *Atlasu 2004* verejnú kanalizáciu využíva 13 % obydľí v sledovaných osídleniach, podľa údajov *Atlasu 2013* je to 29,9 % obydľí. Podľa *Atlasu 2004* plyn využíva 15 % obydľí a podľa *Atlasu 2013* to je 18,7 %. Rozvody elektrickej energie podľa *Atlasu 2004* využíva 89 % obydľí a podľa údajov *Atlasu 2013* až 92,3 % obydľí. Čo sa týka prístupovej cesty do osídlení, *Atlas 2004* uvádza, že až 20 % osídlení nemá asfaltovú prístupovú cestu, podľa údajov *Atlasu 2013* je bez asfaltovej prístupovej cesty 12,0 % osídlení; asfaltovú prístupovú cestu má 74,5 % osídlení a čiastočne asfaltovú (alebo kombinovanú) má 13,5 % sledovaných osídlení.

6. MAPOVÁ ČASŤ

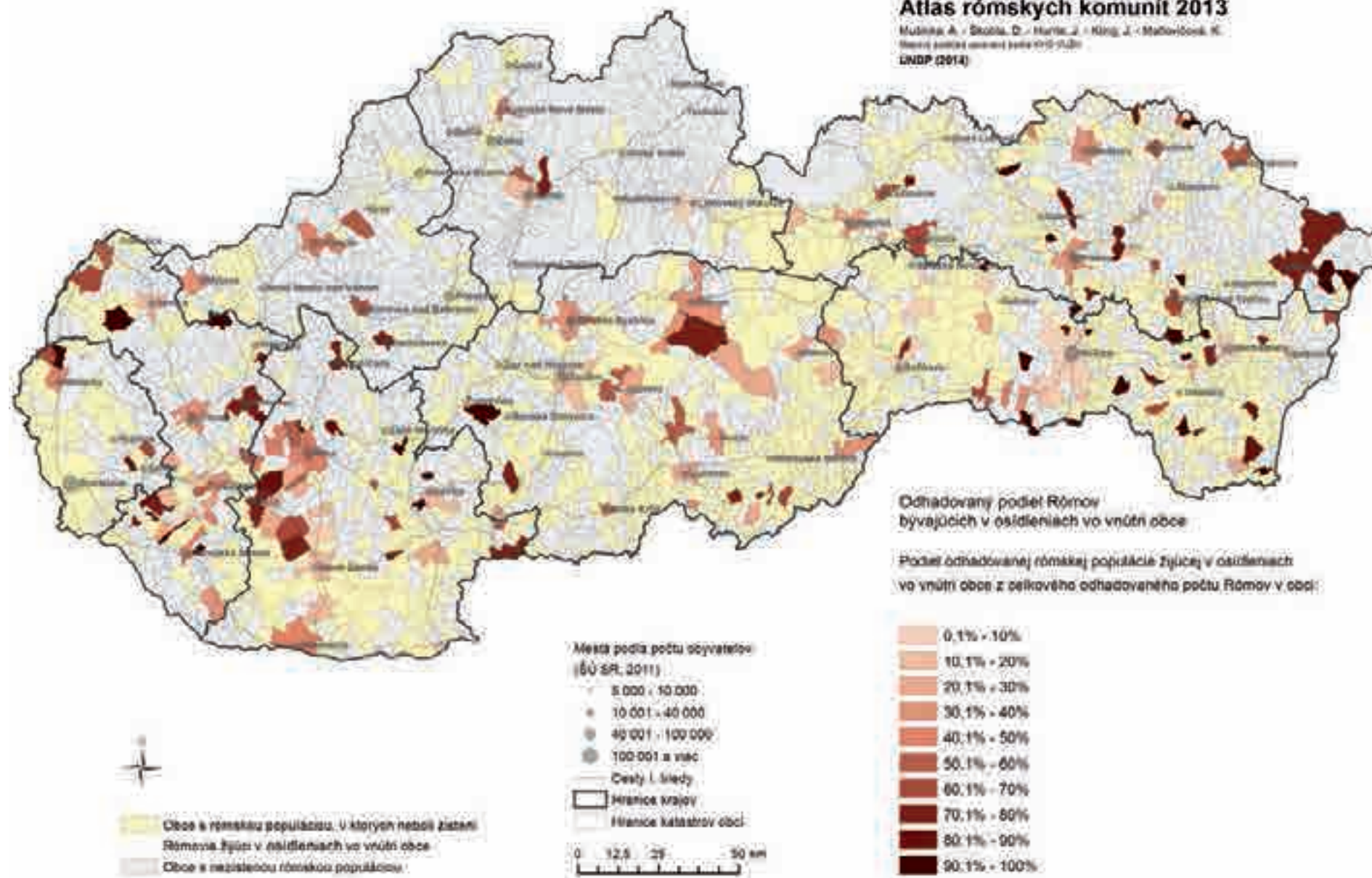
Atlas rómskych komunít 2013

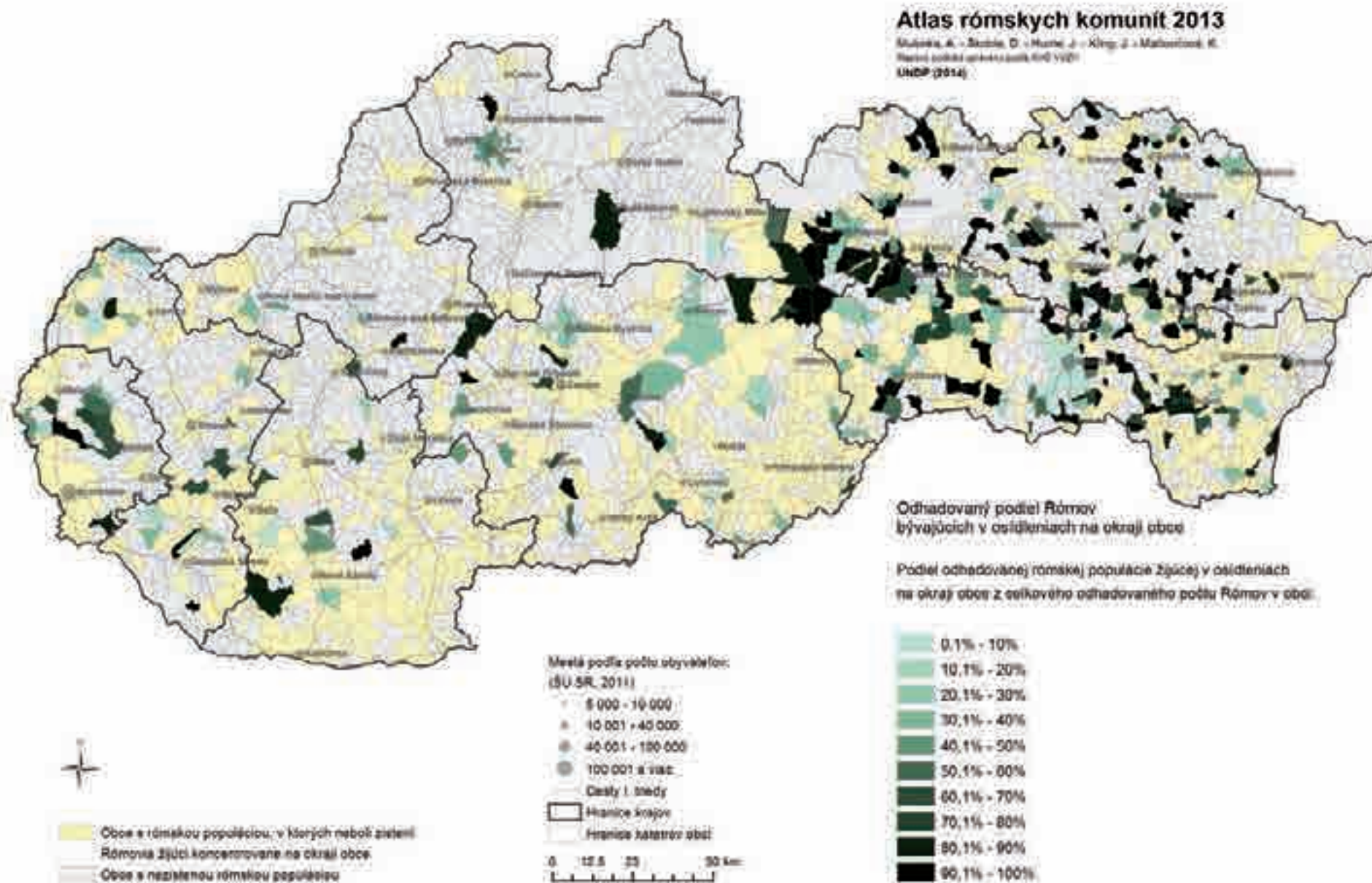
Kyrtík, A., Škrobík, D., Purný, Z., Krng, Z., Machovský, K.
Mapy podrobnej spravy o sile KHC VÚDZ
UNDP (2014)

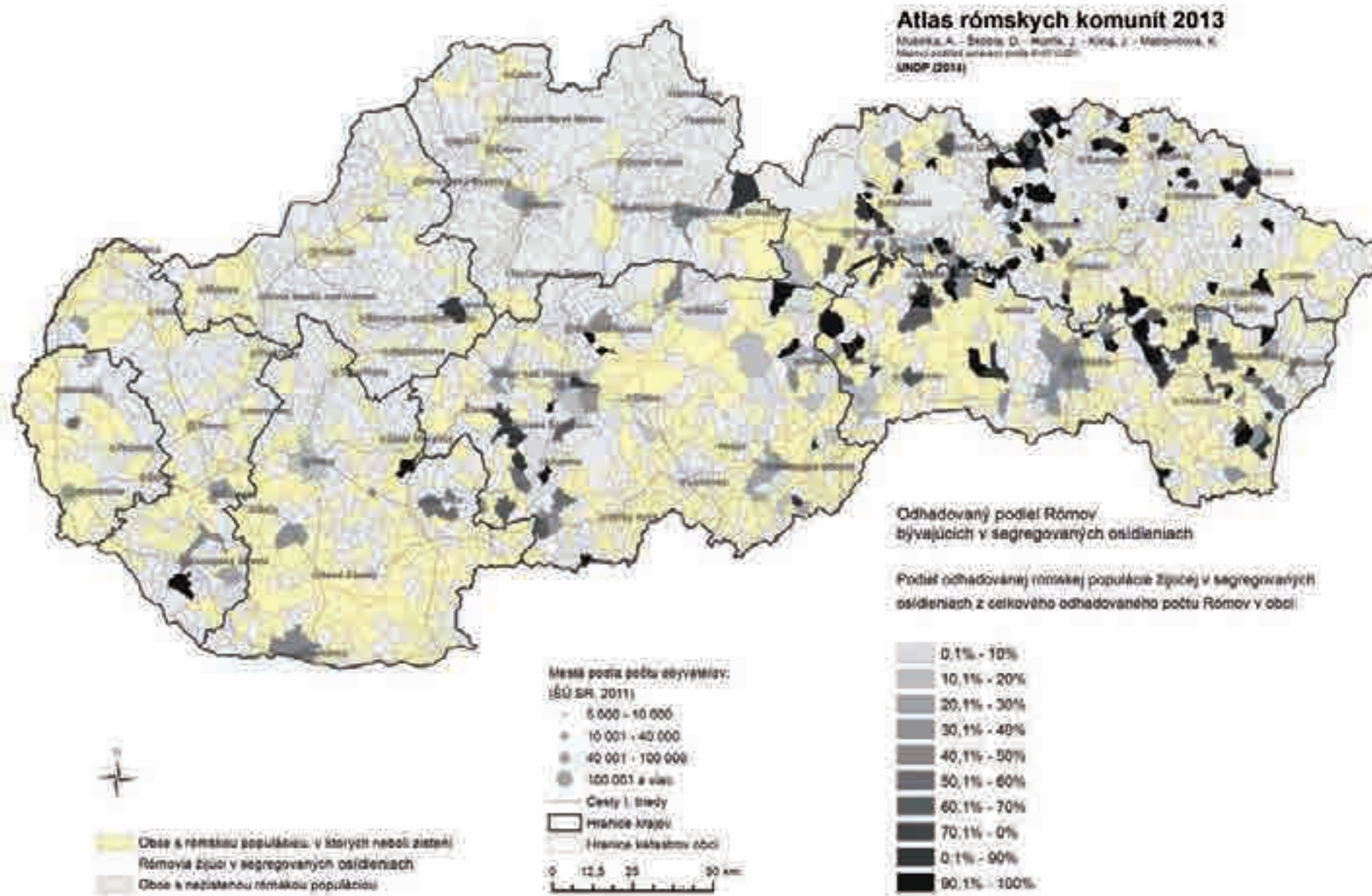

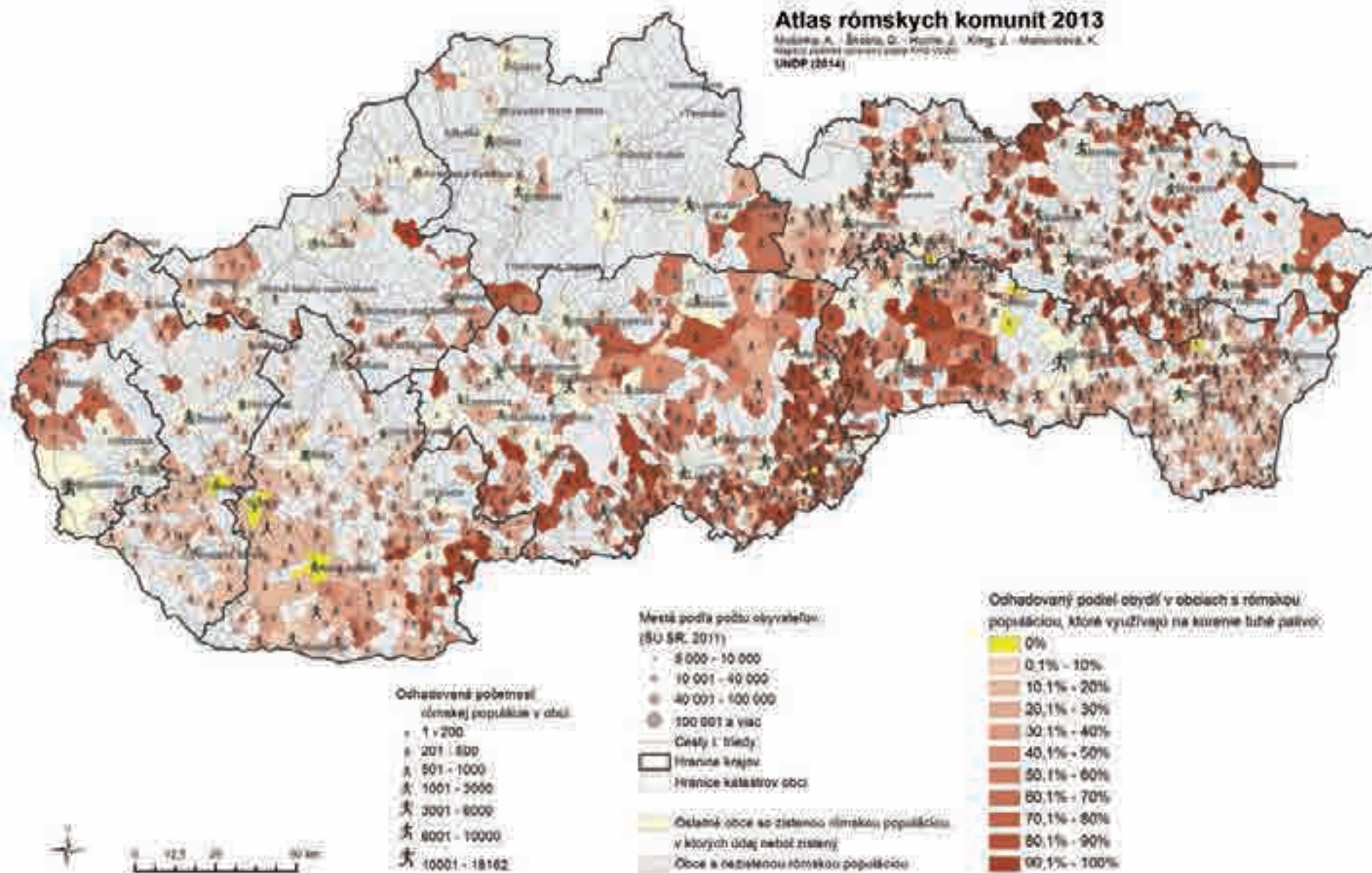
Atlas rómskych komunít 2013

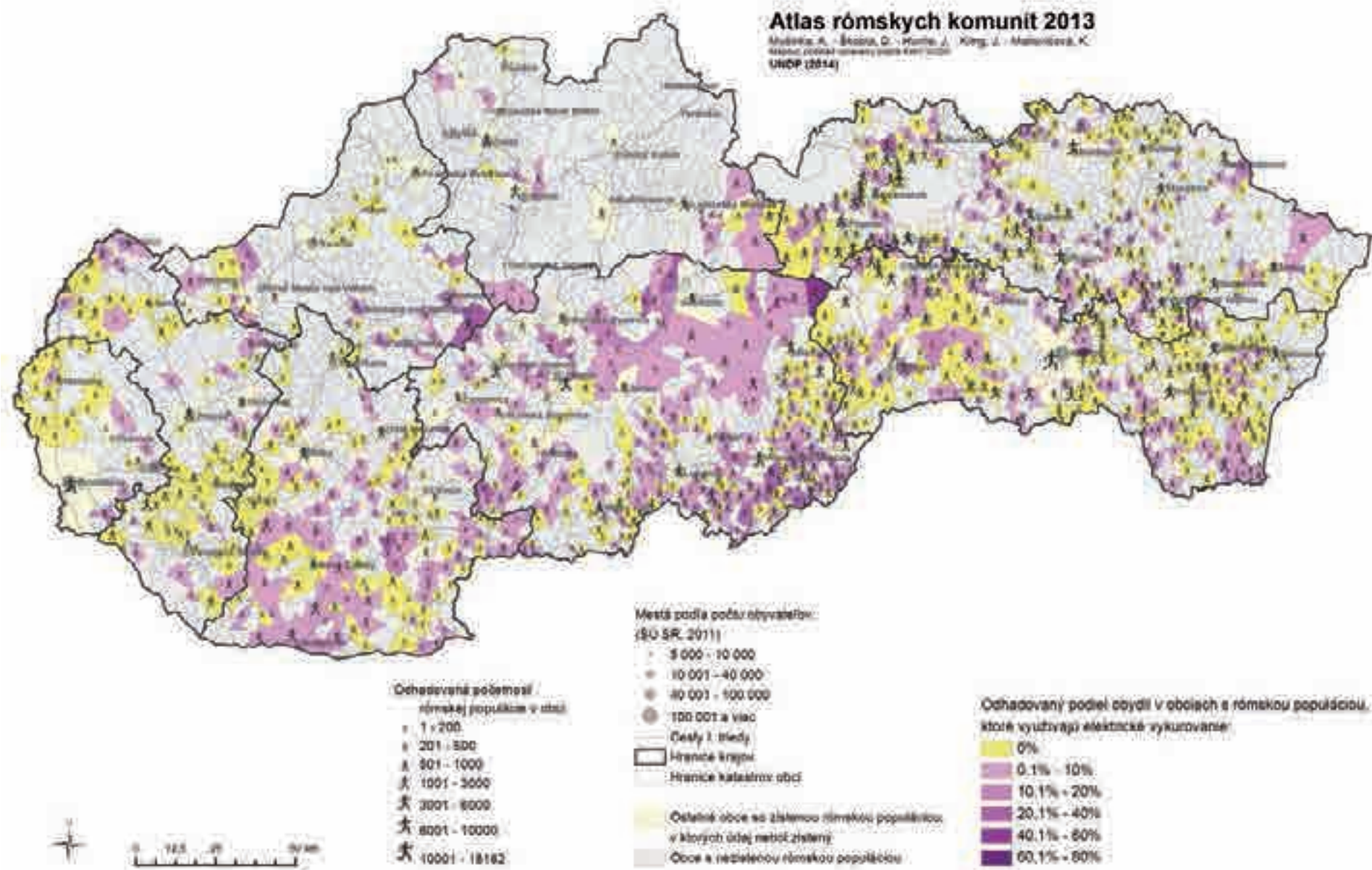
Mušinka A. · Škoba D. · Hurník J. · Kriš J. · Maňovcová K.
 Nový zborník omení politiku štátu
 UNDP (2014)

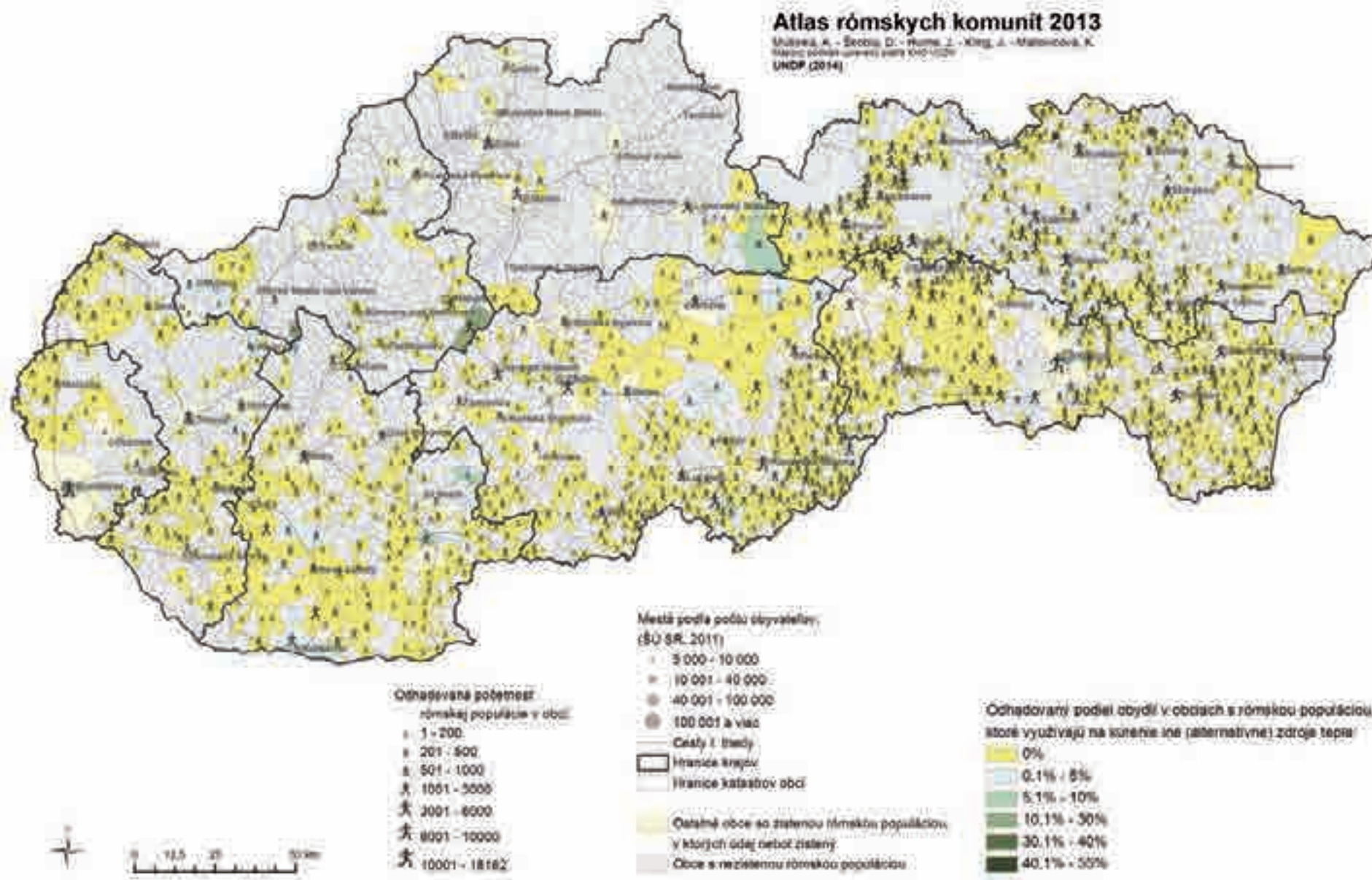

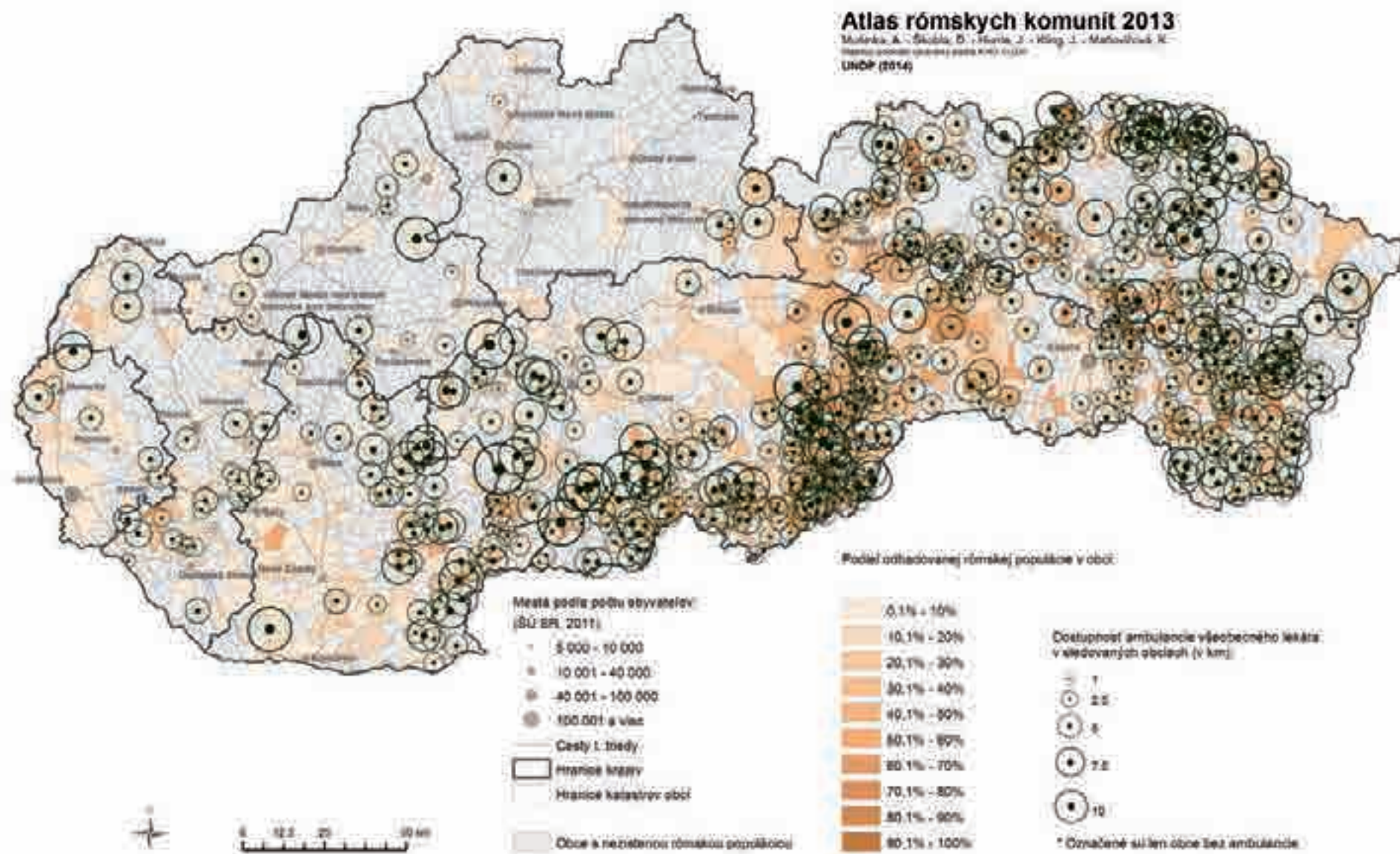

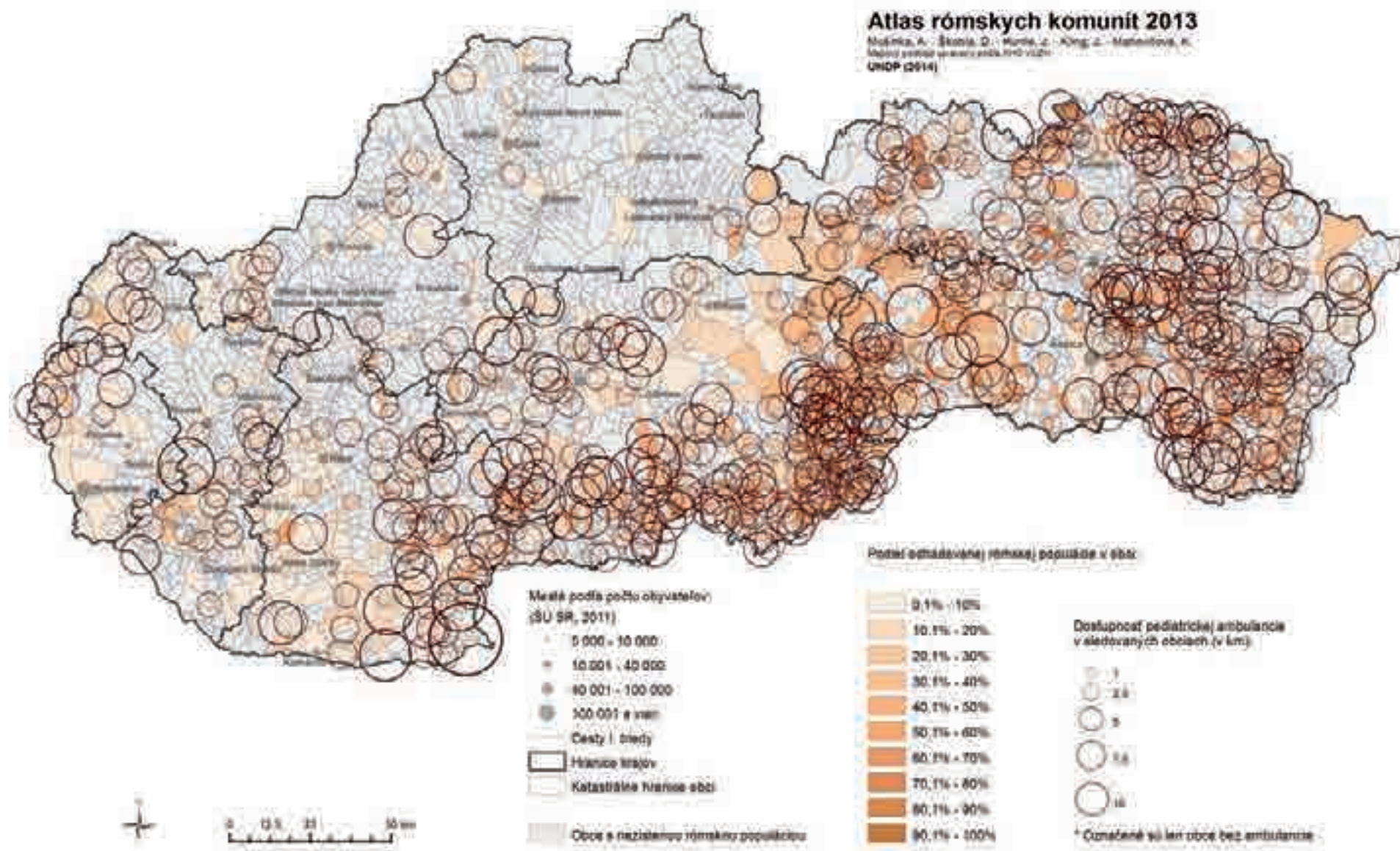

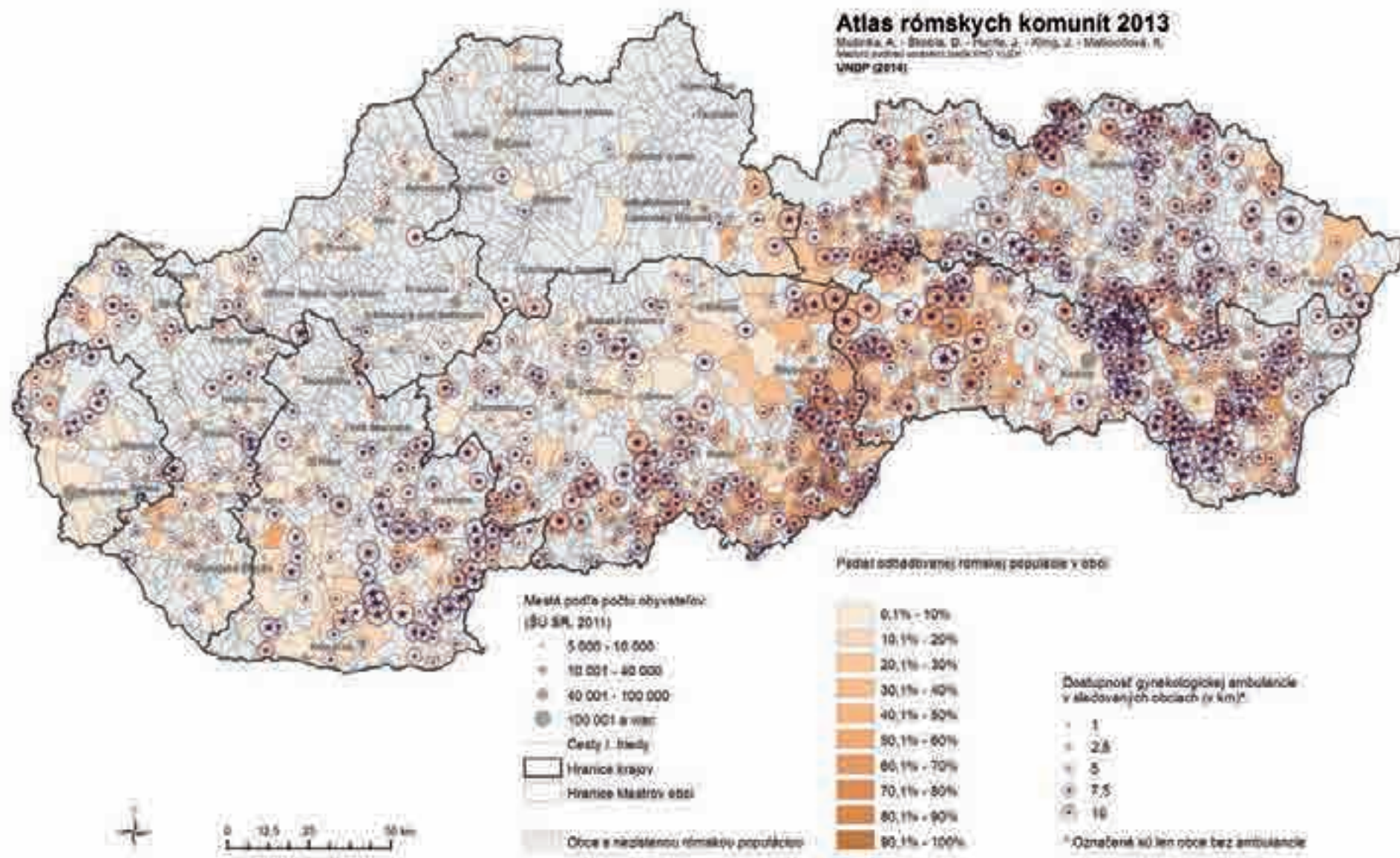

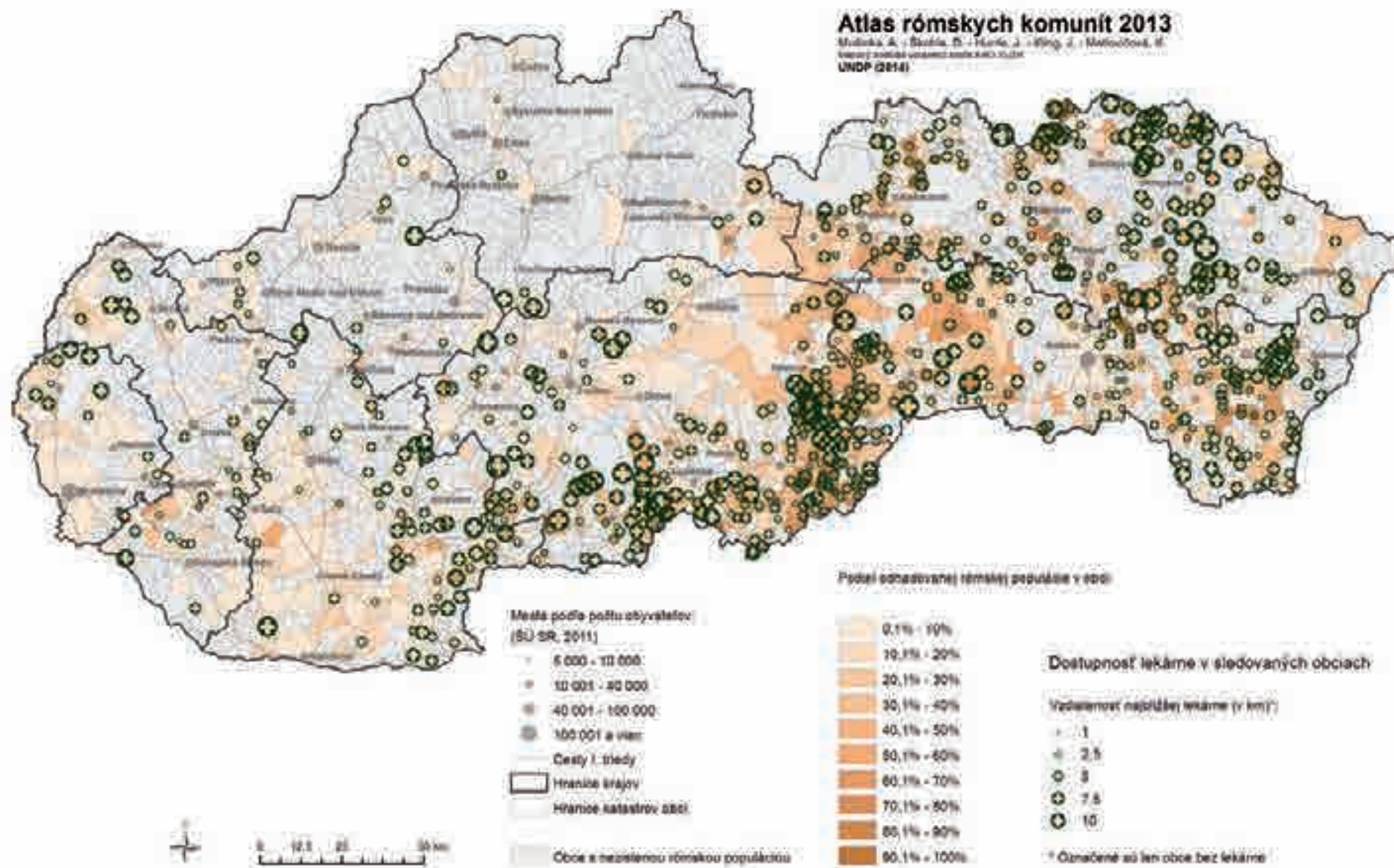

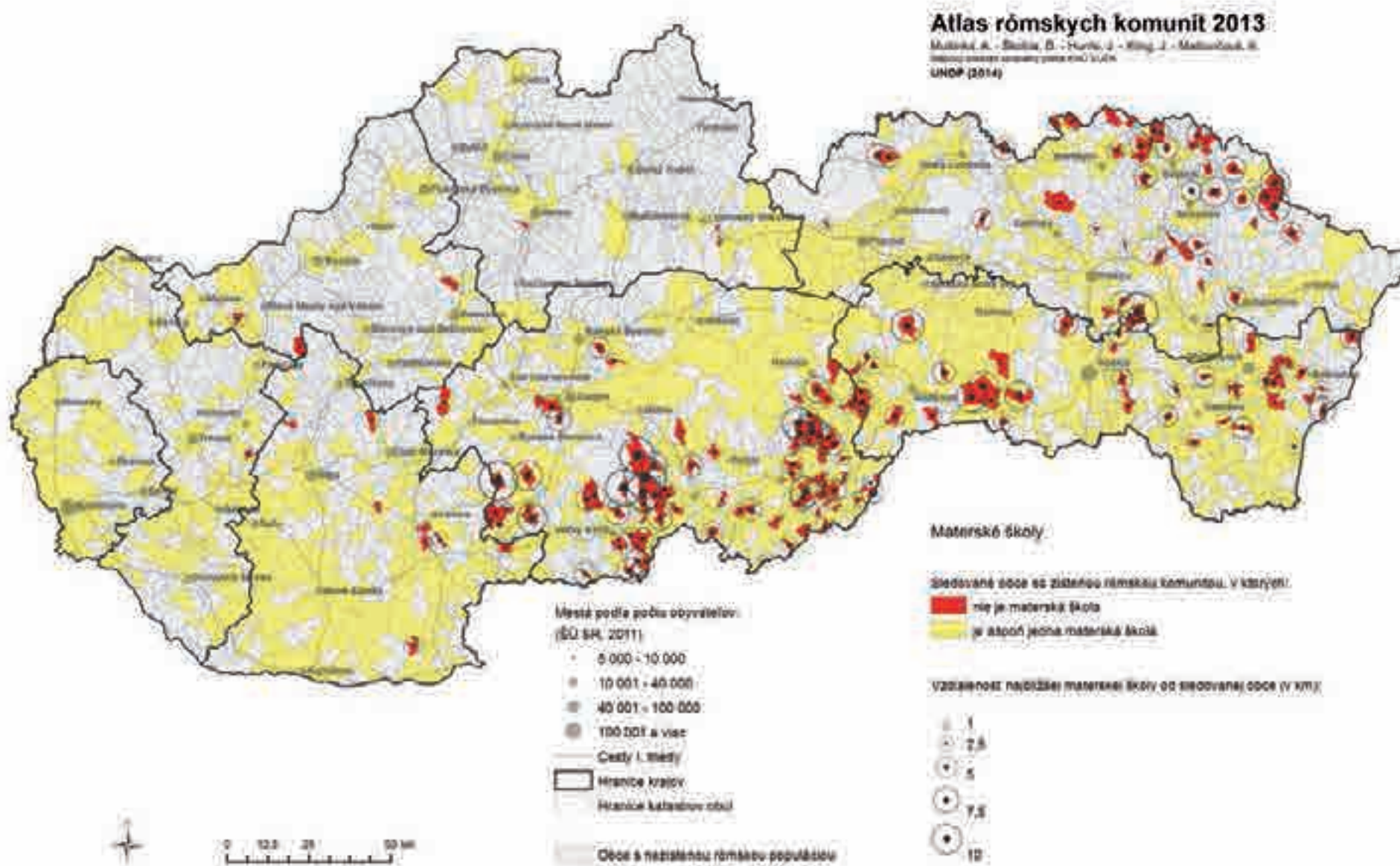

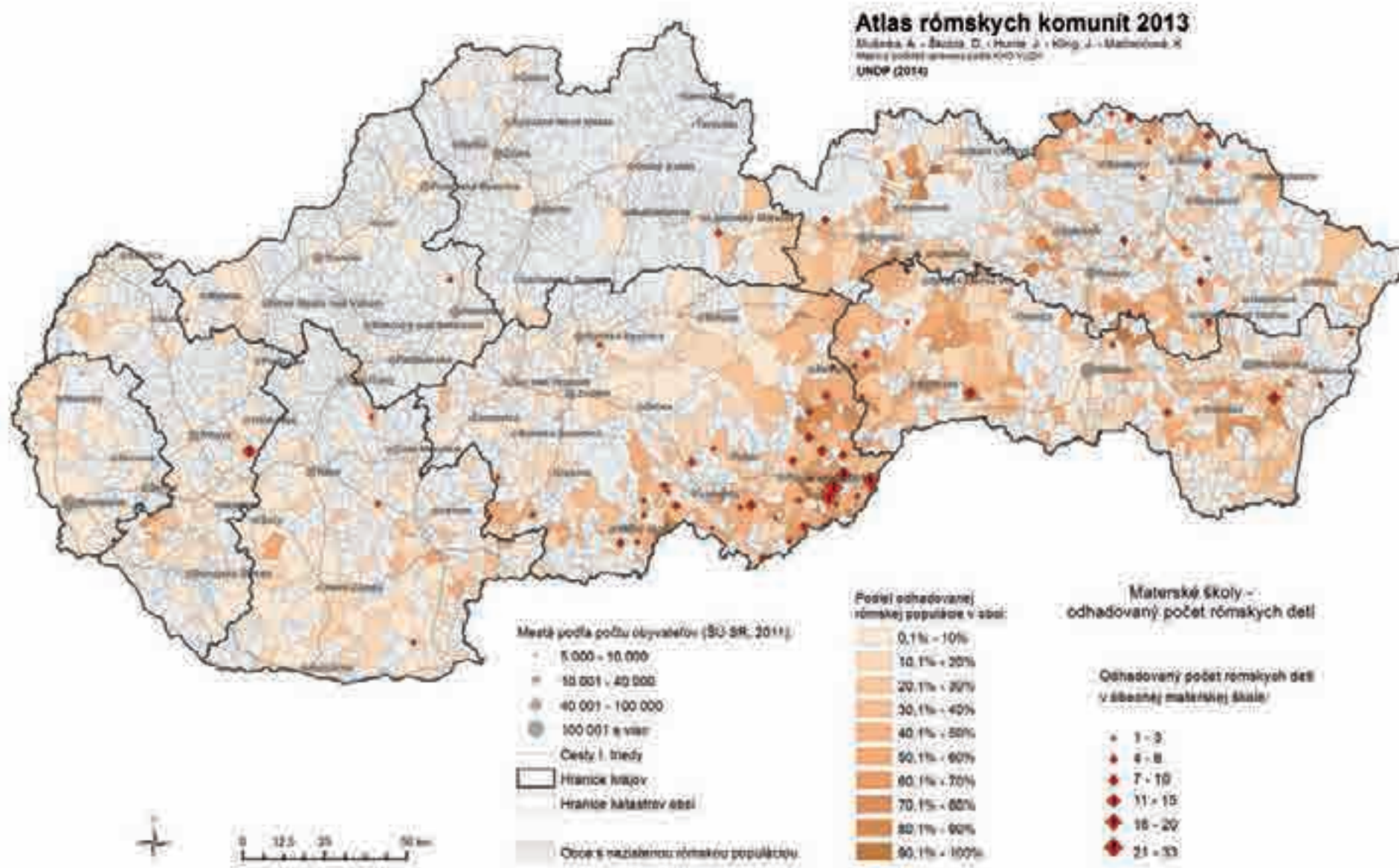

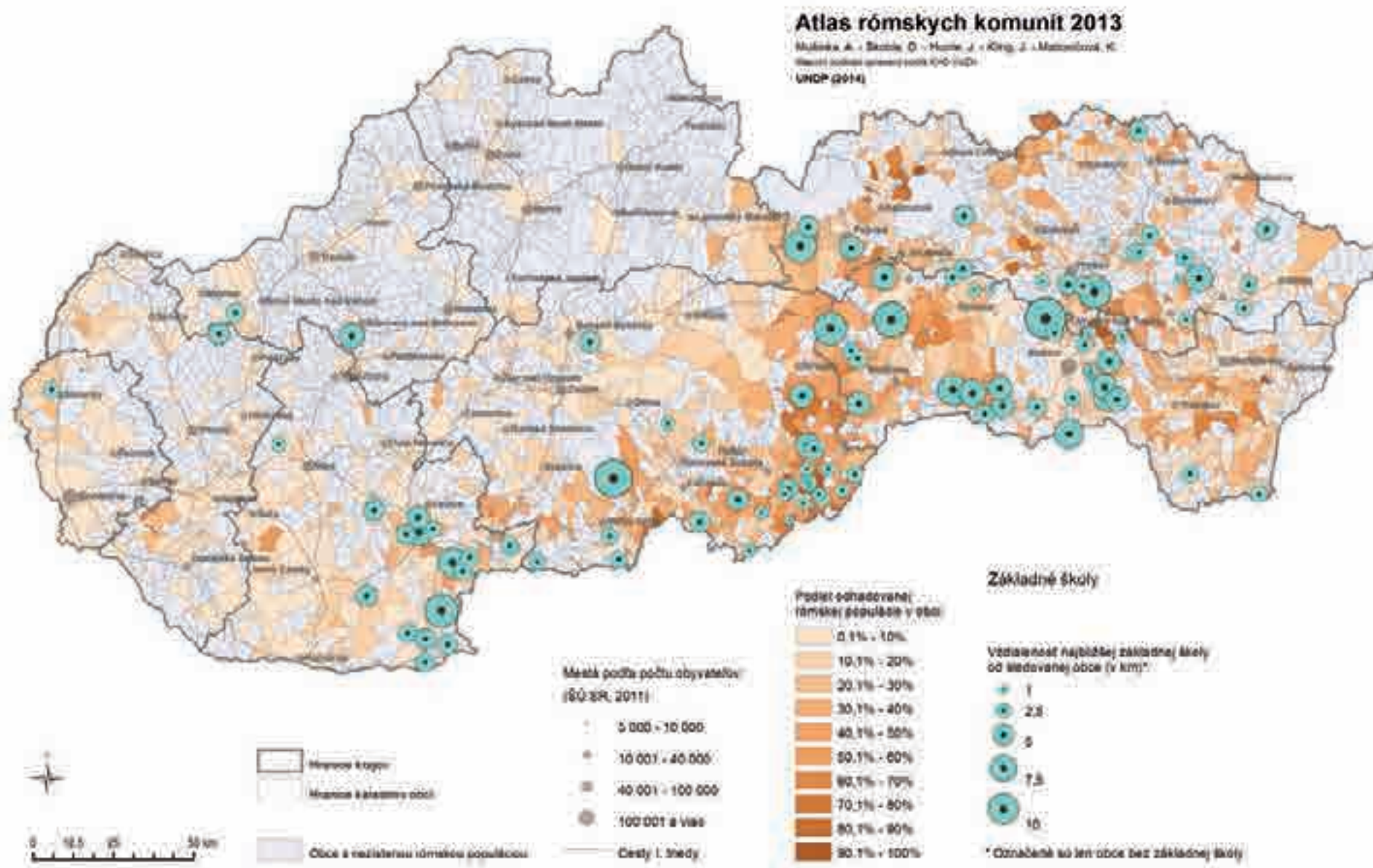

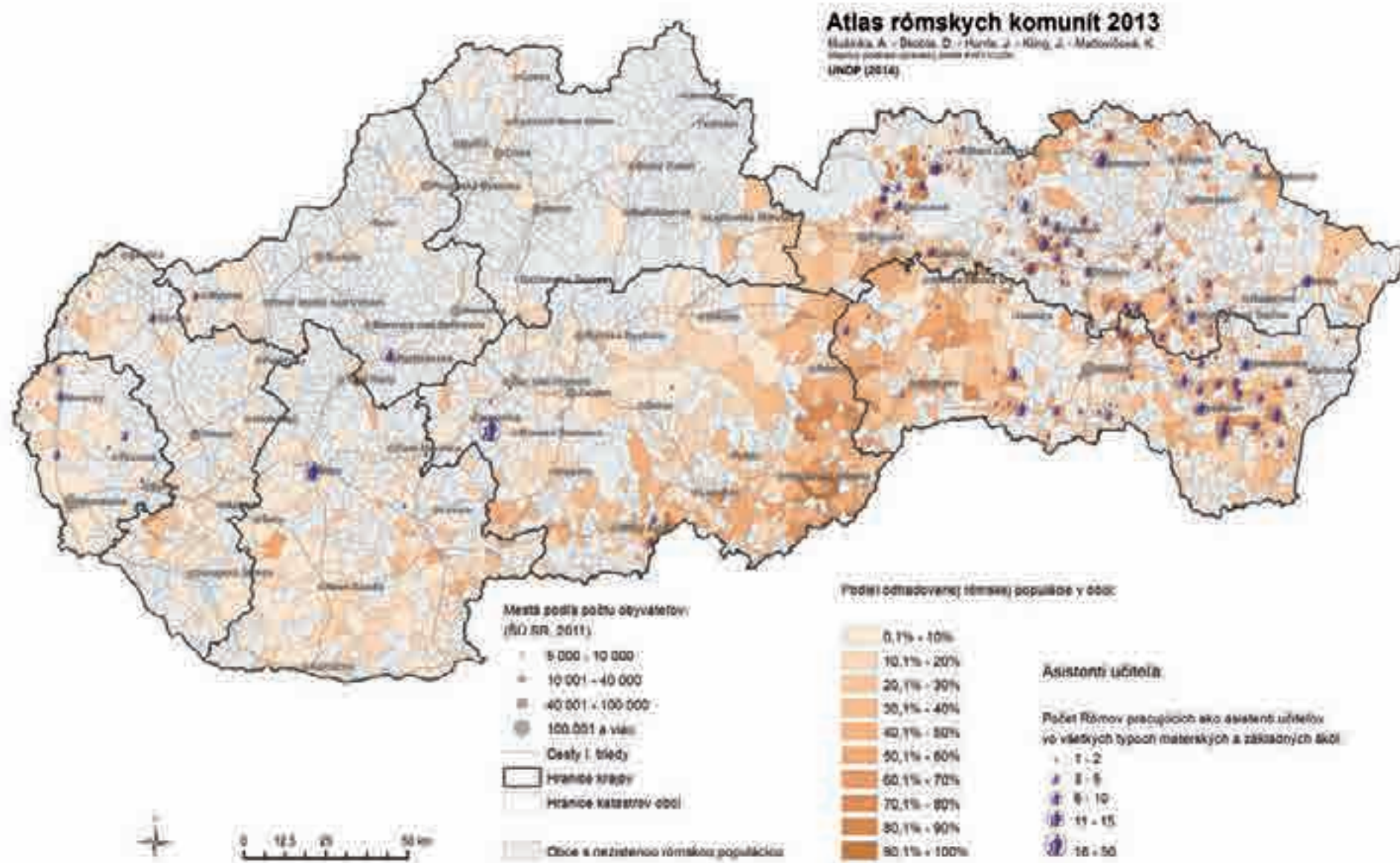

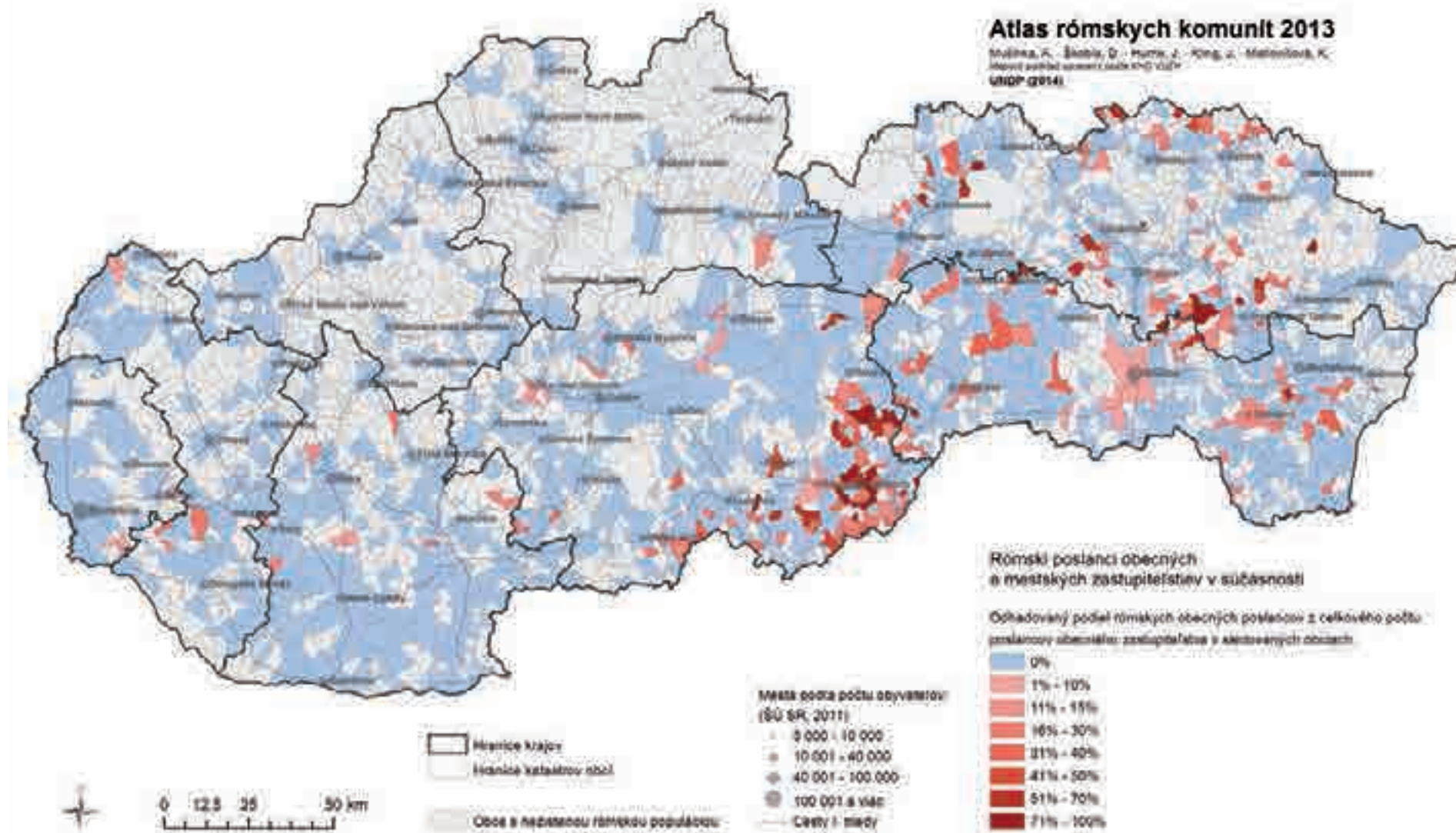

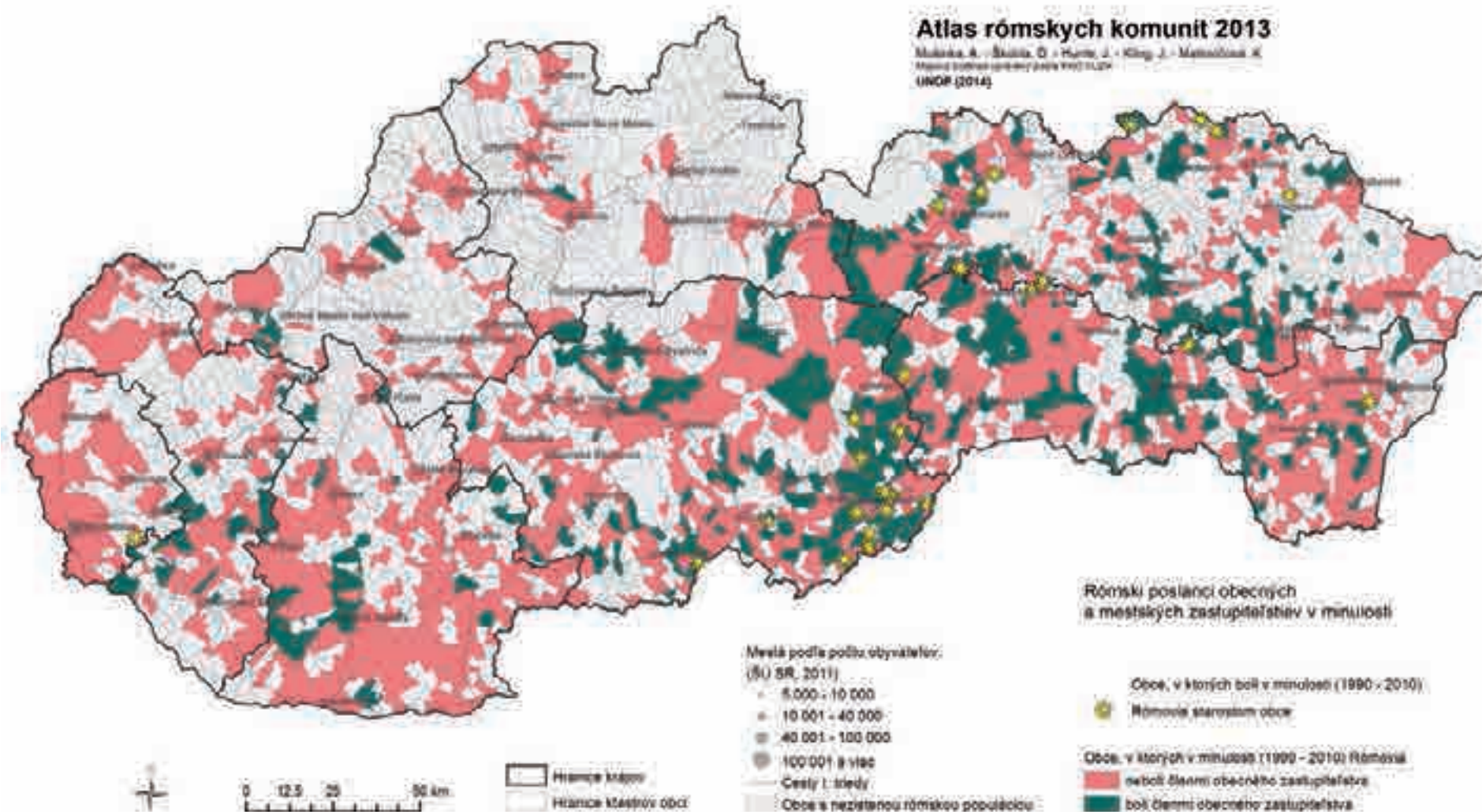

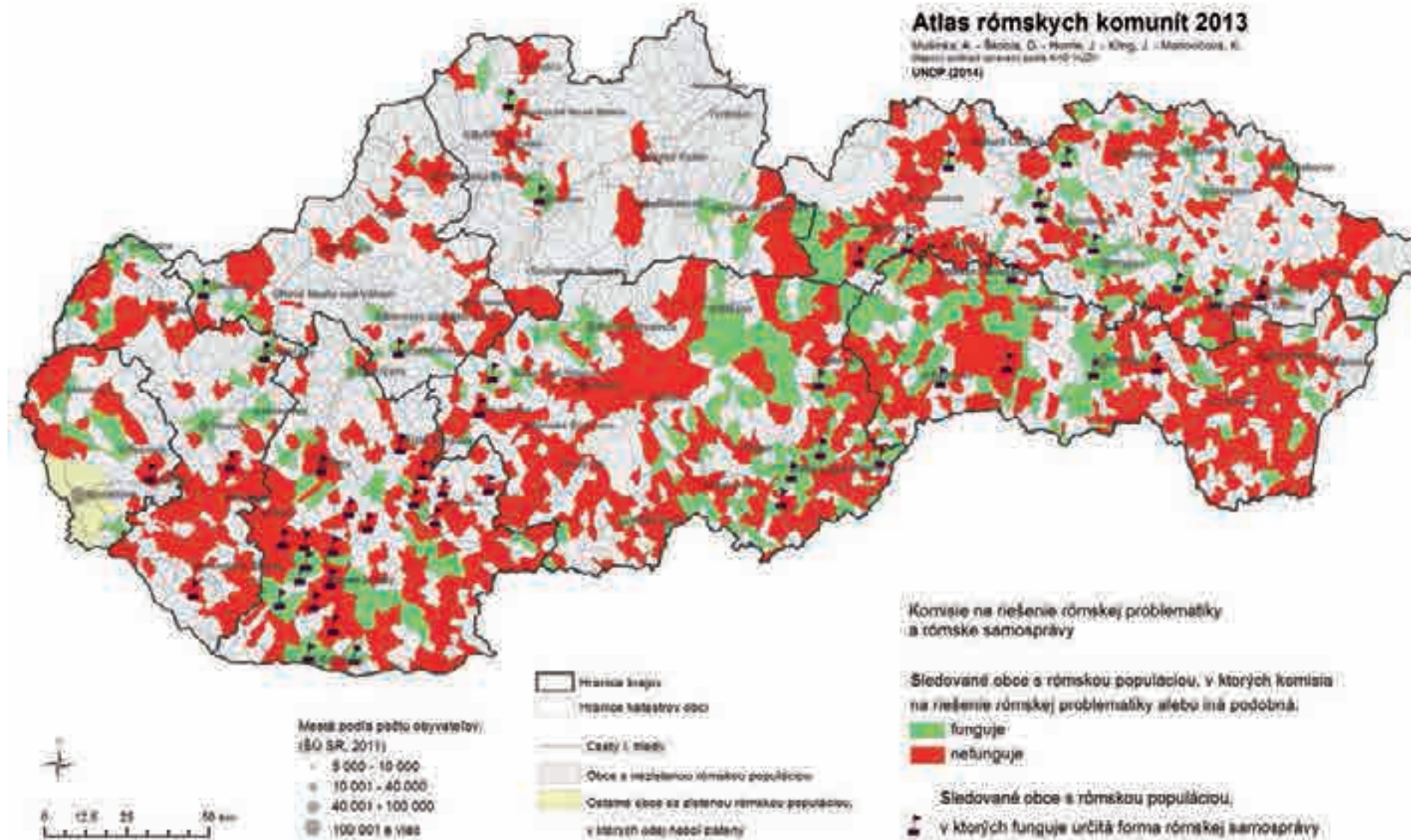

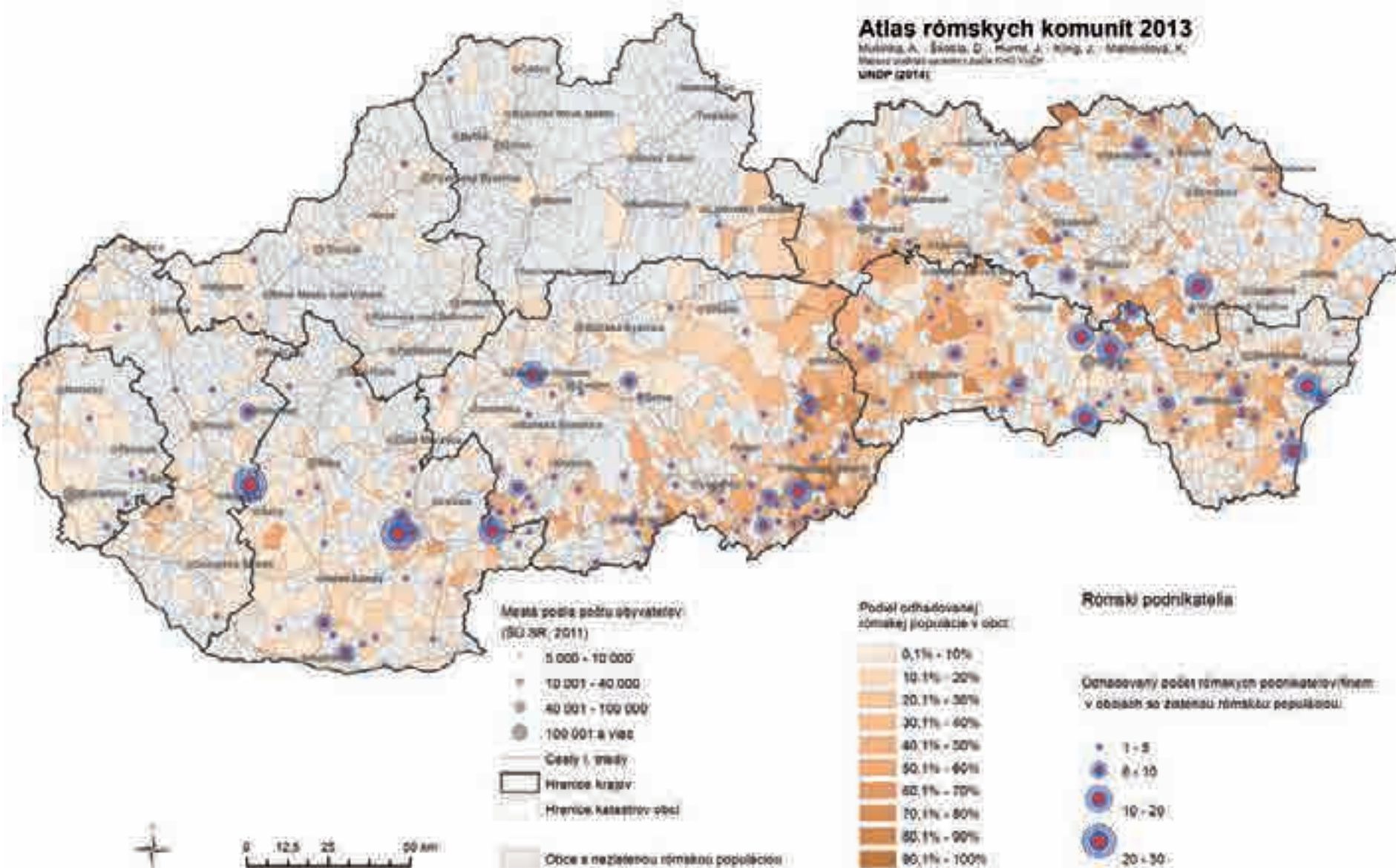

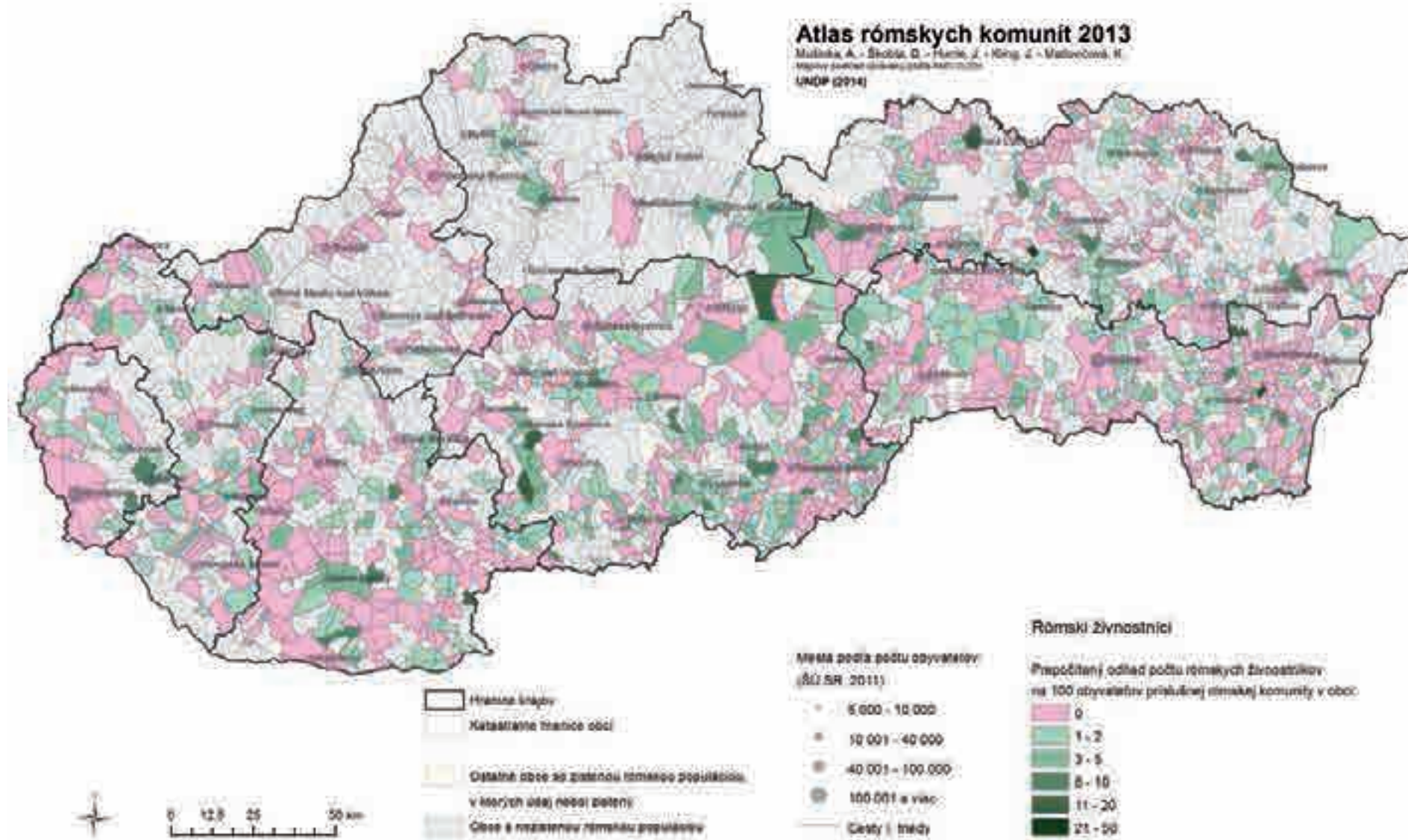

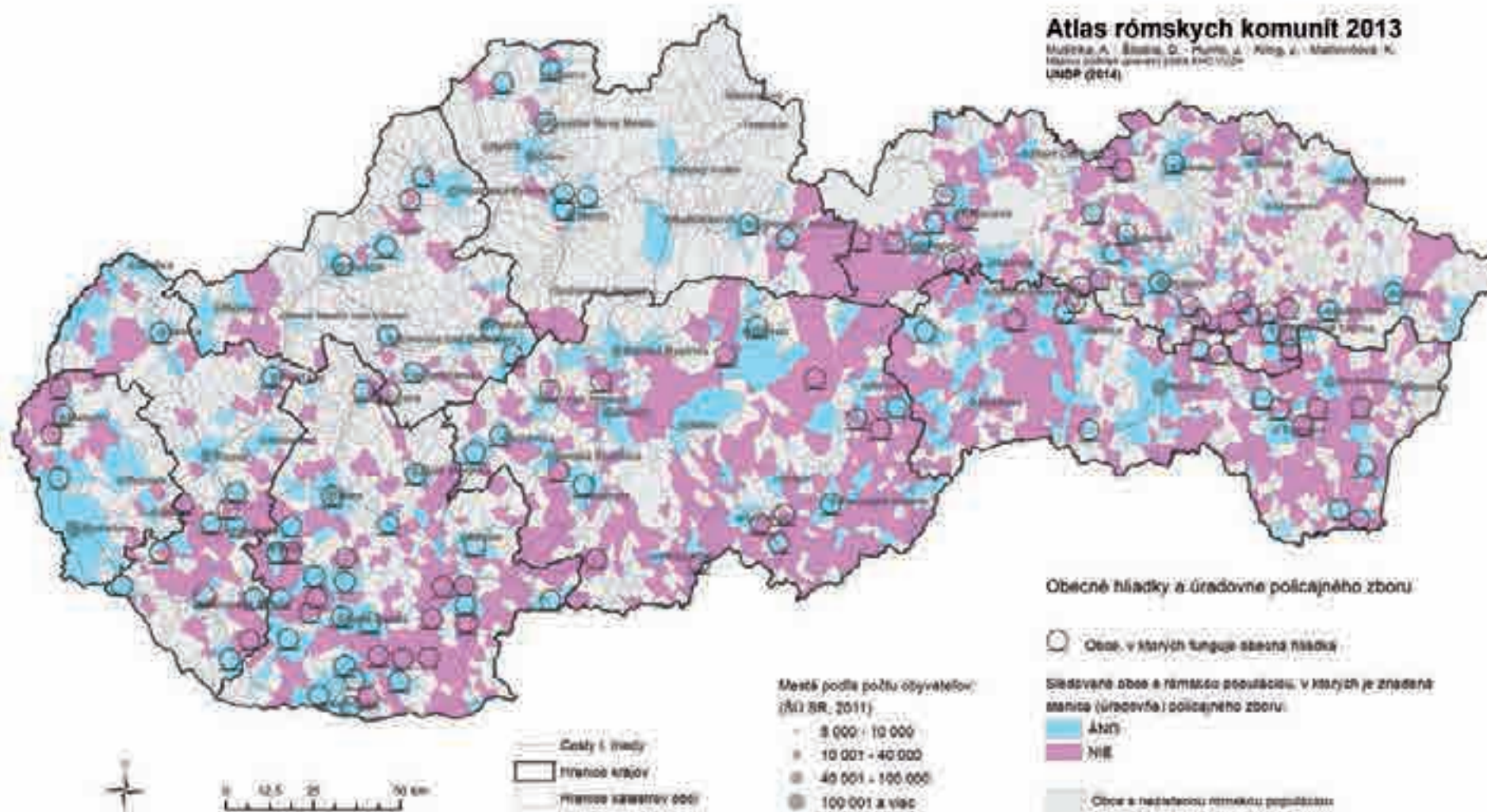

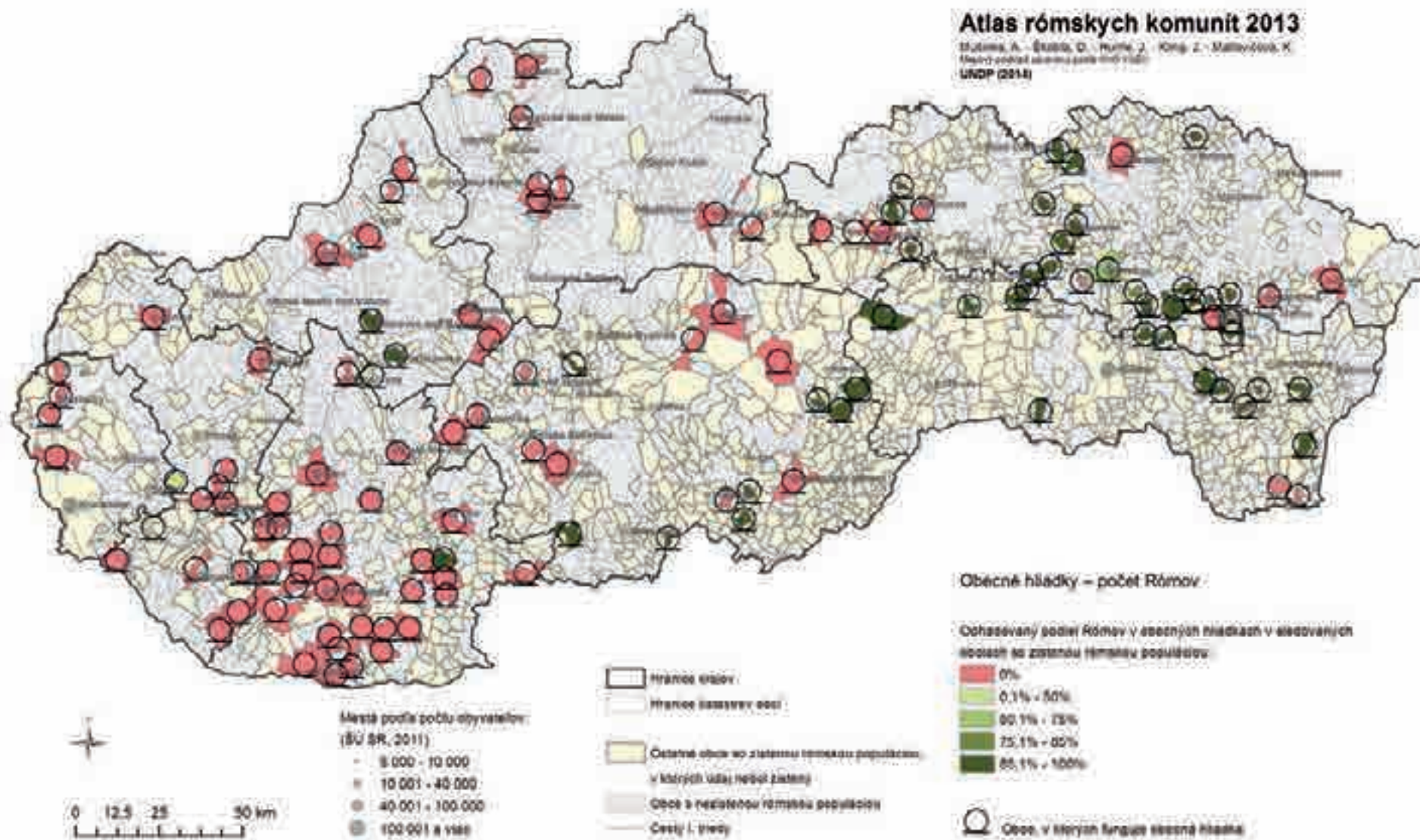

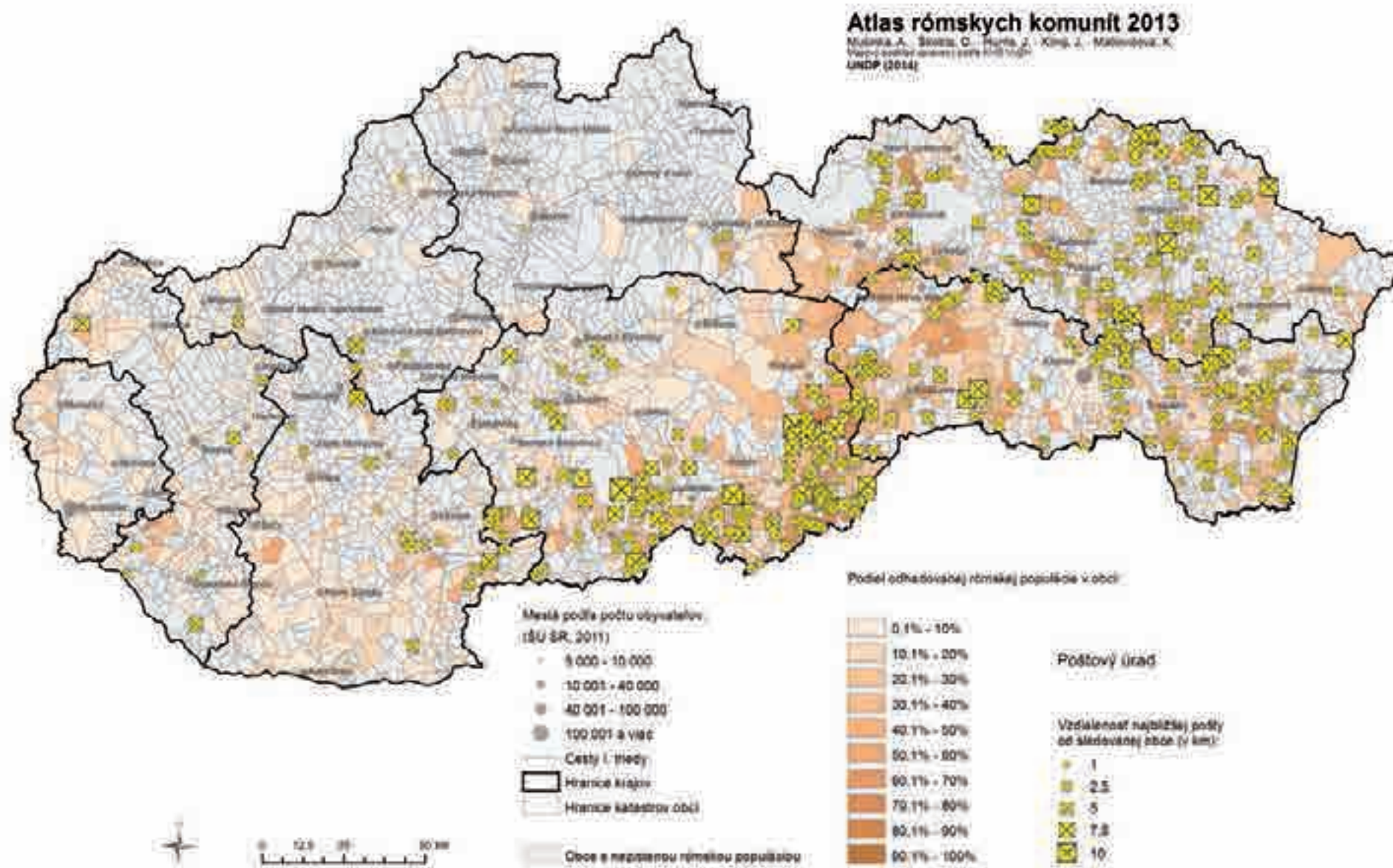

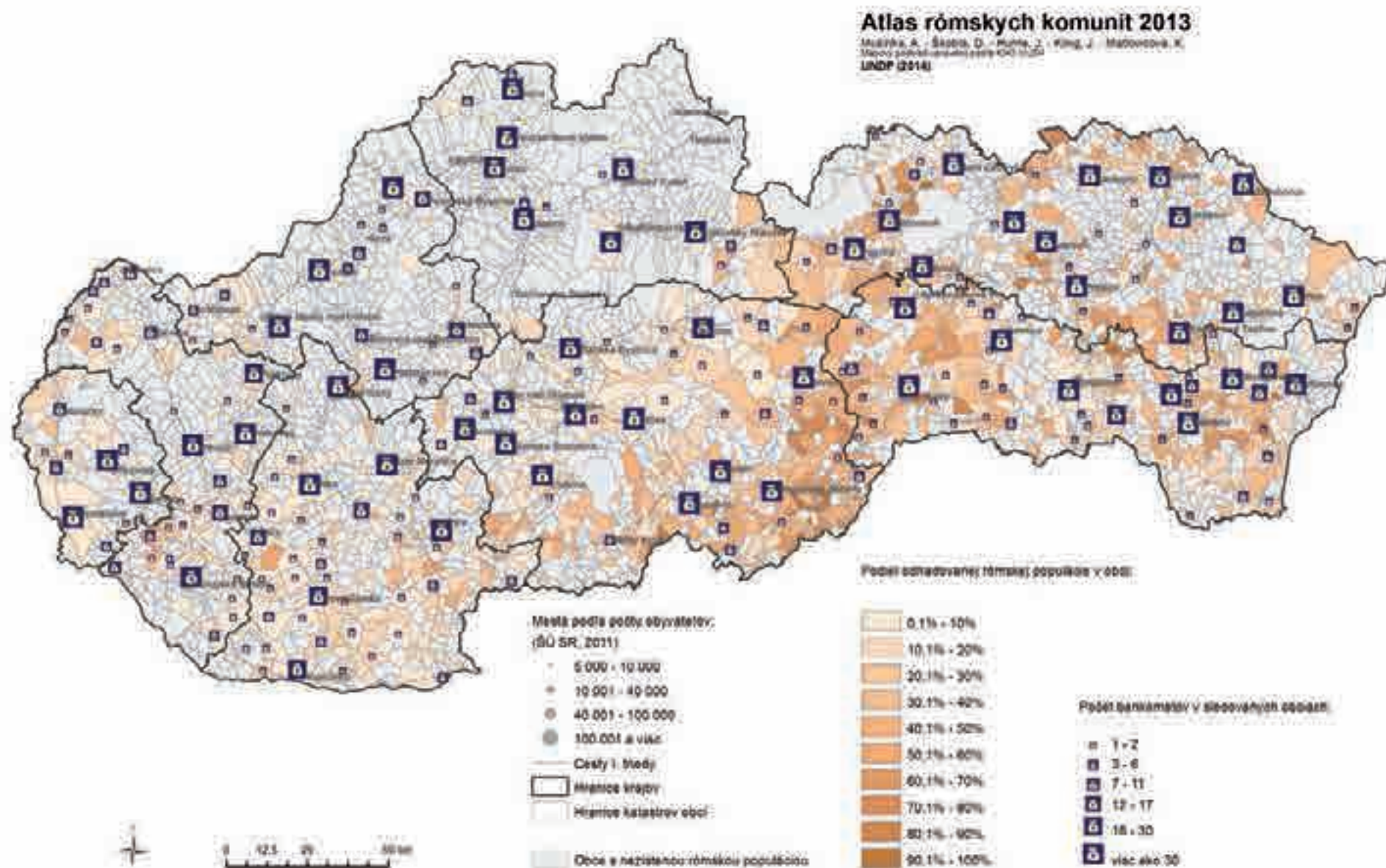

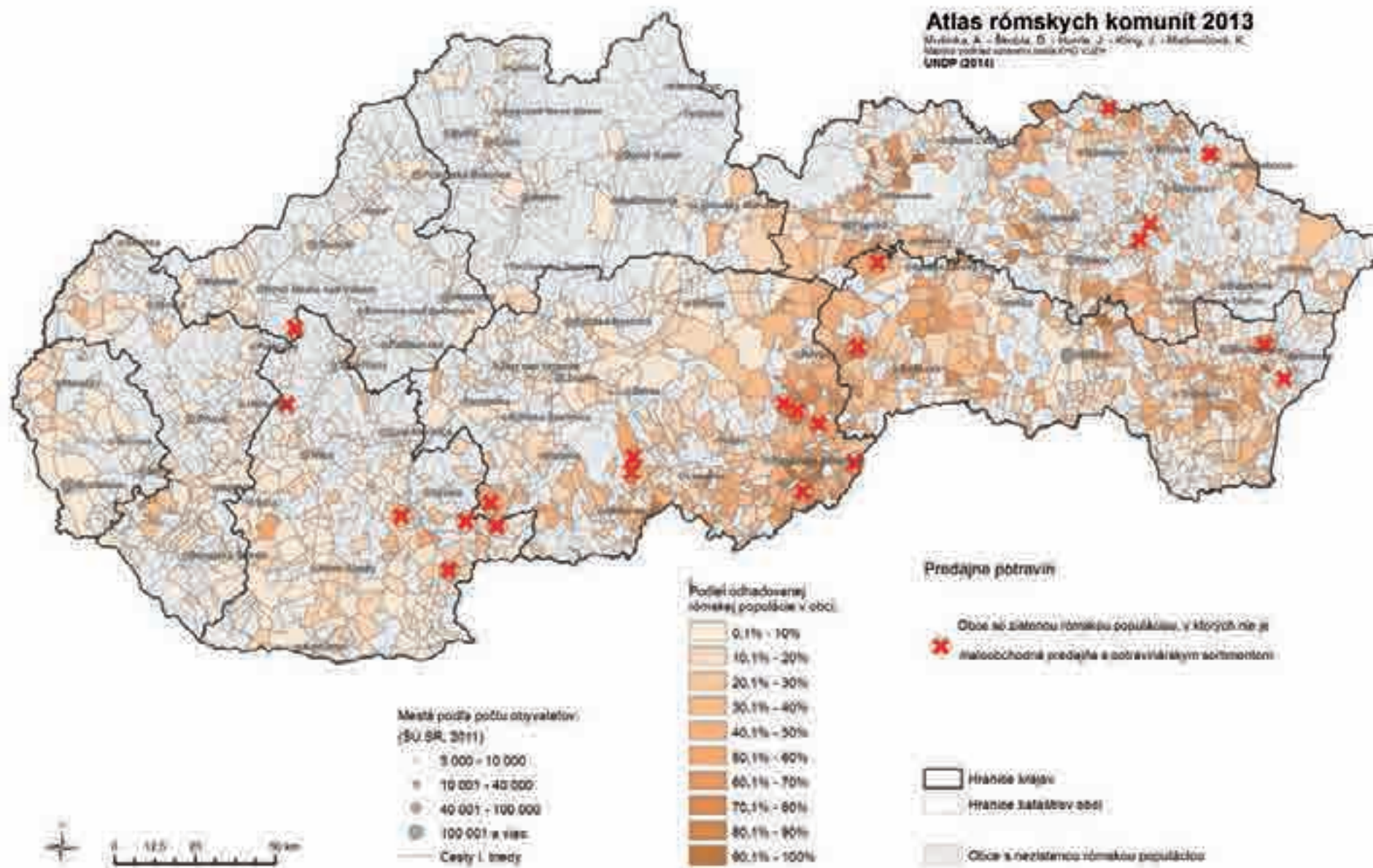

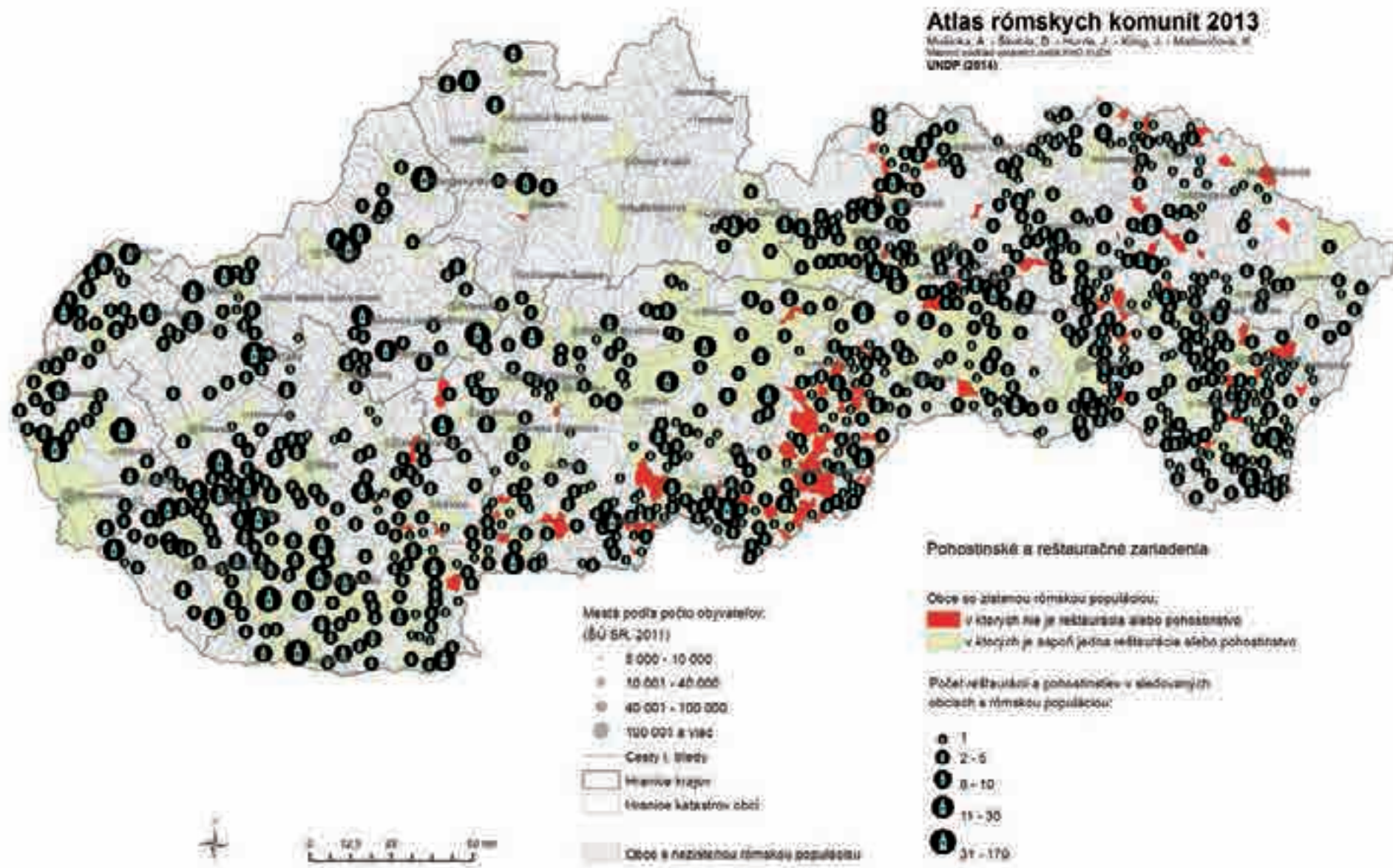

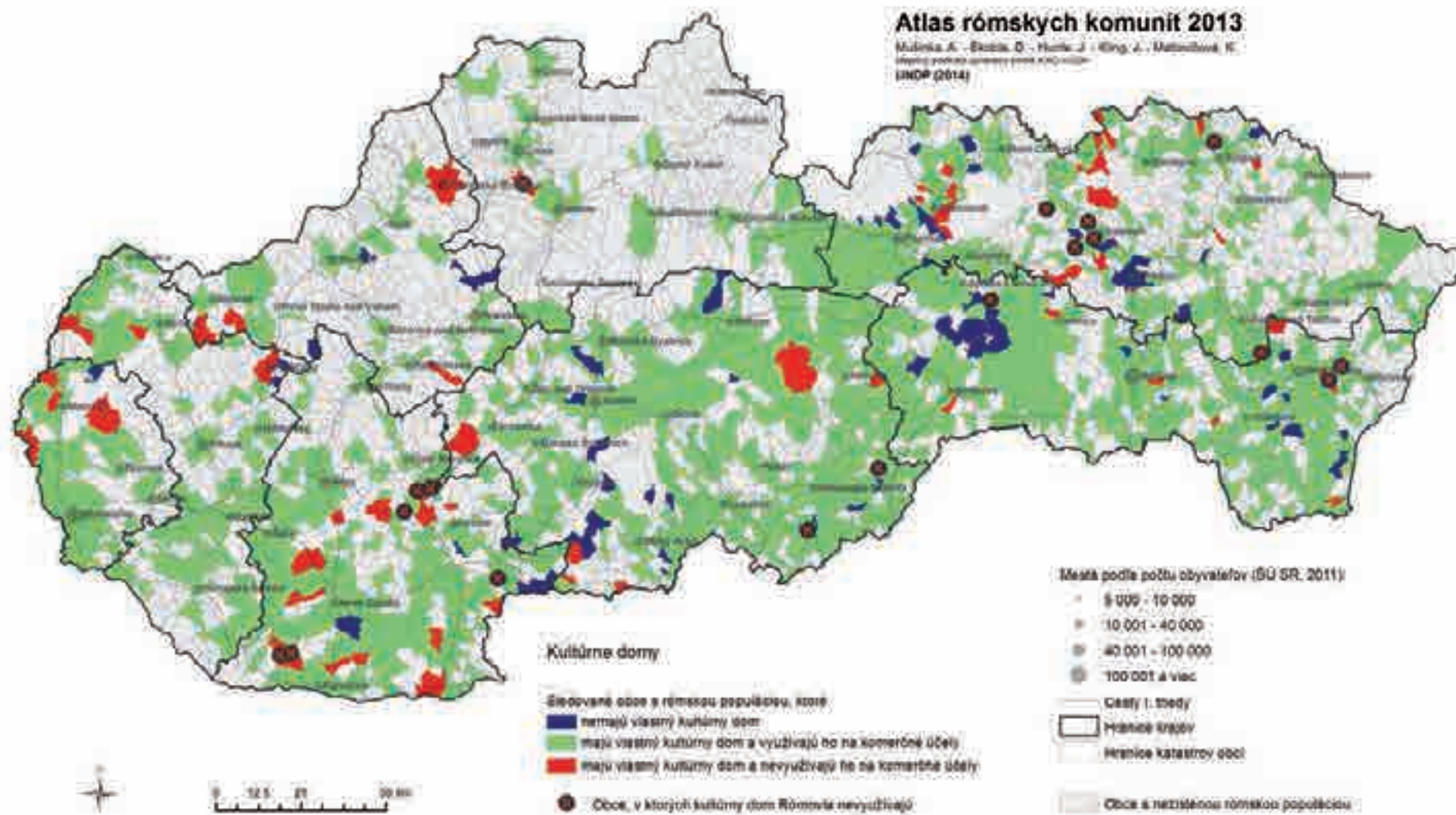

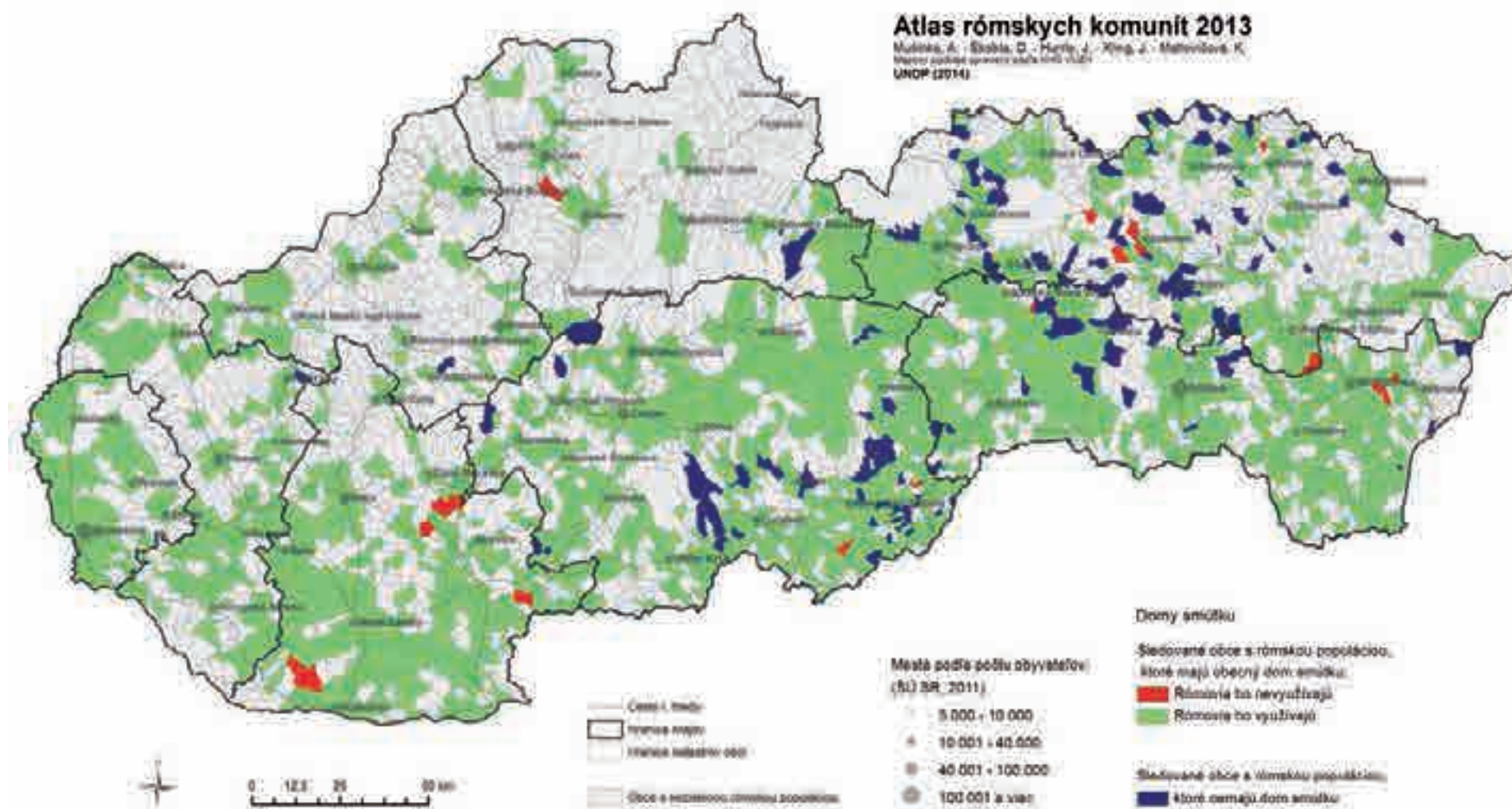

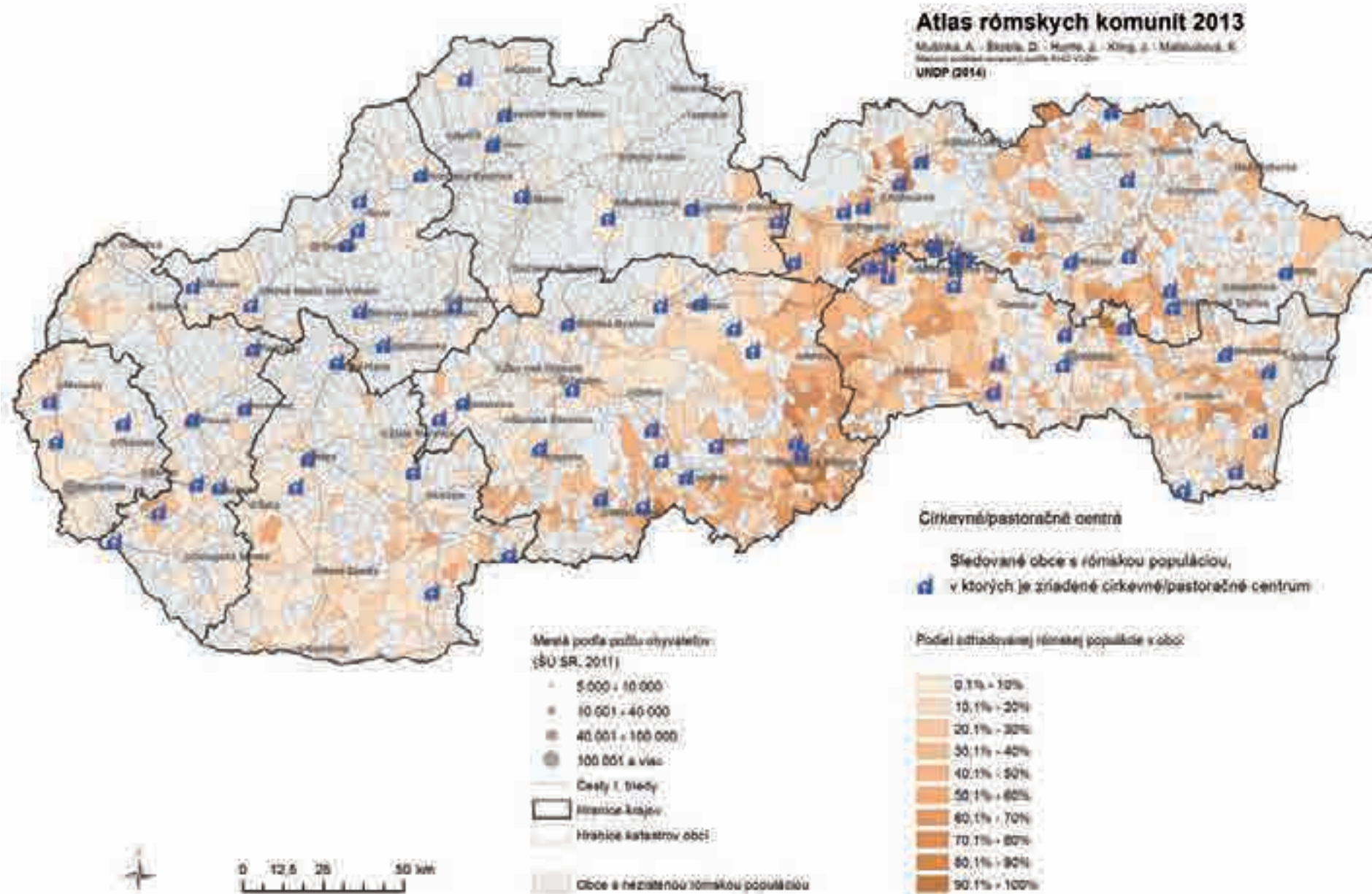

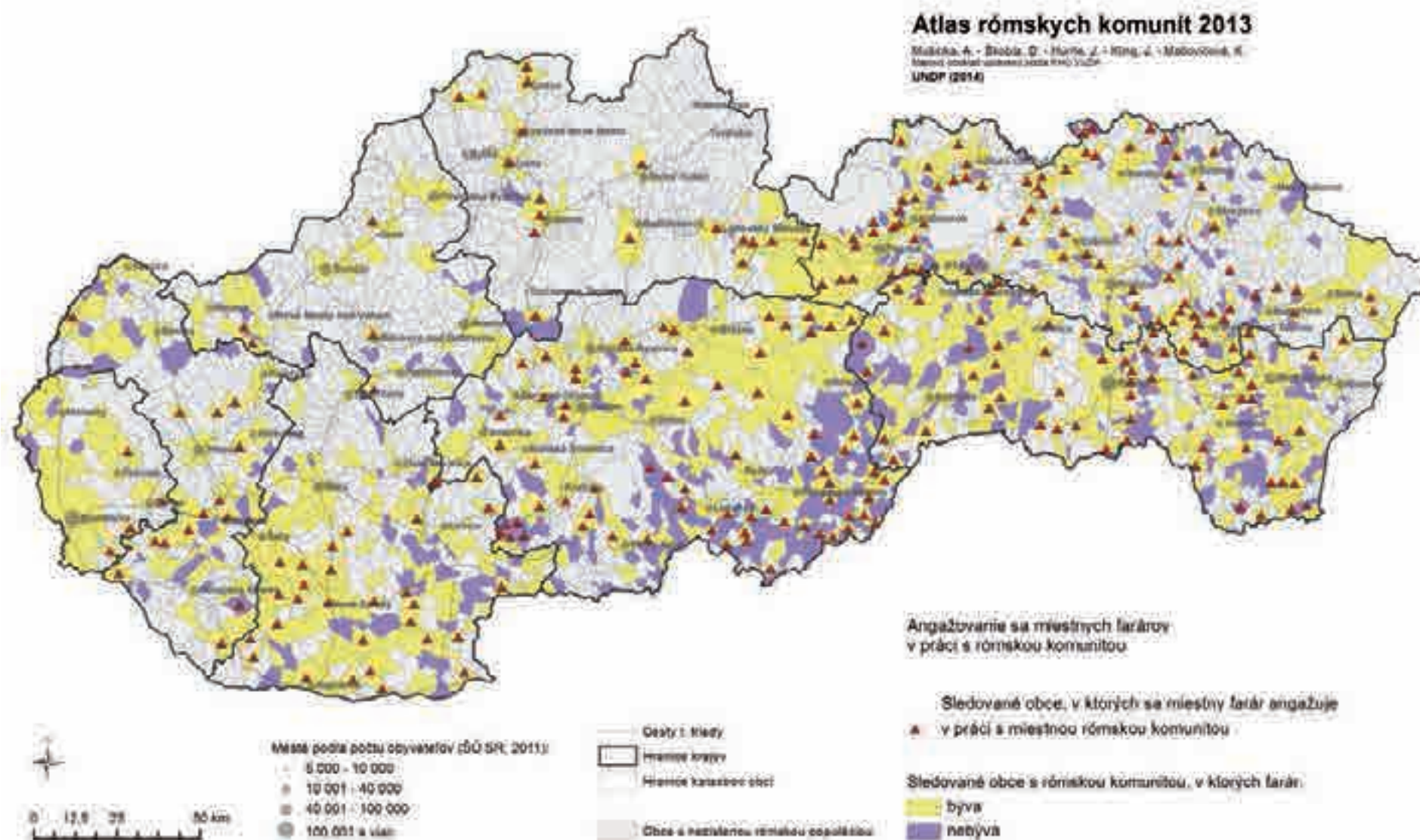

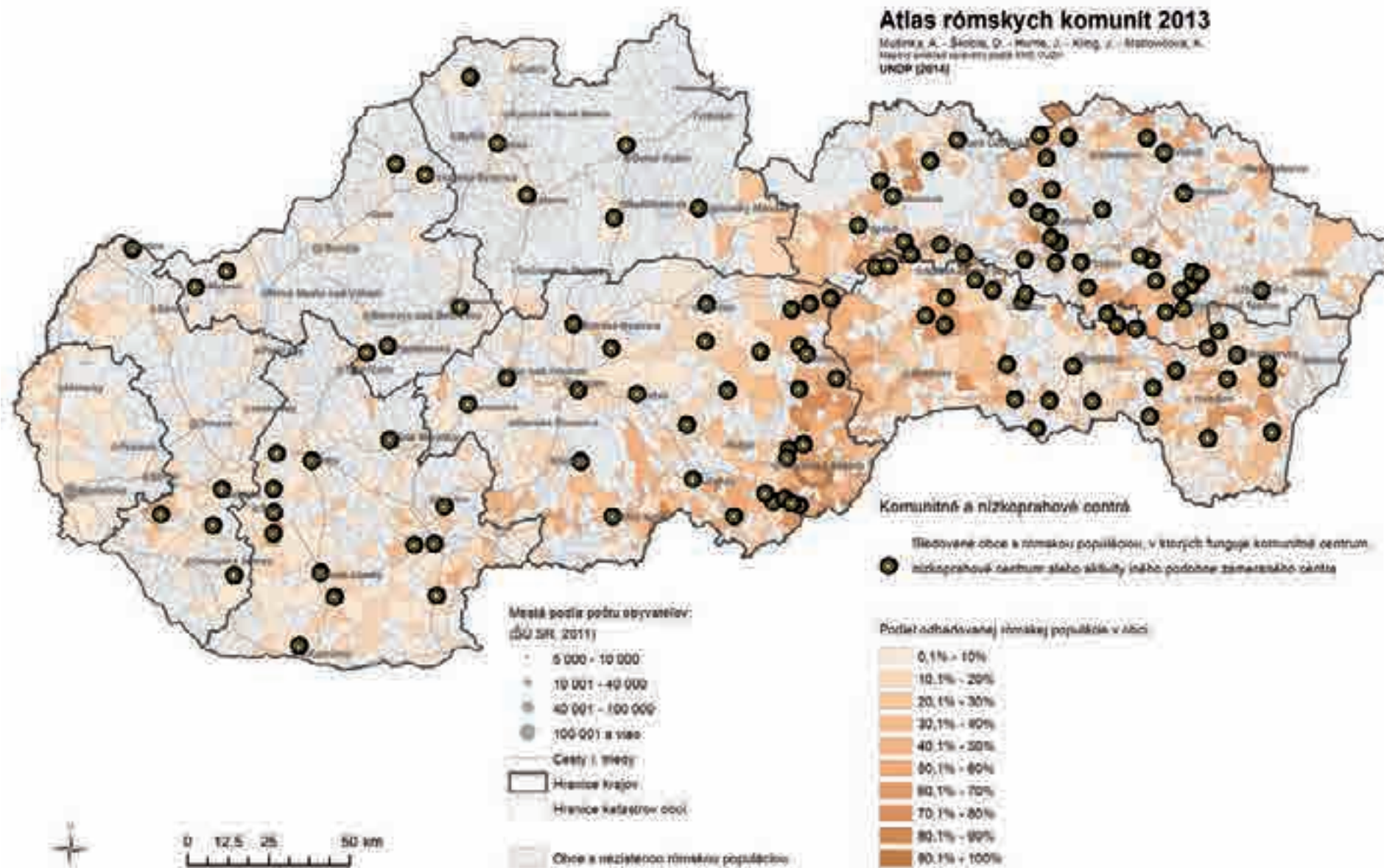

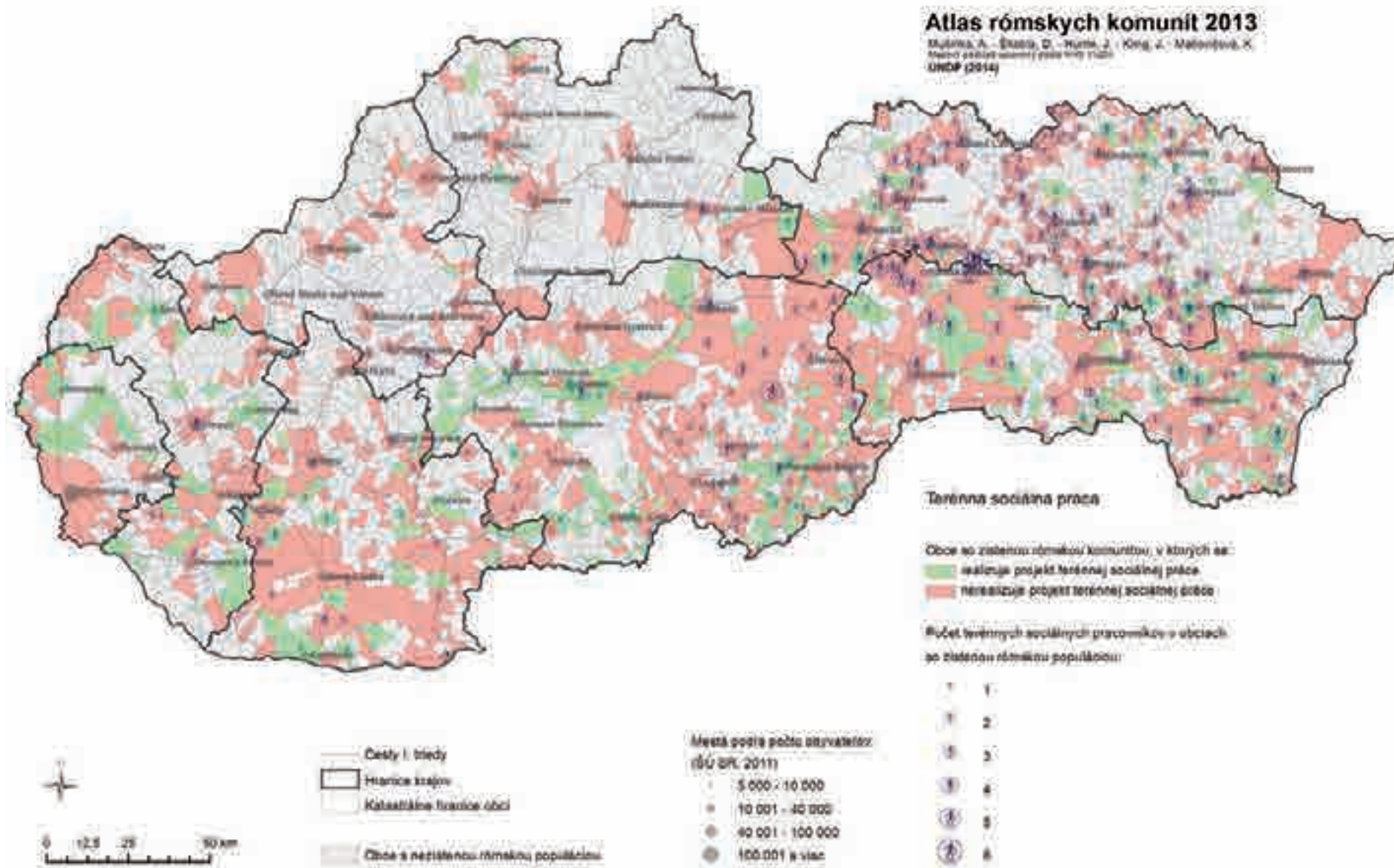

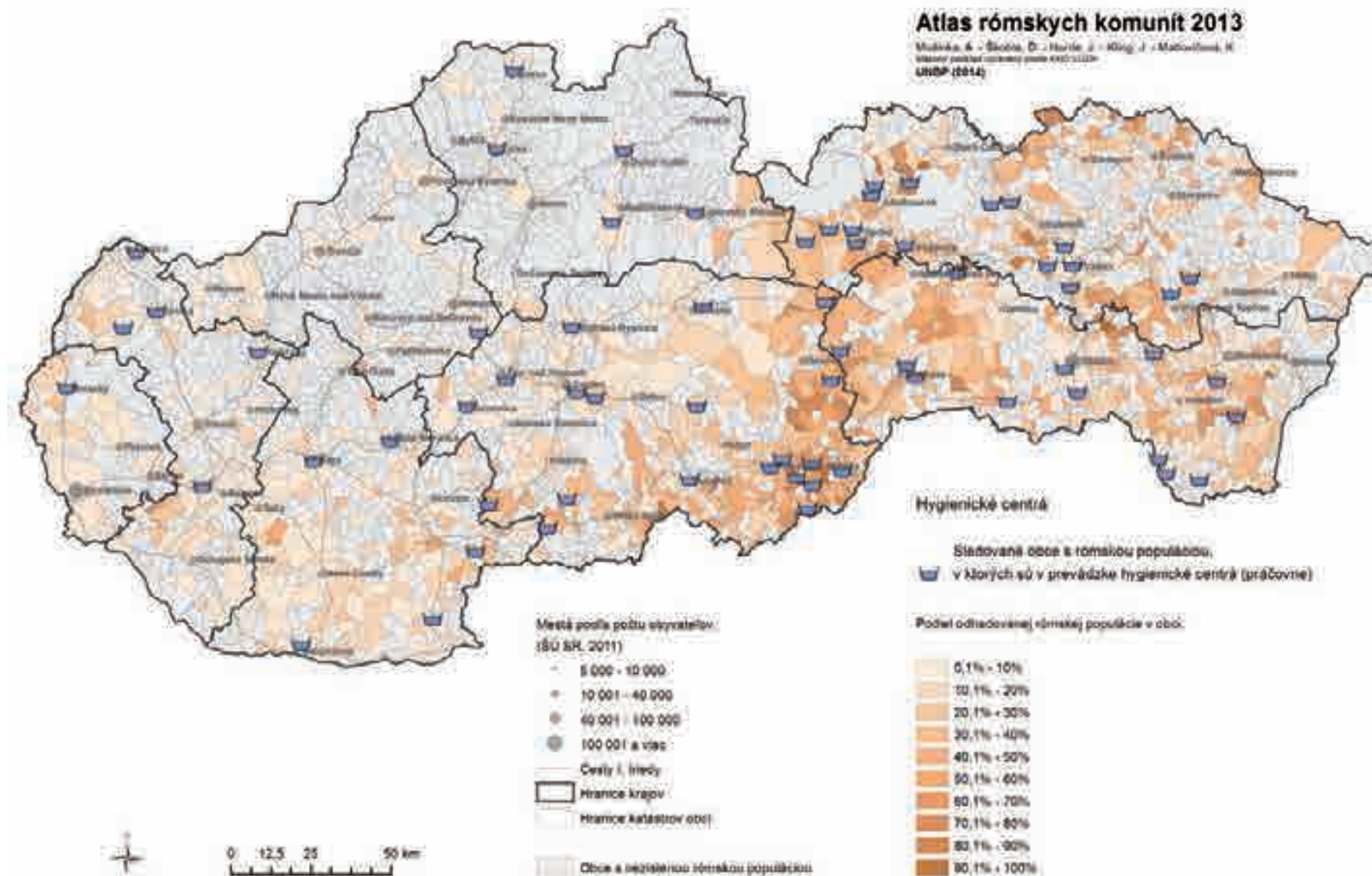

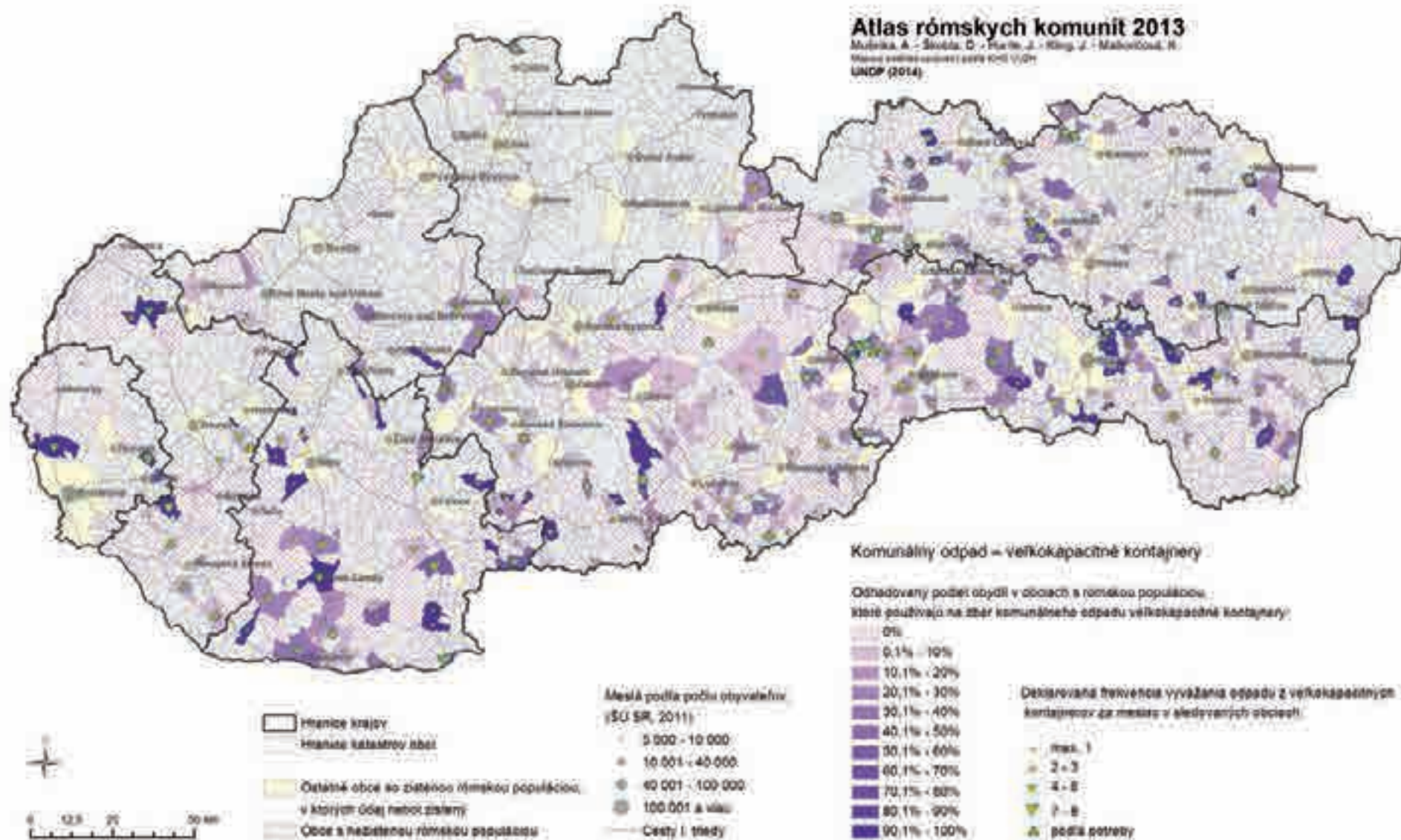

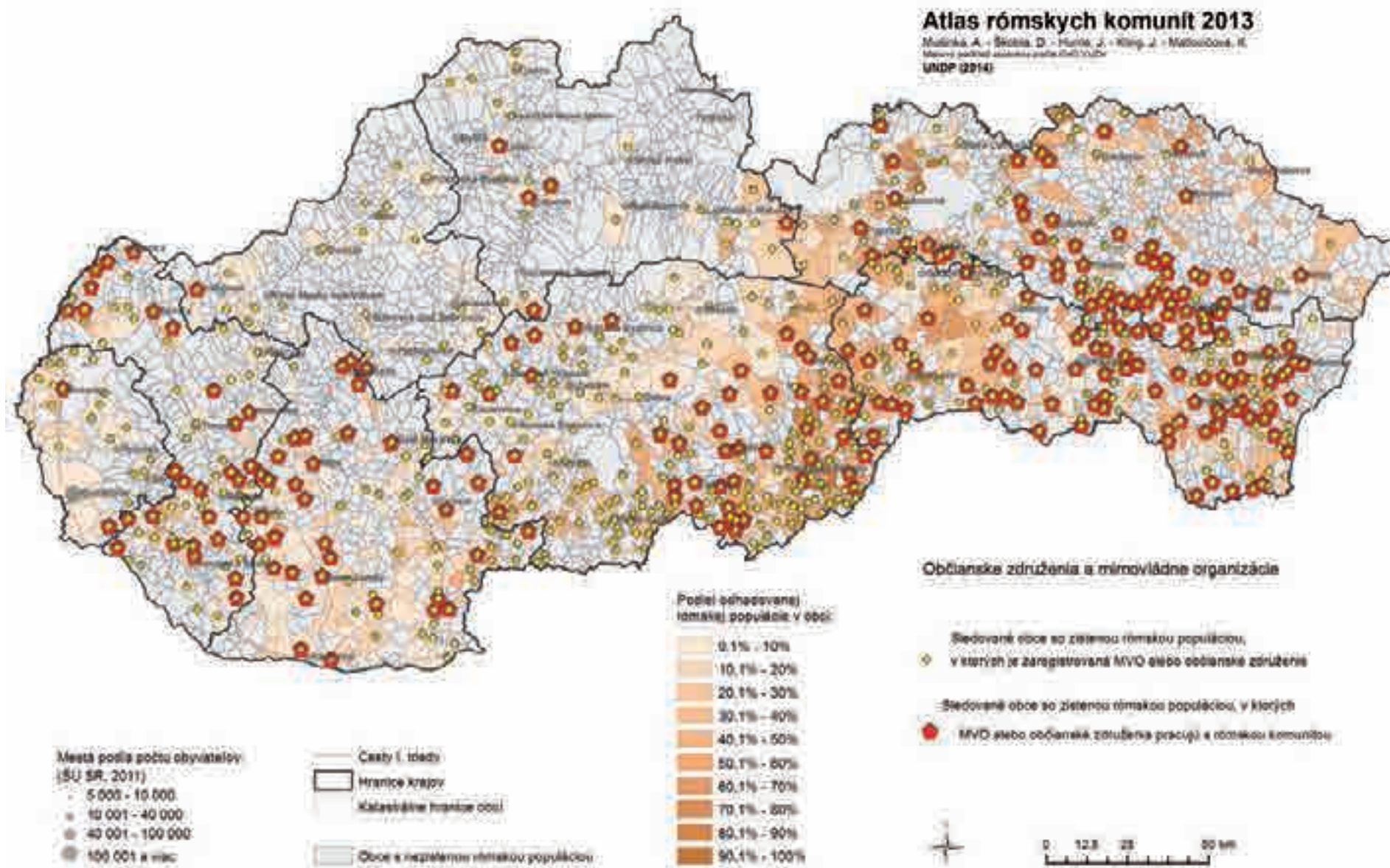

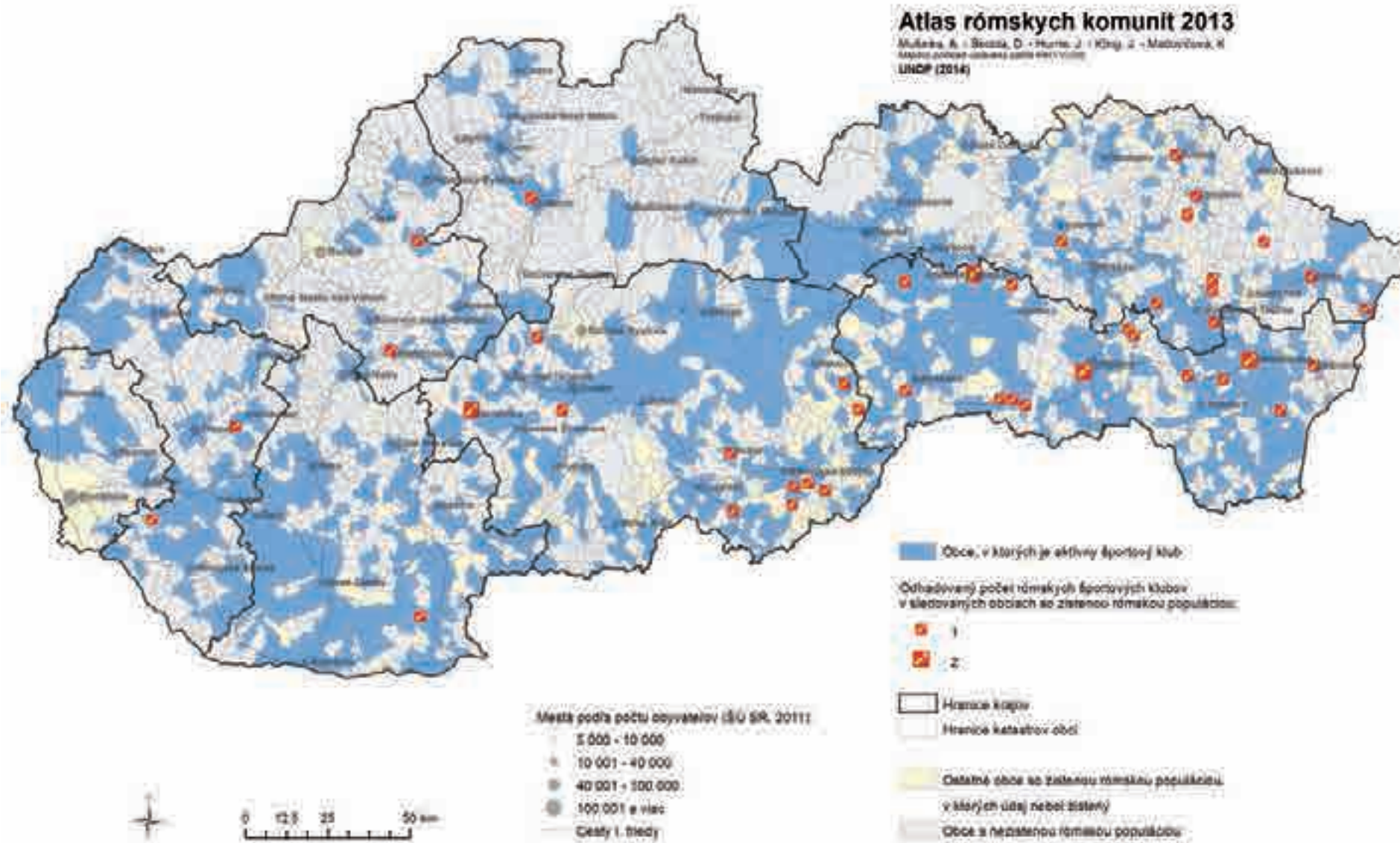

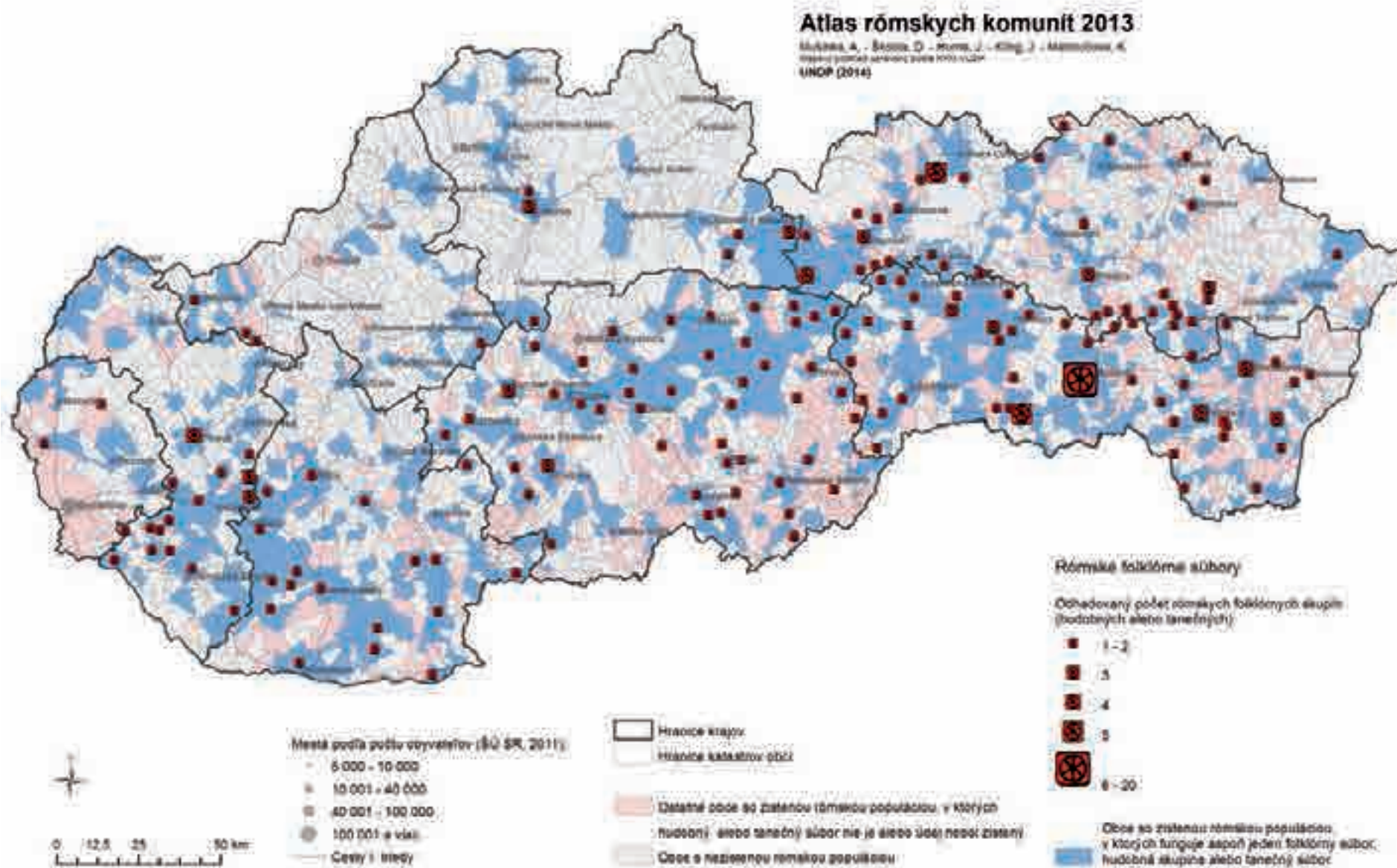

Atlas rómskych komunit 2013

Mužina, A. • Bocsa, D. • Hurta, J. • Kiny, J. • Mažovčanská, K.
 Národný ústredný úrad štatistiky Slovenskej republiky
 UNDP (2014)

Poznámky

1. Pod vedením Ivety Radičovej metodológiu tvoril tím v zložení: Martina Jurásková, Elena Kriglerová, Jana Rybová, Michal Šebesta a Alexander Mužinka.
2. Komplexný pohľad na otázky zberu etnických dát poskytuje publikácia: Škobla Daniel, Leončikas Tadas, Štěpánková Martina 2008: Etnicita ako štatistický indikátor pri monitorovaní životných podmienok a diskriminácie.
3. ECRI, 2005: Guidelines for dealing with issues related to ethnic data collection.
4. ECRI, 2005: Appendix II: Guidelines for dealing with issues related to ethnic data collection.
5. Pozri http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=sk&DosId=200323
6. OSF, 2010: No Data, No Progress. Str. 132.
7. Napríklad každoročné Country Assessments and Country Priorities a napríklad publikácia: Friedman Eben, Gallová Kriglerová Elena, Kubánová Martina, Slosiarik Martin 2009: School as Ghetto.
8. Správy z jednotlivých výskumov: UNDP, 2003: Únik z pasce závislosti, The Roma Human Development Report; UNDP, 2005: At Risk: Roma and the Displaced in Southeast Europe; UNDP, 2007: Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku; UNDP, 2012: Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku 2010; FRA – UNDP, 2012: The situation of Roma in 11 EU Member States – Survey results at a glance.
9. Pozri The Decade of Roma Inclusion: A Unifying Framework of Progress Measurement and Options for Data Collection, Martin Kahanec, November 16, 2008.
10. Uznesenie Európskeho parlamentu Z 31. januára 2008 o európskej stratégii riešenia rómskej otázky. Následne bolo prijaté Uznesenie Európskeho parlamentu Z 11. marca 2009 o sociálnej situácii Rómov a zlepšení ich prístupu na pracovný trh v Európskej únii.
11. EU Platform for Roma Inclusion
12. <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st10/st10394.en09.pdf>
13. Na základe Oznámenia Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Rámcu EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 zo dňa 5. 4. 2011
14. Hurrel Jakob, Grill Jan, Ivanov Andrey, Škobla Daniel, Kling Jaroslav 2012: Nejasný výsledok: Pomohli projekty Európskeho sociálneho fondu Rómom na Slovensku?

Literatúra

- COM 173, 2011: Oznámenie komisie európskemu parlamentu, rade, európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a výboru regiónov Rámcu EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020, [online] dostupné na: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=sk&DosId=200323, citované: 17. 2. 2014
- Council of The European Union, 2009: Inclusion of the Roma [online] dostupné na: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/09/st10/st10394.en09.pdf>, citované: 22. 1. 2013
- ECRI, 2005: Guidelines for dealing with issues related to ethnic data collection in ECRI's work. Document finalised by ECRI at its 38th meeting held from 13 – 16 December 2005.

- ECRI, 2005: Appendix II: Guidelines for dealing with issues related to ethnic data collection in ECRI's work II. Main findings of ECRI's consultation process on the issue of ethnic data collection, par. 12.
- EU Platform for Roma Inclusion 2013: [online] dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/roma-platform/index_en.htm, citované: 12. 1. 2013
- FRA – UNDP, 2012: The situation of Roma in 11 EU Member States – Survey results at a glance. [online] dostupné na: <http://www.scribd.com/doc/153872420/The-situation-of-Roma-in-11-EU-Member-States>, citované: 5. 3. 2014
- Friedman E., Gallová Kriglerová E., Kubánová M., Slosiarik M. 2009: School as Ghetto. Systemic Overrepresentation of Roma in Special Education in Slovakia. REF, Budapest, 115 str. ISBN 978-963-9832-09-1
- Hurrel J., Grill J., Ivanov A., Škobla D., Kling J. 2012: Nejasný výsledok: Pomohli projekty Európskeho sociálneho fondu Rómom na Slovensku? (Zistenia z analýzy projektov v rámci OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia v programovom období 2007 – 2013). UNDP, Bratislava, 105 str. ISBN: 978-80-89263-12-7. [online] dostupné na: <http://www.scribd.com/doc/154051443/Have-Roma-in-Slovakia-benefitted-from-the-European-Social-Fund>, citované: 6. 3. 2014
- Kahanec M., 2008: The Decade of Roma Inclusion: A Unifying Framework of Progress Measurement and Options for Data Collection, November 16, 2008.
- OSF, 2010: No Data, No Progress. Roma Initiative, Budapest, str. 132. [online] dostupné na: http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/no-data-no-progress-country-reports-20100628_0.pdf, citované 2. 3. 2014
- Oznámenie komisie EP, 2011: Oznámenie komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov Rámcu EÚ pre vnútroštátne stratégie integrácie Rómov do roku 2020 zo dňa 5. 4. 2011, [online] dostupné na: http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=sk&DosId=200323, citované: 17. 2. 2013
- Radičová, I. (Ed.), 2004: Atlas rómskych komunit na Slovensku 2004. Bratislava: Nadácia S.P.A.C.E., Inštitút pre verejnú politiku a Krajské centrum pre rómske otázky, [online] dostupné na: <http://romovia.vlada.gov.sk/20535/atlas-romskych-komunit.php>, citované 3. 2. 2013
- UNDP, 2003: Únik z pasce závislosti, The Roma Human Development Report
- UNDP, 2005: At Risk: Roma and the Displaced in Southeast Europe. [online] dostupné na: <http://www.scribd.com/doc/151056479/At-risk-Roma-and-the-displaced-in-Southeast-Europe>, citované: 5. 3. 2014
- UNDP, 2007: Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku
- UNDP, 2012: Správa o životných podmienkach rómskych domácností na Slovensku 2010. [online] dostupné na: <http://www.scribd.com/doc/152633846/Sprava-o-%C5%B8ivotn%C3%BDch-podmienkach-romskych-domacnostina-Slovensku-2010>, citované: 5. 3. 2014
- Uznesenie EP, 2008: Uznesenie Európskeho parlamentu o európskej stratégii riešenia rómskej otázky z 31. januára 2008 (2009/C 68 E/06) [online] dostupné na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=MOTION&reference=B6-2008-0053&language=SK>, citované: 6. 3. 2014
- Uznesenie EP, 2009: Uznesenie Európskeho parlamentu o sociálnej situácii Rómov a zlepšení ich prístupu na pracovný trh v Európskej únii, z 11. marca 2009 (2008/2137(INI))
- Škobla D., Leončikas T., Štěpánková M., 2008: Etnicita ako štatistický indikátor pri monitorovaní životných podmienok a diskriminácie. Analytická správa a odporúčania pre Slovensko. UNDP, Bratislava, 90 str. ISBN 978-80-89263-08-0.

Poznámka: Prešovská univerzita spolupracovala na publikácii v rámci medzinárodného Slovensko-Rumunského projektu: *Multicultural regions, national heritage and contemporary challenges in Romanian and Slovakian society*, financovaný Z prostriedkov APVV, SK-RO-0025-12, partneri: University of Prešov in Prešov, University of Oradea, doba riešenia: 2013-2014

**UNDP Europe and the CIS
Bratislava Regional Centre**

Grosslingova 35

811 09 Bratislava

Slovak Republic

Tel.: +421 2 5933 7111

Fax: +421 2 5933 7450

<http://europeandcis.undp.org>